

INDISCHE

LOGELS

in Stad en Veld

DOOR W. GROENEVELDT

✱ MET 75 FOTO'S ✱

Van de meest voorkomende vogels in onzen Indischen Archipel vindt men er hier 75 bijeen, waarvan in de eerste plaats een goede foto wordt gegeven. Daarnaast een aardige en populaire beschrijving over de gewoonten en gedragingen van iederen vogel en voorts een meer wetenschappelijk gedeelte voor hen, die hun ornithologische kennis wenschen te verrijken. Prof. Dr. H. Boschma, Hoogleraar in de Biologie te Leiden, voorzag het boek van een voorwoord.

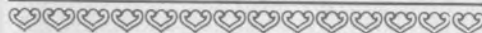

INGENAAID 1.90

GEBONDEN 2.50

H. P. LEOPOLD'S UITG.-MIJ. N.V.
DEN HAAG

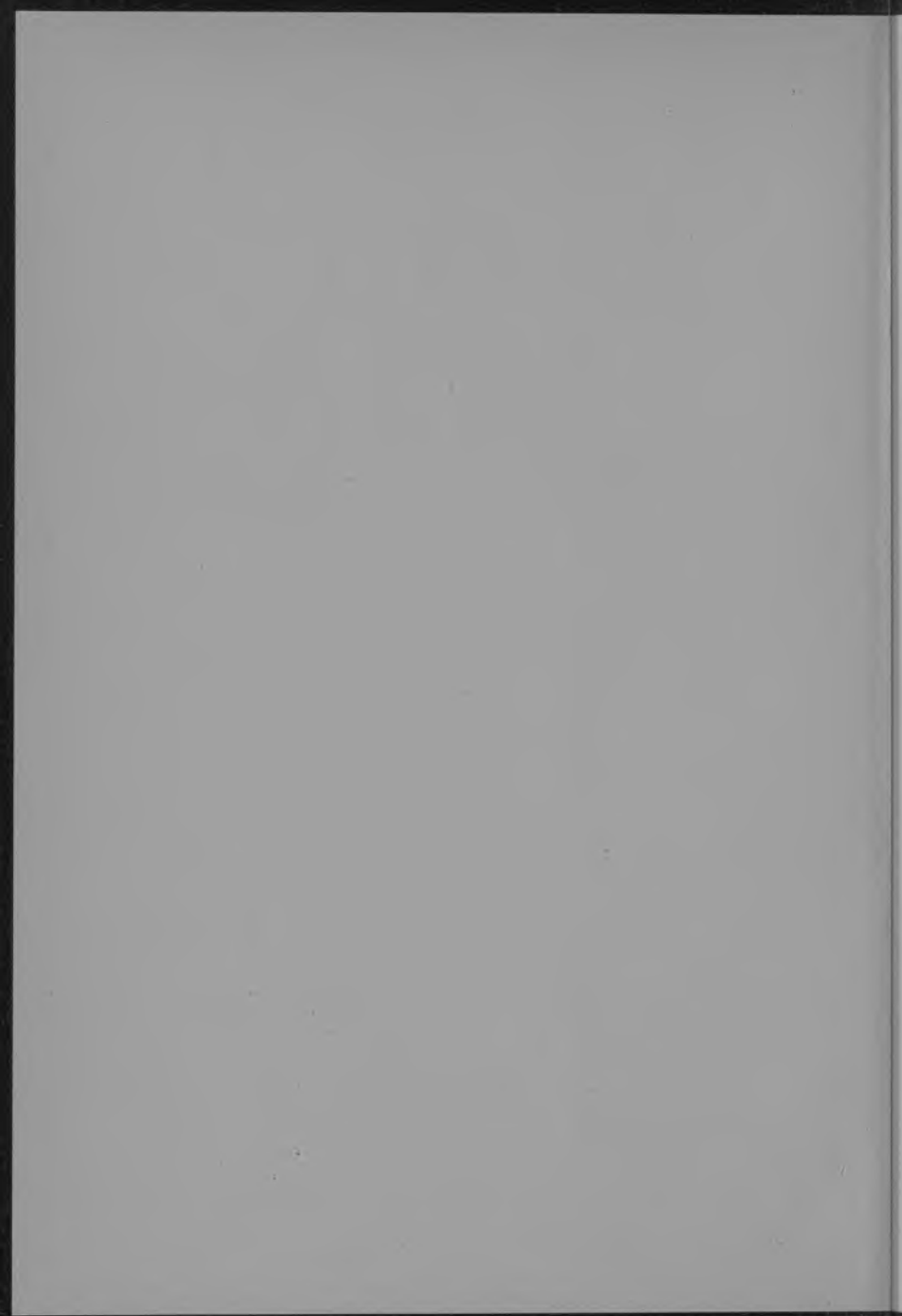
Indische
Vogels

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

2075 5127

INDISCHE VOGELS IN STAD EN VELD

INDISCHE VOGELS IN STAD EN VELD

DOOR

W. GROENEVELDT

MET EEN VOORWOORD VAN
PROF. DR. H. BOSCHMA

MCMXXXIX

H. P. LEOPOLD'S UITGEVERSMAATSCHAPPIJ N.V.
'S-GRAVENHAGE

*Van denzelfden schrijver is bij H. P. Leopold's Uitgevers-
Maatschappij N.V. te 's-Gravenhage verschenen:*

IN HET LAND DER BLAUWE VULKANEN

VOORWOORD

Voor den wetenschappelijken beoefenaar van de ornithologie is het niet moeilijk zich in korten tijd vertrouwd te maken met de algemeen in Nederlandsch-Indië voorkomende vogels met behulp van de literatuur in vak-tijdschriften. Als boeken van meer populairen aard, die door den ongeschoolden leek zonder wetenschappelijke vakkennis direct te gebruiken zijn, zijn alleen te noemen de werken van Koningsberger en van Van Balen, waarvan het eerste geen afbeeldingen geeft en het laatste betrekkelijk duur is.

Goedkoopere boekjes over vogels, geschikt voor den leek om zonder veel moeite den naam en verdere bijzonderheden van de meest karakteristieke soorten op te zoeken, zijn in Nederland en in andere Europeesche landen in de laatste jaren in vrij groot aantal verschenen; deze boekjes hebben bewezen in een behoefte te voorzien. Voor Nederlandsch-Indië bestond echter iets dergelijks tot nu toe niet. Het is daarom een goede gedachte geweest van den heer Groeneveldt om een werkje samen te stellen over vogels van Java en Sumatra, zoodanig, dat de belangstellende leek zich met behulp hiervan eenige kennis van de hem omringende vogelwereld eigen kan maken. Het heeft niet de pretentie van een wetenschappelijke publicatie, maar is bedoeld als hulpmiddel ter oriëntatie in de van onze streken zoo verschillende vogelwereld. Het streeft dan ook niet naar volledigheid, maar behandelt die soorten, waarmede men het eerst in aanraking komt. Met opzet is beknoptheid betracht om den prijs van het werkje laag te houden en daardoor te bewerken, dat het in handen komt van allen, die eenige belangstelling hebben voor vogels. De beschrijvingen konden kort zijn, omdat het boekje van zoo goed als alle besproken vogels een afbeelding geeft. Mogen de Indische vogelfotografen er voor zorgen, dat in de toekomst deze foto's kunnen worden vervangen door afbeeldingen naar levende vogels!

Leiden, 24 December 1938.

PROF. DR. H. BOSCHMA

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., MAY 1, 1935
Vol. 44, No. 18

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., MAY 1, 1935
Vol. 44, No. 18

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., MAY 1, 1935
Vol. 44, No. 18

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., MAY 1, 1935
Vol. 44, No. 18

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., MAY 1, 1935
Vol. 44, No. 18

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., MAY 1, 1935
Vol. 44, No. 18

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., MAY 1, 1935
Vol. 44, No. 18

ALPHABETISCHE NAMENLIJST

A

Aalscholver - Borneosche	Blz.	52
Aalscholver - Javaansche		52
Accipiter virgatus virgatus (Temmm.)		56
Aegithina tiphia damicra Oberh.		106
Aegithina tiphia micromelaena Oberh.		106
Aegithina tiphia scapularis (Horsf.)		106
Aegithina tiphia viridis (Bp.)		106
Aethiopsar grandis javanicus (Cab.)		144
Alang bilalang (Mal.)		68
Alang boemboen (Mal.)		60
Alang boeroek (W.-Sum.)		58
Alang bondol (W.-Sum.)		64
Alang hitam (W.-Sum.)		58
Alang kepalo poetih (W.-Sum.)		64
Alang laoct (Mal.)		62
Alang tamboen (Mal.)		60
Alap alap bangkong (Jav.)		66
Alap alap boeroeng (Jav.)		56
Alap alap tikoos (Jav.)		66
Amadina - zwartstuit		138
Amaurornis phoenicurus javanicus (Horsf.)		22
Anggang gadang (Mal.)		82
Anggang kikiek (Mal.)		84
Anggang moesin (Mal.)		86
Anhinga rufa melanogaster Pennant		54
Anthraceros coronatus convexus (Temmm.)		84
Anthreptes malacensis malacensis (Scop.)		126
Arachnotera longirostra büttikoferi van Oort		128
Arachnotera longirostra longirostra (Lath.)		128
Arachnotera longirostra prillwitzii Hart		128
Ardeola ibis coromanda (Bodd.)		48
Ardeola ralloides speciosa (Horsf.)		46
Arend - Ruigpoot-Kuif-		58
Arend - Schreeuw-		64

B

Baardvogel - Groene		98
Bajan (Mal.)		74
Bakiëk (Sum.)		32
Balam (Mal.)		18
Bangkakkè (Mal.)		80

Bango air (Jav.)	Blz. 42
Bango botak (Jav.)	38
Bango kambing (Mal.)	38
Bango poetih	48
Barau barau (Mal.)	112
Beliang (Born.)	84
Bentèt (Jav.)	122
Bentjè (Jav.)	8
Beo (Jav.)	146
Berkocak (Z.-Sum.)	10
Bèttèt (Jav.)	74
Bhringa remifer remifer (Temm.)	152
Bido (M.- en O.-Jav.)	60
Biloe-biloe (Cel.)	6
Birik birik (Mal.)	88
Bladvogel - Javaansche	108
Blauwkroontje	76
Blekèk of Bertjèt (Jav.)	32
Blekèk ireng (Jav.)	46
Blibis	50
Boeboet	96
Bocèk (Soend.)	72
Boeloehoe (Cel.)	18
Boeloe oaha (Cel.)	22
Boeroeng daoën (Mal.)	108
Boeroeng grédja	150
Boeroeng kidjang (Z.-Sum.)	16
Boeroeng madoe (Mal.)	124
Boeroeng oedang	78
Boeroeng patok djantoeng (Mal.)	128
Boeroeng sawai of Sawai hitam (Mal.)	150
Boeroeng swangi (Tern.)	94
Boeroeng tepèkong (Jav.)	92
Boeroeng walet (Jav.)	92
Bondol (Jav.)	134
Bondol oeban (Mal.)	134
Boomeend - Javaansche	50
Boomeend - Trekkende	50
Braba (Mal.)	110
Braba tintin (W.-Sum.)	114
Bubo ketupu ketupu (Horsf.)	70
Buceros rhinoceros borneoensis Schleg. & Müll.	82
Buceros rhinoceros rhinoceros Linn.	82
Buceros rhinoceros silvestris Vieill.	82
Buffelpikker - Javaansche	144
Bulbul - Geelbuik	114
Bulbul - Geelkop	112
Bulbul - Javaansche dwerg-	106
Bulbul - Olijfkleurige	110
Bulbul - Oranjebuik	116

Butreron capellei capellei (Temm.).	Blz. 136
Butreron capellei maquiostrois (Strickl.)	10
Bijeneter - Filippijnsche	88
Bijeneter - Sumatraansche	88

C

Cacomantis merulinus lanceolatus (Scop.).	94
Cacomantis variolosus sepulchralis (S. Müll.)	94
Capella gallinago gallinago (Linn.).	23
Capella stenura (Bp.).	32
Caprimulgus affinis affinis Horsf.	90
Caprimulgus macrurus bimaculatus Peale	90
Caprimulgus macrurus macrurus Horsf.	90
Centropus beghalensis javanicus (Dum.)	96
Centropus rectunguis Strickl.	96
Centropus sinensis bubutus Horsf.	96
Centropus sinensis eurycercus Hay	96
Chaptia aenea malayensis Blyth.	150
Charadrius apricarius fulvus Gmel.	26
Charadrius leschenaulti leschenaulti Less.	28
Chloropsis cochinchinensis icterocephala Less.	108
Chloropsis cochinchinensis nigricollis (Vieill.)	108
Chotorea chrysopogon chrysopogon (Temm.)	98
Copsychus saularis amoenus (Horsf.).	118
Copsychus saularis javensis Chas. & Kloss	118
Copsychus saularis musicus (Raffl.)	118
Corvus enca compiler Richm.	154
Corvus enca enca (Horsf.)	154
Corvus macrorhynchos macrorhynchos Wagl.	154
Collocalia esculenta linchi Horsf. & Moore	92
Collocalia francica javensis Stres.	92
Collocalia fuciphaga fuciphaga (Thunb.)	92
Cypsiurus batasiensis infumatus (Sclat.)	92

D

Dara laoet (Jav.)	36
Dayal.	112
Demigretta sacra sacra (Gmel.)	42
Dendrocygna javanica arcuata (Horsf.).	50
Dendrocygna javanica javanica (Horsf.)	50
Dentoela (Cel.)	24
Derkoekoe (Jav.)	18
Derock (Jav.)	18
Dicrurus anectans anectans (Hodgs.).	152
Dicrurus leucophaeus leucophaeus Vieill.	152
Dicrurus leucophaeus phaedrus Reichm.	152
Dicrurus macrocercus javanius Kloss.	152
Dikkop.	27
Disemurus paradiseus formosus Cab.	152

Disemurus paradiseus platurus (Vicil.)	Blz. 152
Djalak	142
Djalak soerèn (Jav.)	142
Djoean (Jav.)	12
Djoelang (Soend.)	86
Djok djok (Soend.)	114
Doedoet tjeladak (Jav.)	96
Doedoet troktok (Jav.)	96
Drigoel (Jav.)	8
Drongo - Grijze	152
Drongo - Maleische	150
Drongo - Raketstaart	152
Drongo - Sumatraansche	152
Drongo - Vlaggen	152
Drongo - Zwarte	152
Dryobates analis analis (Bp.)	100
Ducula acnea acnea (Linn.)	14

E

Egretta alba modesta (Gray)	40
Egretta garzetta garzetta (Linn.)	40
Egretta garzetta nigripes (Temmm.)	40
Egretta intermedia intermedia (Wagl.)	40
Elanus caeruleus caeruleus (Desfont.)	66
Elanus caeruleus hypoleucus Gould	66
Erolia minutilla subminuta (Middend.)	34
Erolia ruficollis (Pall.)	34
Excalfactoria chinensis chinensis (Linn.)	6
Excalfactoria chinensis lineata (Scop.)	6
Excalfactoria chinensis palmeri Riley	6

G

Gadja - gadjaän	30
Gagak (Mal.)	154
Gaok	154
Gedoevo (Jav.)	14
Geitenmelker - Langstaart	90
Gemak (Jav.)	8
Geopelia striata striata (Linn.)	20
Gierzwaluw - Javaansche Boom-	92
Gierzwaluw - Palmdak	92
Glatik	132
Goelalahe (Cel.)	148
Gomma (Jav.)	8
Goudplevier - Aziatische	26
Gracula religiosa religiosa Linn.	146

H

Halcyon chloris chloroptera (Oberh.)	80
Halcyon chloris cyanescens (Oberh.)	80

X

Halcyon chloris humii (Sharpe)	Blz. 80
Haliaëtus leucogaster (Gmel.)	62
Haliastur indus intermedius Gurney	64
Hemiprocne longipennis harterti Stres.	92
Hemiprocne longipennis longipennis (Rafin.)	92
Heulang rajok (Soend.)	66
Hiengkick (Soend.)	70
Hirundo tahitica abotti (Oberh.)	102
Hirundo tahitica javanica Sparrm.	102
Hirundo rustica gutturalis Scop.	102
Hirundo daurica striolata Temm. & Schleg.	102
Honingvogel - Blauwkeel	124

I

Iole olivacea charlottae (Finsch).	110
Iole olivacea olivacea Blyth.	110

J

Jaarvogel	86
---------------------	----

K

Kaleng kerbo (Jav.)	144
Kaleng mas (Jav.)	144
Kakarëwan (Soend.)	22
Kaneelduif - Donkere	16
Kaneelduif - Zwartgestreepte	16
Kangkarèng (Soend.)	84
Karabitjan (Jav.)	12
Katik (Jav.)	12
Katjangan (Jav.)	88
Kedantja (Soend.)	14
Kedassie (Jav.)	94
Kedoeboer (Z.-Sum.)	16
Kelatjès (Soend.)	128
Kepodang (Jav.)	148
Ketilang	116
Ketitiran (Mal.)	20
Ketjoeit (Soend.)	124
Ketupa (Jav.)	70
Klauwier - Bentèt	122
Klècho (Jav.)	92
Klinglingan (Jav.)	84
Kocajang (Sum.)	152
Koeak (Mal.)	70
Koeak boelan (Mal.)	72
Koekoek - Bonte	94
Koekoek - Lijster	94
Koentoel	48
Koentoel malam	44
Koertjitja (Jav.)	118

Koesappi of Lawet (Jav.)	Blz.	92
Kormoraan - Gewone		52
Kraai - Groote Indische		154
Kraai - Kleine Indische		154
Krop-ooievaar		38
Kwak		44
Kwartel - Chineesche		6
Kwartel - Vecht-		8

L

Lajang (Mal.)		92
Laki laki angin (Sum.)		66
Lalangvogel		96
Lang bondol (Mal.)		64
Lang hitam (Mal.)		58
Lang tambikar (Mal.)		58
Lanius schach bentët Horsf.		122
Lawët (Jav.)		92
Leptocoma jugularis microleuca (Oberh.)		124
Leptocoma jugularis pectoralis (Horsf.)		124
Leptoptilus javanicus (Horsf.)		38
Limboekan (W.-Sum.)		16
Lissak of Talisok		76
Loriculus galgulus galgulus (Linn.)		76
Loriculus vernalis pusillus (Schl.)		76

M

Macropygia ruficeps ruficeps (Temm.)		16
Macropygia ruficeps sumatrana Rob. & Kloss.		16
Macropygia unchall unchall (Wagl.)		16
Mandar (Jav.)		24
Manjar		140
Manoek daoën (Soend.)		108
Manoek oentjal (Soend.)		16
Maraboe - Javaansche		38
Meliwis		50
Mentjaroeng of Bientjaroeng (Soend.)		148
Merops leschenaulti leschenaulti Vicill.		88
Merops leschenaulti quinticolor Vicill.		88
Merops superciliosus javanicus Horsf.		88
Merops viridis viridis Linn.		88
Microhierax caerulescens fringillarius (Drap.)		68
Moentialau of Ganti-alau (Mal.)		148
Moerai (Mal.)		118
Munia leucogastra leucogastra (Blyth.)		138
Munia leucogastra leucogastroïdes Horsf. & Moore		138
Munia maja maja (Linn.)		134
Munia punctulata fretensis Kloss		136
Munia punctulata punctulata (Linn.)		136
Musch - Ring-		130

Muskaatduif – Glanzende	Blz. 14
Muskaatvogeltje	136

N

Neushoornvogel – Borneosche	82
Neushoornvogel – Javaansche	82
Neushoornvogel – Kleine	84
Neushoornvogel – Sumatraansche	82
Ngroa-ngroa (Deli)	10
Nonnetje	136
Numenius arquata orientalis Brehm	30
Numenius madgascariensis (Linn.)	30
Numenius phaeopus variegatus (Scop.)	30
Nycticorax nycticorax nycticorax (Linn.)	44

O

Oeloeng djamboel (Mal.)	60
Oeloeng oeloeng (Jav.)	64
Oepan (Mal.)	16
Oewoek (Jav.)	16
Oriolus chinensis maculatus Vieill.	148
Otus bakkamoeni lempiji (Horsf.)	72

P

Padda oryzivora oryzivora (Linn.)	132
Papegaaiduif – Groene	12
Papegaaiduif – Groote of Capelle's	10
Papegaaiduif – Grijsstaart	12
Pareltortel	18
Parkiet – Javaansche Alexander-	74
Parkiet – Langstaart Alexander-	74
Passer montanus malaccensis Dub.	130
Peking (Jav.)	136
Peloeng (Jav.)	24
Pepiko (Jav.)	6
Pergem (Mal.)	14
Perkoetoet (Jav.)	20
Petikrak (Soend.)	120
Petjoek (Jav.)	52
Petjoek oeler (Jav.)	54
Phalacrocorax carbo sinensis (Blum.)	52
Phalacrocorax niger (Vieill.)	52
Phalacrocorax sulcirostris territori (Math.)	52
Piet van Vliet	94
Pikau (Mal.)	6
Pipit (Mal.)	136
Platok trassi (Jav.)	100
Plevier – Leschenaults	28
Ploceëlla hypoxantha hypoxantha (Sparrm.)	140
Ploceus manyar manyar (Horsf.)	140

<i>Ploceus philippinus infortunatus</i> Hart.	Blz. 140
<i>Poejoe</i> (Mal.)	8
<i>Poenai</i> (Mal.)	12
<i>Poeter-genni</i>	18
<i>Porphyrio albus indicus</i> Horsf.	24
<i>Priendjak</i> (Jav.)	120
<i>Priet</i> (Jav.)	138
<i>Prit-andoen</i> (Jav.)	128
<i>Prinia familiaris familiaris</i> Horsf.	120
<i>Prinia familiaris olivacea</i> (Raffl.)	120
<i>Psittacula alexandri alexandri</i> (Linn.)	74
<i>Psittacula longicauda longicauda</i> (Bodd.)	74
<i>Purperkoet</i> - Indische	24
<i>Purperrugduif</i>	12
<i>Pycnonotus aurigaster aurigaster</i> (Vieill.)	116
<i>Pycnonotus goiaver analis</i> (Horsf.)	114
<i>Pycnonotus goiaver personatus</i> (Hume)	114

R

<i>Radja oedang</i>	78
<i>Ramphalcyon capensis capensis</i> (Linn.)	78
<i>Ramphalcyon capensis cyanopteryx</i> (Oberh.)	78
<i>Ramphalcyon capensis javana</i> (Bodd.)	78
<i>Rangkok</i> (Jav.)	82
<i>Reiger</i> - Koe-	48
<i>Reiger</i> - Nacht-	44
<i>Reiger</i> - Rif of Leikleurige	42
<i>Reiger</i> - Roodnek	46
<i>Rhipidura albicollis atrata</i> Salvad	104
<i>Rhipidura javanica javanica</i> (Sparrm.)	104
<i>Rhipidura javanica longicauda</i> Wall.	104
<i>Rhipidura perlata perlata</i> S. Müll.	104
<i>Rhyticeros plicatus subruficollis</i> (Blyth)	86
<i>Rhyticeros undulatus</i> (Shaw)	86
<i>Ringmusch</i>	130
<i>Roak-roak</i> (Mal.)	22
<i>Rijstvogel</i>	132

S

<i>Saëran batoe</i> (Soend.)	152
<i>Salagoenting</i> (Jav.)	151
<i>Salangane</i>	92
<i>Salangane</i> - Grauwstuit	92
<i>Salangane</i> - Valsche	92
<i>Schorpioenvogel</i>	88
<i>Selindit</i> of <i>Serindit</i>	76
<i>Sesapie</i> (Mal.)	88
<i>Siap-djantoeng</i> (Sum.)	128
<i>Sikikir</i> (Mal.)	80
<i>Sikok balam</i> (W.-Sum.)	56

Sikok koembang (Mal.)	Blz.	68
Sitagoen (Mal.)		98
Sitakoer (Mal.)		100
Slangenbuiserd - Maleische		60
Slangenhalsvogel - Indische		54
Snijdervogel - Javaansche		120
Specht - Roodbuiik		100
Sperwer - Gestreepte		56
Spilornis cheela bassus (Forst.)		60
Spilornis cheela bido (Horsf.)		60
Spinnenjager - Langsnavelige		128
Spizaetus alboniter (Blyth)		58
Spizaetus cirrhatus limnaetus (Horsf.)		58
Spizaetus nanus Wall		58
Spoorkoekoek - Chineesche		96
Spoorkoekoek - Javaansche		96
Sribombok (Jav.)		22
Sri-ganti (Jav.)		124
Sri-goenting (Jav.)		152
Steenduifje		20
Stern - Bergius'		36
Sterna bergii cristata Steph.		36
Strandlooper - Kleine		34
Strandlooper - Roodhals		34
Streptopelia bitorquata bitorquata (Temmm.)		18
Streptopelia bitorquata dusumieri (Temmm.)		18
Streptopelia chinensis tigrina (Temmm.)		18
Sturnopaster contra jalla (Horsf.)		142

T

Tagoen-tagoen (Mal.)		48
Tampoeo (Mal.)		140
Tekoekoer		18
Tèngkèk (Jav.)		80
Thereiceryx zeylanicus lineatus (Vieill.)		98
Tioeng (Mal.)		146
Tioepi of Sias tjaritje (Mal.)		122
Tjabak maling (Jav.)		90
Tjah raja (Deli)		140
Tjekakkè (Soend.)		80
Tjelepoeck (Jav.)		72
Tjeloecktjoek (Mal.)		114
Tjerèk (Jav.)		28
Tjeroeling (Mal.)		26
Tji-to (Jav.)		106
Tjoetjak (Jav.)		114
Tjoetjak idjoe (Jav.)		108
Tjoetjak rawa		112
Tjoetjoer (Jav.)		90
Tortel - Parel		18

Tortelduif - Dubbelring	Blz. 18
Towèt (Soend.)	122
Trachycomus zeylanicus (Gm.)	112
Trakoep (Mal.)	96
Treron pompadora pulverulenta Wall.	12
Treron vernans griseicapilla Schleg.	12
Treron vernans parva Kloss	12
Treron vernans purpurea (Gmel.)	12
Troelek (Jav.)	26
Turnix suscitator suscitator (Gmel.)	8
Tijgerhalsduif	18

U

Uil - Javaansche Dwerg Oor-	70
Uil - Javaansche Visch-	72

V

Valk - Javaansche Dwerg- of Musch-	68
--	----

W

Waaierstaart - Javaansche	104
Waaierstaart - Witkeel	104
Waterhoen - Roodstaart	22
Watersnip - Gewone	32
Watersnip - Javaansche	32
Wevervogel - Gewone	140
Wevervogel - Javaansche	140
Widokelig (Jav.)	60
Wielewaal - Indische	148
Woewoe-rawa (Jav.)	58
Wouw - Witborst Bastaard-	66
Wulp - Groote	30
Wulp - Regen-	30

IJ

IJsvogel - Javaansche Bosch-	80
IJsvogel - Javaansche of Groote Visch-	78

Z

Zeearend - Indische	64
Zeearend - Witborst	62
Zilverreiger - Groote	40
Zilverreiger - Kleine	40
Zilverreiger - Middelste	40
Zonnevogeltje	126
Zwaluw - Blauwstaart	102
Zwaluw - Boeren-	102
Zwaluw - Javaansche	102

INLEIDING

Waar zich nu in Den Haag één huizenzee uitstrekt, was in mijn jeugd, vanaf de Banstraat tot aan het Verschingskanaal, van de Emmakade tot aan Kijkduin, vanaf de Groot Hertoginnelaan tot aan Scheveningen, één heerlijk, stil duin- en boschlandschap. Voor ons jongens van die buurt was dat, ten spijt van jachtopzieners, borden met „Verboden Toegang” en prikkeldraad, een waar paradijs, waarin wij winter en zomer rondzwierven.

In die ruige streek groeide in ons een geweldige belangstelling voor de natuur en vooral voor de vogels, die wij beloerden en bewonderden; ten slotte kenden wij ze alle onfeilbaar aan geluid en vlucht.

Die liefde voor vogels is mij ook in Indië bijgebleven en net als in Holland, hield ik daar allerlei gevederde bewoners van bosch en veld in tammen staat. Als het eenigszins mogelijk was, liet ik ze vrij rondvliegen en verder had ik groote volières, waarin ik de schuwste en wonderlijkste oerwoudvogels geheel tam kreeg.

Ik behoef niet te zeggen, welk een schat van kennis ik langzamerhand opdeed, al had ik niets anders dan een vreeselijk oud exemplaar van Brehm als wetenschappelijken leidraad.

Vele jaren geleden, terugkomende van een langen tocht in de wildernis, logeerde ik bij een oud vriend van mij, een verwoed vogelliefhebber, die mij zijn volière liet zien. Daarin zaten naast Australische parkietjes, Chineesche nachtegalen en andere siervogels, eenige heel kleine, gestippelde munias – muskaatvogeltjes –, die zijn trots

waren. „Gekocht in Singapore”, zeide hij en wachtte op een uiting van bewondering van mijn kant. Het waren doodgewone munias uit Batavia!

„Kan je in je eigen tuin ook vangen,” antwoordde ik onverschillig. Hij lachte medelijdend. „Laten we naar binnen gaan,” zeide hij geërgerd.

Een tijdje later ontmoette ik hem weer. „Luister,” begon hij, „je had laatst gelijk met die vogeltjes. Maar is het nu eigenlijk niet idioot, dat je de vogels in je eigen tuin niet eens kent! Nu moet ik van jou een handig boekje hebben over vogels in Indië. Vogels die hier, waar ik woon, rondvliegen. Ik wil geen dikke, dure en geleerde boeken hebben, waarin ook alle soorten van lijsters uit Ceram en de variëteiten van kroonduiven staan. Ik heb ook geen belangstelling voor een vuurrughoen in een oerbosch van Sumatra. Daar kom ik toch nooit!

Maar ik wil wel weten of de wiewaal, dien ik vanochtend in mijn tuin zag dezelfde is als uit het Boschje van Poot. Vooral met plaatjes! Het behoeft niet mooi te zijn, als ik ze maar kan herkennen.”

Ik dacht na. „Zoo’n boek is er niet,” zei ik.

„Dan schrijf jij er een,” besliste hij kortweg. „Je weet er genoeg van, althans voor mijn doel,” besloot hij.

Ik heb toen smakelijk gelachen over die wonderlijke opdracht. Toch ben ik er aan begonnen, maar na een zwakke en duidelijk hopelooze poging om het benodigde materiaal bijeen te krijgen, heb ik het moede hoofd neergelegd en heb er verder niet meer aan gedacht.

Korten tijd voordat ik Indië voorgoed verliet, ontmoette ik een jong echtpaartje, dat nog pas in het tropenland was en waarvan de vader van den man met mij als jongen door allerlei verboden terreinen had gezworven om eieren voor onze verzamelingen te zoeken. De zoon scheen de vogelliefde van zijn vader geërfd te hebben.

„Het is zoo jammer dat we zoo weinig van Indische vogels afweten,” klaagde hij, „en dat er geen handige boekjes over zijn zooals in Holland. Ik heb een dik boek vol Latijnsche namen, met de wonderlijkste vogels uit allerlei landen van de heele wereld en wat ik weten wil, is er verdrongen in de geweldige massa. Weet u niet een

beknopt boekje voor leeken zooals wij?" Ik bekende dat ik het niet wist.

Toen ik den volgenden dag bij hen thuis kwam, ver-
toonden zij mij hun menagerie: een witte kakatoe, die met
rauwe stem „tabé" tegen mij zeide en mij toen probeerde
te bijten; een hokje met drie witte, gekweekte Japansche
rijstvogeltjes en een reigertje met een lamme vlerk. „Ja,"
lachte het vrouwtje, „wij beginnen pas met vogels te
houden, ziet u!"

Toen wij binnen een kopje koffie dronken, begon plot-
seling een kanarie hevig te piepen en te rollen; ik keek
verbaasd op en zag tegen den muur een kooitje met dit
kweekproduct, waarvan alle instinct sedert generaties ver-
dwenen is, doelloos heen en weer springen tusschen twee
ronde houtjes. Terwijl ik naar de kanarie staarde, kwetter-
de ergens in een boom in den tuin een groepje ketilangs
een druk en vroolijk liedje en ik dacht opeens weer aan
de munias van mijn ouden vriend. Toen was mijn besluit
genomen om in Holland een goedkoop, bescheiden boekje
samen te stellen, teneinde den doorsnee bewoner van
Indië wat meer kennis bij te brengen van mijn gevleugelde
vriendjes, waar hij tusschen woont.

In Den Haag gekomen, begon ik te schrijven aan ieder-
een in Indië waarvan ik dacht foto's te kunnen krijgen
van de meest doodgewone tuinvogels; ik verzocht hun
op markten opnamen te maken van vogels, die voor dat
doel van den vogelkoopman gekocht of gehuurd moesten
worden. In het kort, op iedere denkbare wijze probeerde
ik het materiaal, om het boek te illustreeren, bijeen te
krijgen. Het resultaat was verrassend droevig! Zóó droe-
vig, dat ik begreep, dat het op die manier een onbegonnen
werk was.

Toen kreeg ik een ingeving.

Op een mooien dag ging ik naar Leiden en vervoegde
mij bij het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, waar
ik den Directeur, Professor Dr. H. Boschma mijn plannen
uiteenzette; de wijze waarop ik daarin gesteund werd,
overtrof mijn stoutste verwachtingen. Ik kan gerust ver-
klaren, dat zonder die hooggewaardeerde hulp van Pro-
fessor Boschma, die mij de uitgebreide collecties van

prachtig opgezette vogels ter beschikking stelde, het samenstellen van dit boekje volkomen onmogelijk zou zijn geweest.

Daarmede begon ook mijn samenwerking met Dr. G. C. A. Junge, aan het Museum verbonden als Conservator en Ornitholoog, die mij, armen, onwetenschappelijken leek met het grootste geduld hielp bij de bewerking van het wetenschappelijk gedeelte. Met groote erkentelijkheid gedenk ik ook de hulp van Professor Dr. Jhr. L. F. de Beaufort, zoowel wat betreft zijn medewerking bij het verschaffen van wetenschappelijke gegevens, als ten aanzien van de beschikbaarstelling van materiaal uit het Zoölogisch Museum in Amsterdam.

En toen kwam het fotografeeren! Van heel gewone, opgezette vogels! Men kan ze zetten waar en zooals men wil. Dood gemakkelijk! Ik hoor het al zeggen door hen, die nog nooit zoo'n werkje bij de hand hebben gehad. Mis! Vraagt u dat maar eens aan den heer Van der Laaken, den Hoofd-Preparator van het Museum, die mij daarbij zulk een onschatbare hulp verleende. Wat hebben wij daarover soms dagenlang getobd en hoe heeft de heer Van der Laaken zich uitgesloofd om de mooiste exemplaren uit te zoeken en ze de juiste houding te geven. Ik kan den lezer de verzekering geven, dat het altijd tegenviel, niet het minst het monteeren op geschikte takken. Telkens wanneer er foto's genomen waren, begon weer een nieuwe taak, namelijk het uitwerken daarvan, waarbij ik den steun kreeg van een bekwaam amateur-fotograaf, den heer Koerts. Wat ben ik hem voor die hulp dankbaar! Lange avonden hebben wij samen gezwoegd in de donkere kamer om vergrotingen te maken, waarbij de gedeelten van de omgeving, die storend werkten, er uit verwijderd moesten worden.

Wat een werk!

Overigens is de bedoeling geen andere geweest dan om een zoodanig duidelijk beeld van de vogels te geven, dat men ze in de natuur er aan kan herkennen. Meer niet. En ik geloof wel, dat ik daarin geslaagd ben.

In dit boekje heb ik mijn geheele, zeer uitgebreide ervaring op gebied van Indische vogels verwerkt, zoowel

van de honderden, die ik in den loop der tijden in gevangen staat hield, als die, welke ik op mijn tallooze tochten in bosch en veld heb kunnen waarnemen. Het boekje is geschreven in den geest van hetgeen de autores intellectuales, mijn oude vriend en het jonge echtpaar, terecht bedoeld hebben.

En wanneer gij, bewoner van Indië, in den vroegen koelen morgen in uw voorgalerij geniet van uw kopje koffie en de vroolijk fluitende en zingende vogels in den tuin druk in de weer ziet, dan zult gij dit boekje, naar ik hoop, vaak opslaan.

EXCALFACTORIA CHINENSIS PALMERI RILEY

Bovenzijde bruin met zwarte banden en patrijsteekening.

Nek, bovenste deel van de borst en zijden van het lichaam zijn blauwgrijs; onderzijde kastanjebruin.

Bijzonder aardig geteekend is de keel. Eerst komt een zwarte wangstreep, daaronder een witte streep, gevolgd door de pikzwarte keel, die weer afgezet is met een breede, witte halve maan. Aan de onderzijde van deze halve maan loopt een smal gitzwart zoompje, dat de scheiding vormt met de blauwgrijze borst.

De oogen zijn bij het wijfje bruin, bij het mannetje karmijnrood, de bovensnavel is zwart, de ondersnavel grijs; de pooten zijn geelwit.

Het diertje is 10 cm lang.

Verspreidingsgebied:

Excalfactoria chinensis chinensis (Linn.) - Sumatra, Malakka.

Excalfactoria chinensis palmeri Riley - Java, Sumatra.

Excalfactoria chinensis lineata (Scop.) - Borneo.

Namen: Chineesche Kwartel; Blue-breasted Button-Quail; Pepiko (Jav.).

Pikau (Sumatra); Biloe-biloe (Celebes).

CHINEESCHE KWARTEL

Dit alleraardigste kwarteltje is ongeveer half zoo groot als zijn Hollandsche soortgenoot. De meest geliefde verblijfplaatsen van deze vogeltjes zijn boomlooze terreinen begroeid met lalang, een soort hoog, hard gras, dat in Indië dadelijk optreedt daar waar de boomvegetatie vernietigd wordt. Zij zijn weinig schuw en komen ook in vrij dicht bewoonde streken veelvuldig voor. Door hun verborgen leefwijze zal men echter deze vogels slechts zelden zien, enkel soms op de smalle paadjes, die door de lalang-savannen loopen.

Zij worden vaak in gevangenschap gehouden, waardoor men vrij veel van de gewoonten van dit kwarteltje afweet.

Hun voedsel bestaat uit insecten, mieren, sprinkhanen en wormen, waarmede zij gemakkelijk in leven kunnen worden gehouden. Onder gewone omstandigheden vechten zij niet met andere volière-bewoners, wel echter in den broedtijd. Vooral de mannetjes zijn dan zeer agressief; iedere vogel, die zich in de buurt van het nest waagt, wordt dan aangevallen. Het nest lijkt iets op dat van een leeuwerik, maar het is nòg eenvoudiger van bouw.

In den paartijd laat het mannetje met bijna gesloten snavel een zeer diepen balderroep hooren, die, in tegenstelling met het gewone, fluitende geluid, dat klinkt als: „dii, dii, dii,” zeer ver hoorbaar is. Evenals andere kwartel- en patrijssoorten zijn het slechte vliegers; worden zij opgejaagd, dan vluchten zij over den grond en eerst als het niet anders kan, vliegen zij op, om niet meer dan dertig meter verder weer neer te strijken. Zij zijn zeer nieuwsgierig; laat men in een volière b.v. een blinkend doosje liggen, dan wordt het door alle kwarteltjes omzichtig genaderd en bekeken. Dit spelletje wordt herhaald, totdat zij er na een tijdje vlak bij gestaan hebben; dan is de aardigheid voor hen er af.

TURNIX SUSCITATOR SUSCITATOR (GMEL.)

De bovenzijde van het lichaam is bruin in allerlei tinten, van kastanje- tot grijsbruin, waarbij de veeren geteekend zijn met rossig-witte zoomen en zwarte banden.

De bovenkop is donkerbruin met zwarte zoomen.

Kin en keel zijn effen witachtig; borst en vleugels grauwwit met zwarte teekening.

De slagpennen zijn effen donkerbruin.

De onderzijde van het lichaam is kanceelkleurig.

De snavel is geelachtig, de punt bleeker, de pooten zijn geelachtig en de oogen licht strookleurig.

Lichaamslengte ongeveer 16 cm.

Verspreidingsgebied: Java, Bali, Sumatra.

Namen: Vechtkwartel; Bustard Quail; Poejoe (Mal.); Javaansch: Man- netje; Bentjè of Drigoel en wijfje; Gemak of Gomma.

VECHTKWARTEL

Evenals de Chineesche Kwartel, leven de Vechtkwartels op open terreinen, begroeid met lalanggras, wild suikerriet – glagah (Javaansch), tibarau (Sum.) – en andere gramineae; ook ontmoet men hen in den dichten opslag van braakliggende akkers en laag struikgewas. Zij zijn in geheel Indië algemeen, zoowel in de heete kustgebieden, als hoog in het gebergte.

Zij komen geregeld op de bouwlanden, waar zij nuttig werk doen door schadelijke insecten te verdelgen, die hun voedsel uitmaken.

Hoewel men meestal deze vogeltjes in paren tegenkomt, vereenigen zij zich onder gunstige omstandigheden in uitgestrekte gras-savannen soms in troepjes van tien en meer.

Zooals de naam reeds aanduidt, worden zij gebruikt om ze te laten vechten, waarbij soms aanzienlijke weddenscappen loopen, zoodat wettelijke bepalingen werden uitgevaardigd tegen het houden van kwartelgevechten. In de praktijk is de toepassing daarvan echter zeer moeilijk, zoodat deze sport vermoedelijk nog steeds lustig beoefend wordt.

Het merkwaardige van deze kwartels is, dat bij hen het z.g. „amazonisme” bestaat, d.w.z. dat niet alleen de vrouwelijke exemplaren grooter zijn dan de mannetjes, maar dat de wijfjes zich in den broedtijd bepalen tot het leggen van de eieren, omdat dit nu eenmaal niet anders kan. Daarna belast manlief zich verder met het broeden en het grootbrengen van de jongen. De dames houden zich inmiddels bezig met vechten!

Om ze te vangen, wordt een wijfje in een klapkooi gezet. De krijgskreet van het gevangen exemplaar, ongeveer klinkende als „hoe, hoe, hoe!”, lokt hare strijdlustige sexegenooten, die dan het slachtoffer worden van hunne booze instincten.

In gevangenschap worden zij spoedig tam en wennen zij snel aan een gemengde voeding van vruchten en insecten.

BUTRERON CAPELLEI CAPELLEI (TEMME.)

Kop en rug zijn groen, de keel geelachtig groen; bovenkop en voorhoofd grijsgroen.

De krop is roodgeel, lager roodoranje; bij het wijfje geel.

De groene vleugels zijn afgezoomd met geel, de slagpennen zwart. De staart is van boven lichtgroen, de onderkant zwart met witte punt. Opvallend zijn de kanceelbruine onderstaartveeren.

De oogen zijn rood, de snavel licht hoornkleurig en de pooten geel.

De grootte is die van onze gewone woudduif; lichaamslengte ongeveer 32 cm.

Verspreidingsgebied:

Butreron capellei capellei (Temm.) – West-Java, Lampongs.

Butreron capellei maquiostrois (Strickl.) – Sumatra.

Namen: Groote of Capelle's Papagaaiduif; Large Thick-billed Green Pigeon; Berkoeak (Zuid-Sumatra). Ngroa – ngroa (Deli).

GROOTE PAPAGAAIDUIF

In vele streken van Sumatra, vooral in het Zuiden, en ook op Java, doch in geringer aantal, komt deze duif voor; zelden echter in de buurt van grootere plaatsen. Reizigers in Zuid-Sumatra, waar deze duiven zeer algemeen zijn, zullen haar zeker dikwijls te zien krijgen. Niettegenstaande haar kleur ongeveer gelijk is aan die van de Trerons-poenais, zijn ze toch dadelijk van deze vogels te onderscheiden, aangezien deze laatste belangrijk kleiner zijn. Zij vliegen vaak in gezelschap van pergems, die echter weer geheel anders geteekend zijn.

Evenals de overige soorten wilde duiven, zijn zij slechts actief in den vroegen morgen en den laten namiddag. Vooral aan de kust, in de zwaar begroeide, moerassige gedeelten, ziet men ze soms bij honderden in groote vluchten over de lage rhizophoren-wildernis trekken. Zij voeden zich voornamelijk met allerlei soorten van ficusvruchten en men speure eens speciaal naar deze vogels in vruchtdragende waringinboomen. Haar brommend geluid wordt weergegeven in de inheemsche namen en is karakteristiek voor deze duivensoort.

Van alle duiven zijn deze het meest sportieve jachtwild; gelukkig voor duif en jager zijn zij bijna alleen in de vlucht te schieten, wanneer zij in kluchten van een paar tot vele tientallen met geweldige snelheid langs haar vaste trekwegen voorbij ijlen. De trek duurt 's morgens tot acht uur en 's middags van vijf tot zes uur en het is werkelijk slechts goeden schutters gegeven om ze dan te raken. Het gewicht is vrij uniform één pond.

Door de inheemsche bevolking worden zij geregeld met lijnstokken gevangen, vanwege het uitstekende vleesch.

TRERON VERNANS GRISEICAPILLA SCHLEG

Er komen in Indië ongeveer 40 soorten van Papegaaiduiven voor, waarvan de algemeene hoofdkleur over het geheele lichaam geelachtig groen is, terwijl de onderkant van de vleugels grijs is. Verder ziet men bij de verschillende soorten in de teekening allerlei nuanceeringen van purper, wijnrood en roodbruin. Ook de grootte loopt onderling betrekkelijk weinig uiteen.

De soorten die men het meeste te zien krijgt, zijn:

Groene Papegaaiduif;	{	Treron vernans griseicapilla Schleg.	West-Java, Sumatra, Malakka
Pink-necked Green		Treron vernans purpurea (Gmel.)	Midden- en Oost-Java
Pigeon		Treron vernans parva Kloss	Noord Oost Sumatra
Grijsstaart Papegaai- duif of Purperrugduif;	{	Treron pompadora pulverulenta Wall.	Java, Zuid-Sumatra
Pompadour Green			

Als specimen is beschreven *Treron vernans griseicapilla* Schleg.

Kop, hals en bovenborst grijspurper, keel lichter. Het lagere gedeelte van de borst, scherp gescheiden van de purperen bovenborst, is glanzend oranje, geleidelijk overgaande in den geelgroenen buik.

Rug en vleugels groen, met gele vleugelranden en zwarte slagpennen. Blauwgrijze staartpennen, onderzijde van den staart zwart, onderstaartdekveeren kaneelbruin.

De oogen zijn roodbruin, de snavel blauwgrijs met lichte punt, de pooten rood.

Lichaams lengte: ongeveer 23 cm.

Inheemsche namen voor alle *Treron*-soorten: Katik, voor wijfje; Djoean (Java). Karabitjan (Java); Poenai (alle Maleische landen).

GROENE PAPAGAAIDUIF

In verschillende soorten komen de Trerons in geheel Indië voor en in alle, niet te dicht bevolkte streken zijn zij bijzonder talrijk; ook in het geboomte van grootere plaatsen en stadstuinen in Sumatra kan men haar geregeld zien. Zij worden door de inheemsche bevolking op allerlei wijzen gevangen, hetgeen gemakkelijk gaat, doordat zij zich in zwermen geregeld op vaste plaatsen verzamelen en weken achtereen in dezelfde vruchtdragende boomen of heesters komen. Op Sumatra's Westkust heeft men bij haar vaste drinkplaatsen heele stellages gebouwd, reban genoemd, waar met behulp van lokvogels en klapnetten honderden Poenais gevangen worden. Vanwege den fijnen smaak van het vleesch zijn zij als markt-vogel zeer gewild.

Voor jagers is deze duif, niettegenstaande de geringe grootte een zeer gezocht en sportief wild, waarop wel eens te veel gejaagd wordt. Op Malakka en Java zijn zij daar-door in verschillende streken bijkans uitgeroeid en in dergelijke gebieden is het nu reeds gewenscht niet alleen de jacht, maar vooral ook den verkoop van deze vogels te beperken.

Slechts in de vroege ochtenduren en in den namiddag kan men hen zien rondvliegen, maar gedurende het warme gedeelte van den dag schuilen zij in het dichte groen van lage boomen en kreupelhout, waar zij ook overnachten.

Als kooivogels zijn zij niets waard. Het zijn juist haar sierlijke, snelle vlucht en het aardige gekoer, die haar zoo aantrekkelijk maken; in gevangenschap, zelfs in zeer groote volières, verliezen zij allen levenslust en zitten den heelen dag stil en treurig op een tak en maken een zieligen indruk.

Het geluid is een soort van op en neer gaand geknars, dat ongeveer klinkt als: „kèrrr, kèrrr”, gevolgd door een gemiauw, waarbij de staart heftig op en neer wordt bewogen.

DUCULA AENEA AENEA (LINN.)

Van deze zwaar gebouwde Muskaatduif zijn kop, hals en de onderzijde van het lichaam paargrijs met een rozerooden glans. De rug is mooi groen en blauw, metaalglanzend, terwijl de slagpennen leiblauw zijn.

De veeren onder den staart zijn roodbruin, de oogen blauwwit met roode oogleden, de snavel zwart, de sterke, korte pooten kersrood.

De lengte met staart is circa 35 cm, het gemiddelde gewicht één pond.

Namen: Glanzende Muskaatduif; Green Imperial Pigeon; Gedoewo (Javaansch); Kedantja (Soendaneesch); Pergem (Mal. landen).

Verspreidingsgebied:

In verschillende ondersoorten, die echter in teekening en grootte weinig van elkaar afwijken door den geheelen Indischen Archipel en Malakka.

GLANZENDE MUSKAATDUIF

Deze Muskaatduiven hebben ongeveer de grootte van een Europeesche woudduif; zij kunnen in verhouding tot haar omvang zeer groote vruchten doorslikken, grooter dan een kastanje. Zij voeden zich gaarne met allerlei wilde vijgen, alsmede met palm- en kanarievruchten van ruim 3 cm.

Zij behooren tot de meest gezochte jachtvogels, vermoedelijk omdat zij groot zijn, want het vleesch is als regel onbeschrijfelijk taai en bovendien vaak ongenietbaar doordat zij vruchten hebben gegeten, welke veel aetherische oliën bevatten. Niet alleen hun vleesch, maar ook hun leven is bijzonder taai en zij moeten goed geraakt zijn, voordat zij vallen, waarbij zij zich met haar sterke nagels dikwijls vasthaken aan den tak, waarop zij gedood zijn. Op Java zijn zij door een voortdurende vervolging op vele plaatsen geheel verdwenen, maar buiten Java komen zij nog in enorme aantallen voor.

Zij schijnen zich het liefst op te houden langs de kusten, hoewel men haar ook talrijk aantreft in het binnenland, langs rivieroever.

Haar geluid is een diep, ver-klinkend gebrom, dat door den inheemschen naam „per – gem” goed wordt weergegeven en dat haar aanwezigheid in het dichte loof verraad.

Zij verzamelen zich voor den nacht in slaapboomen, liefst op onbewoonde eilandjes. Op een dezer, Poelau Orasa, (Batoe eilanden), kwamen iederen middag vele duizenden exemplaren bijeen en sliepen daar, mannetje aan mannetje, op de weinige beschikbare boomen.

Vroeg in den morgen trekken zij naar haar vaste drinkplaatsen en daar worden de vogels met lijmstokken gevangen; daarbij wordt soms gebruik gemaakt van lokvogels, waarvan de oogleden toegenaaid zijn, een beestachtig wreed gebruik, waartegen niet krachtig genoeg kan worden opgetreden.

MACROPYGIA UNCHALL UNCHALL (WAGL.)

Bovendeelen roodbruin, op rug, vleugels en staart bedekt met een fijne, zwarte patrijsteekening.

Voorhoofd en wangen lichtbruin met gouden gloed; bovenkop en nek donkerbruin met groenen metaalglans.

Kin, krop en borst lichtbruin met zwarte dwarsbandjes geteekend; over deze deelen ligt een mooie, paarse gloed. De kale ooghuid is rood.

Bij het mannetje hebben de oogen gekleurde ringen van violet en blauw om de witte iris; de snavel is loodzwart en de pooten donker kastanjebruin. Bij het wijfje zijn de oogen amethistkleurig; de snavel is donker purperbruin en de pooten kastanjebruin. Lichaamslengte met den langen staart ongeveer 35 cm.

De algemeene indruk is een roodbruine vogel met fijne, zwarte patrijsteekening, waarop gouden, groene en paarse metaalglansen spelen.

De kleinere soorten, *Macropygia ruficeps ruficeps* (Temm.) en *sumatrana* Rob. & Kloss, zijn donker kastanjebruin met witte keel; op staart en mantel duidelijke zwarte banden. Zij zijn veel kleiner en veel slanker gebouwd.

Verspreidingsgebied:

Macropygia unchall unchall (Wagl.) - Java, Sumatra, Malakka. Zwart-gestreepte Kaneelduif; Large Cuckoo Dove; Inheemsche namen: Oewoek (Jav.); Manoeek oentjal (Soend.); Limboekan (W.-Sumatra); Kedoehoer (Z.-Sumatra).

Macropygia ruficeps ruficeps (Temm.) - Java, Bali.

Macropygia ruficeps sumatrana Rob. & Kloss - Sumatra.

Donkere Kaneelduif; Small Cuckoo Dove; Inheemsche namen: Oewoek (geluidnabootsend) (Java); Manoeek oentjal (Soend., oentjal = hert); Boeroeng kidjang (Z.-Sumatra, kidjang = ree); Oepan (W.-Sumatra).

ZWARTGESTREEPTE KANEELDUIF

De Kaneelduif is zoo groot als een Europeesche tortel, maar heeft een nog sierlijker, meer langgerekten vorm, die haar geschikt maakt om snel te vliegen. In niet te dicht bevolkte gebieden komen deze duiven algemeen voor; zij zijn moeilijk te vangen, omdat zij geen vaste trekwegen en voedingsplaatsen hebben, zooals Papegaaiduiven. Ook ziet men haar nooit in groote vluchten bijeen, doch hoogstens een paartje. Zij huizen bij voorkeur in laag, ijl hout met niet te donker gebladerte, zelden in kreupelhout, zooals trerons. Zij voeden zich met allerlei besvruchten en in sommige streken, waar veel tjenté – *lantana camara* – groeit, ziet men in den morgen en middag wel eens meerdere van deze vogels bijeen, die verzot zijn op de blauwzwarte bessen van deze planten. Aangezien zij ook groote liefhebbers zijn van peper en den scherpsten vorm van Spaansche peper – *tjabé rawit* – doen zij in aanplantingen van die gewassen soms vrij veel schade.

Het is een van de weinige duivensoorten, die in gevangenschap goed gedijen en zij worden door de bevolking vrij veel gehouden. Zij worden bijzonder tam en aanhankelijk en broeden gemakkelijk in een ruime volière. Ook ziet men vaak tamme kaneelduiven vrij rondvliegen, waarbij zij zich den heelen dag in de buurt van het huis ophouden en 's nachts in haar kooi overnachten. Haar geluid, een treurig, diep gebrom, wordt met den Soendaneeschen naam „oewoek” aardig weergegeven.

Er bestaat nog een verkleinde uitgave van deze duif, nl. *Macropygia ruficeps*, in meer eenzame streken een algemeene, doch schuwe vogel. Zij bewonen het dunne, ijle geboomte, dat op verlaten droge rijstvelden groeit. Men ziet zelden meer dan enkele exemplaren, die in verspreide orde pijlsnel over het bosch vliegen. In tegenstelling met de Groote Kaneelduif, die vrij veel gejaagd wordt, heeft de kleine soort als zoodanig geen waarde; de diertjes zijn te klein, te snel en in het geboomte moeilijk te ontdekken. Ook als kooivogel wordt de Kleine Kaneelduif zelden gehouden, omdat het in gevangen staat suffice, lijdende diertjes zijn.

STREPTOPELIA CHINENSIS TIGRINA (TEMME.)

Kop grijs; om den nek loopt zeer opvallend een breede, zwarte band, helder wit gepareld.

Rug bruin met lichtbruine patrijsteekening en zwarte strepen midden over de veeren. Van de vleugels is het bovengedeelte mooi blauwgrijs, de slagpennen zijn zwart.

De staart is bruin tot zwart, het onderste gedeelte van de buitenste staartpennen wit.

De onderzijde van het lichaam is licht wijnkleurig, het donkerste op de borst.

De oogen zijn licht bruinrood, de snavel zwart, de pooten bruinachtig. Lengte van het lichaam met staart ongeveer 30 cm.

Namen: Tijgerhalsduif of Pareltertel; Spotted Dove; Tekoekoer, Derkoekoer (Java); Balam (Sum.); Boelochoeo (Celebes).

Verspreidingsgebied: Groote en Kleine Soenda-eilanden, Malakka.

Streptopelia bitorquata bitorquata (Temm.) - Java, Bali.

Streptopelia bitorquata dusumieri (Temm.) - Borneo.

Namen: Dubbelring Tortelduif; Island Turtle Dove; Deroek of Poeter-genni (Jav.).

TIJGERHALSDUIF OF PARELTORTEL

Dit duifje, ter grootte van onze tortel, zal wel bij iederen in Indië bekend zijn, omdat het zelfs in groote steden zeer veel voorkomt. Het is bij de inheemsche bevolking als kooivogel bijzonder geliefd en vooral in Sumatra, waar het als vechtvoegel gehouden wordt, heeft men veel zorg over voor dit diertje. Het is in Minangkabau – Sumatra's Westkust – een gewoon gezicht om mannen, zelfs zij die naar hun dagelijksch werk gaan, te zien loopen met een bamboekooitje, toegedekt met een zwarten doek, versierd met geborduurde kwasten. Daarin dragen zij hun lievelings-balam overal mede, in den trant zooals men bij ons sommige huisdieren tot in het ziekelijke vertroetelt.

In vele dorpen of op markten vindt men vaak lage, vierkante, kooiachtige loodsjes, waarvan de wanden bestaan uit bamboelatten. Daarin verzamelt men zich dan op marktdagen om de vogels te laten vechten – het populaire adoe balam. Het is een volkomen onbloedige strijd, waarbij de tegenstanders, na een langdurig voorbereidend koeren en buigen, elkaar een paar klappen met de vleugels geven. Hieruit bestaat de heele strijd en gepikt wordt er niet eens. De scheidsrechter verklaart daarop welke de winnende partij is en daarmee is het afgelopen. Het merkwaardige is dat bij deze sport nimmer om geld gewed wordt.

Zij worden veel geschoten en gevangen, aangezien het vleesch fijn van smaak is; overigens is de jacht op deze duiven zeer weinig sportief.

Op Java en de Kleine Soenda-eilanden komt, echter veel zeldzamer, een aanverwante, eenigszins anders geteekende soort voor, Deroek genaamd – *Streptopelia bitorquata bitorquata* (Temm.) – die iets grooter en veel schuwer is.

GEOPELIA STRIATA STRIATA (LINN.)

Voorhoofd en keel zijn aschgrauw; de kop is effen bruin.

De veeren van nek en schouders zijn bruin met witgrijze zoomen en geven den indruk van een zwart-wit manteltje; deze teekening loopt door in een smallen band langs de flanken.

De rugveeren en de vleugels zijn bruin met smalle, zwarte zoomen; de slagpennen effen bruin.

De staart is donkerbruin; de staartpennen hebben aan de buitenzijden witte punten.

De borst is roodachtig grijs; de rest van de onderzijde is lichtgrijs.

De oogen zijn blauw; pooten en snavel blauwgrijs.

Lichaamslengte ongeveer 20 cm.

Verspreidingsgebied: Java, Bali, Borneo, Malakka en Sumatra (ingevoerd).

Namen:

Steenduifje; Barred Ground Dove; Perkoetoet (Java); Ketitiran (Maleische landen).

STEENDUIFJE

Dit Steenduifje, dat nog een stuk kleiner is dan onze tortel, is een van de slankste en sierlijkste leden van de duivenfamilie. Deze Perkoetoets staan bij de inheemsche bevolking, op Java meer nog dan op de andere eilanden, in bijzonder hoog aanzien. Er wordt dan ook een uitgebreide handel in gedreven en er zijn tallooze bijzonderheden: in de schubben van de pooten, in de teekening van de veeren, in het gekoer en nog andere factoren, die alleen een deskundige kan beoordeelen en die den prijs van de diertjes bepalen. Is het bij ons met de postduiven anders?

Deze uitgezochte exemplaren worden beschouwd als geluksvogeltjes, waaraan men groote waarde hecht en die met bijzondere zorg worden behandeld. Zelfs Javanen uit de hoogere klasse aarzelen niet om voor een goede perkoetoet vijfentwintig gulden te betalen. In het geheele bewoonde gebied van Java, ook in groote steden, kan men kooitjes met deze duifjes, veiligheidshalve aan een hoogen bamboe bij het huis opgeheschen, zien hangen.

Overal op Java, langs de groote wegen, op de erven in stad en dorp, in de suikerriettuinen, komt men ze tegen, op den grond rondtrippelende en naar voedsel zoekende. Van de enkele exemplaren, die men hier en daar op Sumatra aantreft, kan men veilig zeggen, dat het uit Java ingevoerde vogels zijn, die kans zagen te ontsnappen. Zoo was b.v. in de hoofdplaats Benkoelen het aantal van deze duifjes, dat vrij rondvloog, precies bekend en een schare menschen beijverde zich ze te vangen met lijmstokken en strikken, totdat de belaagde diertjes zich terugtrokken op eenige erven, waar ze beschermd en veilig waren.

Als jachtwild hebben zij geen waarde, maar toch zijn er nog menschen, die er op schieten als er een aantal dicht bijeen zitten. Iedere vorm van sport is bij dit bedrijf afwezig.

AMAUORNIS PHOENICURUS JAVANICUS (HORSEF.)

De heele bovenkant van het lichaam is donkergrijs, soms bijna zwart. Men ziet duidelijk het helderwitte voorhoofd, terwijl ook de zijden van den kop en den nek, alsmede de borst, wit zijn. De afscheiding tusschen de kleuren is zeer scherp.

De onderzijde van den buik en de telkens zichtbare veeren onder den staart, die voortdurend op en neer wipt, zoowel bij stilstaande als loopende vogel, zijn roodbruin.

De snavel is rood met een groene punt, de oogen zijn donkerbruin en de lange, dunne stelpooten geel.

De lengte van het lichaam, inclusief het korte wipstaartje, is ongeveer 25 cm, dat is iets kleiner dan ons waterhoentje.

Deze ral komt in eenige ondersoorten, die onderling weinig verschillen, voor op de Groote Soenda-eilanden, Banka, Celebes en de Soela-eilanden.

Namen: Roodstaart-Waterhoen; White-breasted Waterhen;

De inheemsche namen, alle geluidnabootsend, zijn:

Sribombok (Jav.); Kakarêwan (Soend.); Roak-roak (Sum.); Boeloe oaha (Celebes).

ROODSTAART - WATERHOEN

Van alle rallensoorten in Indië, kan deze wel het meest en het gemakkelijkst worden waargenomen, omdat zij in bijna alle moerassige en drassige plaatsen zeer algemeen voorkomt en bovendien weinig schuw is.

In steden ziet men deze vogels weinig, daarentegen vaak nabij inheemsche dorpen, waar veel vochtige ruigten in de buurt zijn. Het zijn kwieke diertjes, die men dadelijk herkennen kan aan het voortdurend opwippende, korte staartje, waarbij dan telkens de roodbruine stuitveertjes zichtbaar worden. Langs de groote wegen zijn zij niet zeldzaam, soms zelfs met jongen; klaarblijkelijk wennen zij gemakkelijk aan menschen en verkeer, althans vluchten zij bij het passeeren van auto's niet eens verder dan den kant van den weg, waar zij dan rustig blijven staan.

In verschillende streken van Indië wordt deze vogel door de bevolking niet gegeten, niettegenstaande overigens andere watervogels van allerlei soort ijverig vervolgd worden. Dat zal dan ook wel de voornaamste reden zijn, dat zij zóó weinig schuw zijn.

In gevangenschap worden zij spoedig tam; laat men hen losloopen, dan nog komen zij geregeld een heelen tijd 's avonds in hun slaaphok terug, maar het eindigt er toch mede, dat zij zich bij hun soortgenooten in het veld voegen. Alle inheemsche namen geven vrij aardig gedeelten weer van het brul-repertoire van dezen vogel; vermoedelijk zal het: „rrroak!” in den Sumatraanschen naam het scherpste opvallen.

PORPHYRIO ALBUS INDICUS HORSE.

De kop is zwart; nek en buik zijn kobaltblauw, keel en borst groen-achtig blauw.

De stuitveeren zijn helderwit, de rug is zwart.

De indruk is die van een grooten blauwen vogel, die over het geheele lichaam allerlei metaalglansen van kobaltblauw, groen en purper vertoont. Deze Koet heeft een hoogen, dikken bek, die, evenals de breede voorhoofdsplaat, fel vuurrood is.

De oogen zijn karmijn, de pooten, welke ongeveer 33 cm lang zijn, rood.

Lichaamslengte ongeveer 40 cm.

Verspreidingsgebied: In verschillende ondersoorten over den geheelen Archipel en het Maleische schiereiland.

Namen: Indische Purperkoet; Purple Moor-Hen; Mandar of Peloeng; (Java); Dentoela (Celebes).

PURPERKOET

In de uitgestrekte moerassen, welke men door den geheelen Archipel aantreft, ook die in de buurt van bewoonde streken, kan men bijna altijd Purperkoeten vinden. Zelfs in de buurt van Batavia komen zij in verschillende rawahs – moerassen – in vrij grooten getale voor, niettegenstaande zij ijverig gejaagd worden om haar vleesch. Overigens is dat een weinig sportief genoeg, daar zij meestal in troepjes van tien en meer bijeen, te vinden zijn. Bovendien zijn zij gemakkelijk met een bootje te naderen en worden als regel met één schot verscheidene van deze mooie vogels gedood. Vaak ziet men één enkelen jager met tientallen Mandars als buit van één dag, huiswaarts gaan.

Ook de inheemsche bevolking vangt ze met strikken en netten en geregeld zijn deze beesten levend op de inlandsche markten te koop.

Zij schijnen ongaarne te zwemmen, maar staan meestal of in ondiep water, of bovenop de dichte vegetatie van moerasplanten, waarop zij zich snel kunnen voortbewegen door de eigenaardige, zeer lange teenen, die haar een groot draagvlak geven.

Goed beschouwd zijn het eigenlijk leelijke vogels, vooral door de dikke, vuurroode voorhoofdsplaat, waardoor de kop wat misvormd lijkt, maar de kleuren van het veerenkleed zijn prachtig, waartoe vooral bijdragen de bijzonder mooie metaalglansen van groen en blauw.

Zij schijnen zich in gevangenschap goed te houden, althans worden zij vaak door de bevolking in tammen staat gehouden, in volle vrijheid bij het pluimvee. Zij nemen gaarne rijst als hoofdvoedsel aan.

Deze Purperkoet houdt zich uitsluitend op in zoet water; langs de kust of in brak water vindt men haar niet.

CHARADRIUS APRICARIUS FULVUS GMEL.

Het geheele lichaam heeft een witten ondergrond, die bedekt is met een dichte vlekteekening van bijna zwart tot lichtgeel; op den rug en de vleugels ziet men zelfs strooge gele vlekken daaronder.

Op de onderzijde van het lichaam ziet men meer wit en zijn de vlekken ijler en grooter. De onderzijde van den staart is geheel wit, terwijl de vleugelpunten egaal donkergrijs zijn.

De oogen zijn donkerbruin, de pooten grijszwart en de snavel is zwart.

Lichaamslengte met snavel en staart ongeveer 20 cm.

Verspreidingsgebied: Java, Bali, Sumatra, Borneo, Malakka.

Namen:

Aziatische Goudplevier; Dikkop (Jagersnaam);

Golden Plover;

Troelek (Jav.);

Tjeroeling (Mal.) - klanknabootsend.

AZIATISCHE GOUDPLEVIER OF DIKKOP

Van de verschillende pleviersoorten, die men in Indië aantreft is de Aziatische Goudplevier, in de wandeling dikkop genoemd, bij het Europeesche publiek wel de meest bekende. Men vindt haar vrij algemeen langs de kusten op drooggelooopen slipgronden en in de buurt van vijvers, waarin de bekende bandeng geteeld wordt. Maar ook verder in het binnenland bewoont zij de drassige plekken in graslanden en sawahs, waar jagers haar herhaaldelijk tegenkomen.

Voor Zondagsjagers, die een gemakkelijk te schieten surrogaat voor snippen zoeken, is dit een ideaal wild, omdat Goudplevieren, die ongeveer zoo groot zijn als een gewone snip, als regel in troepjes van soms tien en meer dicht bij elkaar staan. Daarbij zijn zij zeer gemakkelijk te benaderen en zij vliegen eerst op, wanneer men vlakbij is, zoodat er dan met een enkel schot meerdere tegelijk sneuvelen. Hoewel zij in het veld op een afstand wel wat van een gewone snip hebben, kan er bij een behoorlijk jager onmogelijk een vergissing plaats hebben, omdat haar vlucht heel anders en veel minder snel is. Bovendien zal een snip zich bij gevaar tegen den grond drukken, terwijl een Goudplevier, rechtop staande op open terrein, dom blijft rondkijken.

Het geluid bestaat uit een fluitenden toon, die vele malen herhaald wordt.

De Plevieren zijn trekvogels, die volgens Stuart Baker broeden in het hoge Aziatische Noorden, tusschen de Kara-Zee en de Yenissëi en in Noord-Siberië; het nest schijnt moeilijk te vinden te zijn.

In ons Indië vertoeven zij van September of October tot Februari; zij voeden zich met allerlei kleine insecten, vischjes en krabbetjes.

CHARADRIUS LESCHENAULTI LESCHENAULTI LESS

Bovenzijde van het lichaam en de staart zijn bruingrijs. De slagpennen zijn donkerbruin. Voorhoofd, kin, keel, zijden van den kop en de geheele onderzijde van het lichaam zijn wit.

De oogen zijn bruin, de pooten bruin of grijszwart en de snavel zwart.

Bij het bruidskleed, dat men in ons Indië slechts zelden ziet, krijgt de vogel o.a. een helder kastanjebruinen band, die over de borst en om den nek loopt; daarbij komt dan nog een markante zwarte voorhoofds-, oog- en wangstreep. Deze verandering is zóó sterk, dat een leek zou meenen met een anderen vogel te doen te hebben.

Lichaamslengte: ongeveer 15 cm met snavel en staart.

Verspreidingsgebied: Indische Archipel, Malakka.

Namen: Leschenaults Plevier - Small Sand-Plover; Tjerèk (Java).

Als regel vindt men gezelschappen, bestaande uit combinaties van van Charadrius leschenaulti leschenaulti Less.:

Charadrius apricarius fulvus Gm.; Aziatische Goudplevier; Golden Plover; - Trekvogel.

Charadrius mongolus atrifrons Wagl.; Roodborst Plevier; Small Sand - Plover; - Trekvogel.

Charadrius asiaticus veredus Gould.; Oostersche Morinel Plevier; Eastern Dotterel; - Trekvogel.

Charadrius dubius curonicus Gm.; Kleine Plevier; Little Ringed - Plover; - Trekvogel; en

Charadrius alexandrinus Seeböhm Hart. and Jackson; Strandplevier; Kentish Plover; - Standvogel - Broedtijd Mei t/m. Juli.

LESCHENAULTS PLEVIER

Wil men de verschillende soorten van Plevieren goed waarnemen, dan is het voldoende om in den regentijd een kort tochtje te maken langs moerassige modderkusten, langs de oevers van lagunen, kleine riviermondingen of door streken waar zeevischvijvers zijn. Men behoeft daarvoor niet ver buiten de groote steden te gaan; vlakbij de havens van Batavia, Semarang, Soerabaja of Medan zijn ze al te vinden.

Gedurende de wintermaanden, die samenvallen met den regenmoesson, vertoeven deze vogels, die in Siberië en Noord-China broeden, in onzen Archipel.

Men zal dan in de uitgestrekte moddervlakten, ware paradijzen voor deze vogels, troepen Plevieren bijeen zien. Als regel zijn de verschillende soorten niet van elkaar gescheiden, maar vindt men meerdere daarvan gezellig bijeen met groote, deftig stappende Wulpen, Reigers en dergelijke, die men al dadelijk kan onderscheiden van de snel trippelende pleviertjes. Hoewel ze vrij mak zijn, is het toch moeilijk op een afstand de soorten uit elkaar te houden.

Charadrius leschenaulti is kenbaar aan den veel sterkeren snavel dan andere leden van de plevierenfamilie als regel hebben. De kleuren waarin wij haar in Indië zien – hetzelfde geldt ook voor verschillende andere plevieren – zijn die van het zomerkleed, dat zóó afwijkt van het broedkleed, dat de vogel er bepaald niet uit te herkennen zou zijn.

NUMENIUS PHAEOPUS VARIEGATUS (SCOP.)

De bovenzijde van het lichaam is geheel wit, grijsbruin en donkerbruin gevlekt.

De borst is hoofdzakelijk wit met lichtbruine vlekjes en lengte-streepjes.

De buik is wit; de slagpennen zijn effen donkerbruin.

De oogen en de snavel zijn donkerbruin, de pooten loodkleurig.

Lichaamslengte met staart, maar zonder snavel, ongeveer 30 cm; lengte van den snavel 9 cm.

Zij maken een diep, fluitend geluid, dat men ook 's nachts hoort, als zij in groote vluchten overtrekken.

Verspreidingsgebied:

Numenius phaeopus variegatus (Scop.) - Java, Sumatra, Borneo, Malakka.

Regenwulp; Whimbrel.

Numenius madagascariensis (Linn.) - Java, Sumatra, Borneo.

Groote Wulp; Australian Curlew.

Numenius arquata orientalis Brehm - Java, Sumatra, Borneo, Malakka.

Groote Wulp; Curlew.

Gadja-gadjaan (Jav., Mal.) - algemeene inheemsche naam.

Lichaamslengte zonder snavel ongeveer 40 cm; snavel 12 cm.

GROOTE WULP

Er komen in Indië als vertegenwoordigers van dit geslacht eenige soorten Wulpen voor, die alleen van elkaar afwijken door het duidelijke verschil in afmeting. Al deze soorten, waarvan twee vrij algemeen, zijn trekvogels, die in Siberië broeden. De kleinere soort, de Regenwulp, is beter bekend dan zijn grootere broeder en is zelfs in de buurt van Batavia vrij talrijk. Deze krombekken, zooals zij bij de jagers heeten, worden als regel in troepjes aangetroffen, meestal in gezelschap van talrijke Plevieren en strandloopertjes.

Reeds op eenigen afstand zijn zij duidelijk te herkennen door den langen, gekromden snavel, dien zij diep in de modder steken om er vischjes en krabbetjes uit te trekken.

Het zijn schuwe vogels, die moeilijk te naderen zijn en op grooten afstand onder luid gefluit opvliegen, om eerst een heel eind verder neer te strijken. Voorts moeten zij goed geraakt worden, wil men hen bemachtigen.

Tegen den avond vereenigen zij zich vaak tot groote zwermen op modderbanken, waar zij moeilijk overvallen kunnen worden en waar zij den nacht doorbrengen. Als merkwaardigheid vermeldt Hoogerwerf dat hij eens een paar wulpen in een hoogen boom zag zitten, hetgeen hun Hollandsche soortgenooten nimmer doen en dat zij zich ook bewegen in het dichte mangrove-kustbosch.

Zij verschijnen later dan de snippen in den Archipel en normaal vertrekken zij tegen het einde van Januari of begin Februari weer. Echter werden ook nog in Juli exemplaren gezien, vermoedelijk achterblijvers die niet broeden.

Als jachtwild zijn zij zeer gezocht, maar door hun verblijf op uitgestrekte slikbanken en hun groote schuwheid gelukt het slechts zelden er een te schieten. Op de kilometers breede moddervlakten, die bij eb langs de Oostkust van Sumatra droogvallen, worden vaak honderden van deze vogels waargenomen.

CAPELLA STENURA (BP.)

De bovendeelen zijn zwart, geelbruin gestreept en gevlekt.

De slagpennen zijn zwart, de staart is bruinzwart met roestbruine vlekken.

De kruin is zwart en door een geelbruine streep in tweeën gedeeld. Wangen, krop en keel zijn geelbruin met zwarte vlekjes, terwijl de zijden van den kop isabelkleurig zijn.

Borst en buik zijn wit.

De oogen zijn bruin, de snavel is boven zwart, beneden vuilwit.

De pooten zijn grijs.

De lichaamsafmeting is ongeveer 22 cm, waarvan 6 cm voor den snavel.

Deze snip is een trekvogel, die in Oost-Siberië en Noord-China broedt. Van September tot half Februari vindt men ze in grooten getale in den geheelen Archipel. Zij hebben groote gelijkenis met de gewone Hollandsche Watersnip.

Namen: Javaansche Watersnip; Pintail Snipe; Blekèk of Bertjèt (Jav.) (Geluidnabootsend); Bakiëk (Sum.).

Een der bekendste Europeesche soorten, *Capella gallinago gallinago* (Linn.); Gewone Watersnip; Common- or Fantail Snipe, die ook in Malakka voorkomt, verschijnt sporadisch in ons Indië.

GEWONE WATERSNIP

Dit is de meest gewone Indische Snip, die een groote gelijkenis vertoont met haar Nederlandsche soortgenoot, – *Capella gallinago gallinago* (Linn.) – die in onzen Archipel ook voorkomt, zij het dan sporadisch.

Bij het Europeesche publiek is dit wel een van de meest bekende vogels. Niet alleen hebben jagers aan deze snelle vliegers, die op de meest onverwachte momenten uit gras of struiken te voorschijn schieten, gedurende zeker vijf maanden van het jaar een prachtig, sportief jachtwild, maar ook zij, die niet jagen, waardeeren het culinaire genot van het uitstekende, fijne vleesch. De snippenjacht is voor velen een passie, die alleen te vergelijken is met wat de palingvangst beteekent voor een Leidschen peueraar.

Alle *Capella*-soorten zijn trekvogels, die in het hooge Noorden broeden en vandaar tegen het najaar naar het Zuiden trekken. Het langst verblijven zij in onzen Archipel, waar zij gedurende bijna den geheelen regentijd, van September tot Februari, bij millioenen te vinden zijn in iederen plas en elk moeras, vanaf de kuststreken tot hoog in het gebergte. Zij moeten voor het zoeken naar haar voedsel, uitsluitend bestaande uit wormen en kleine insecten, terreinen hebben waar het water niet te diep staat en waar zij kunnen loopen.

Bij duizenden worden zij in Indië geschoten en in netten gevangen. In de groote steden op Java worden zij geregeld in platte manden levend te koop aangeboden. Men zegt, dat gevangen Snippen snel vermageren, zoodat een geschoten exemplaar de voorkeur verdient boven een vogel, die al eenigen tijd zijn vrijheid verloren heeft. Koningsberger constateerde, dat bij haar aankomst op Java, als zij juist den vermoeienden trek achter den rug hebben, haar gewicht gemiddeld van 90 tot 120 gram bedraagt, terwijl dit tegen den tijd van haar vertrek door goede voeding en sterke rust opgelopen is van 120 tot 170 gram.

EROLIA RUFICOLLIS (PALL.)

Kop, bovendeele en borst op een witten ondergrond dicht gevlekt met grijs en bruin; vleugelpunten het donkerste.

Op de borst is deze teekening het lichtst.

Keel, buik en veeren onder den staart wit.

De oogen zijn bruin, de pooten zwart en de snavel is zwartbruin.

Lichaamslengte met snavel en staartje ongeveer 14 cm.

Verspreidingsgebied:

Erolia ruficollis (Pall.) – Java, Sumatra, Borneo, Malakka.

Roodhals Strandlooper; Red-necked Stint.

Erolia minutilla subminuta (Middend.) – Java, Borneo, Malakka.

Kleine Strandlooper; Long-toed Stint.

ROODHALS STRANDLOOPER

Wanneer men dit miniatuur-strandlooptje snel over het zand of over de modder ziet snellen, op jacht naar kleine krabbetjes, insecten en allerlei oeverdiertjes, dan krijgt men den indruk van een vlug, grijs muisje, dat zich voortdurend in haast verplaatst.

Op drooggevalLEN zand- en modderbanken bij riviermondingen en langs de kust zijn zij zeer talrijk; meer in het binnenland ziet men hen zelden. Meestal loopen zij alleen en soms in paartjes, maar troepjes ziet men bijna nooit bijeen, hoewel men op een betrekkelijk klein areaal toch vele exemplaren vindt, die ieder een eigen, beperkt jachtgebied hebben. Zij zijn altijd verbazend druk in de weer, loopen een eindje met kleine, afgemeten pasjes, om dan telkens weer over te gaan in een soort snellen trippelen naar een of ander prooi-tje.

Zij vliegen slecht en verplaatsen zich in de lucht slechts over kleine afstanden met enkele korte, snelle vleugelslagen; enkele meters verder strijken zij dan weder neer.

Deze diertjes zijn buitengewoon mak en men ziet hen onbevreesd rondloopen tusschen visschersbootjes en menschen die daar werken, zoodat zij gemakkelijk van dichtbij kunnen worden waargenomen.

Het geluid is een helder fluitende roep, die eenige malen wordt herhaald, doch die alleen wordt uitgestoot en gedurende de vlucht.

Zij broeden niet in Indië, doch in Oost-Siberië en Japan en het is haast onbegrijpelijk, hoe zulke zwakke vlieger-tjes de lange reis naar het verre Noorden maken kunnen.

Meestal vertoonen zij zich in gezelschap van een strandlooptje, dat nog een tikje kleiner is, nl. *Erolia minutilla subminuta* (Middend.).

STERNA BERGII CRISTATA STEPH.

Kop met platliggende kuifveeren zwart.

Rug, vleugels en staart zijn blauwgrijs; de slagpennen meer zilvergrijs.

De onderzijde van slag- en staartpennen is wit, evenals de rest van het lichaam.

De vleugelpunten steken een eindje voorbij den staart uit.

De snavel is geel, de oogen bruin, de pooten zwart.

Lichaamslengte ongeveer 42 cm; het is de grootste der Indische stern.

Verspreidingsgebied: geheele Indische Archipel en Malakka.

Bergius' Stern; Large Crested Tern; Dara laeet (Java).

BERGIUS' STERN

In tegenstelling met Nederland komen Meeuwen praktisch niet in Indië voor; Sterntjes daarentegen zijn er in vele soorten vertegenwoordigd en deze gezellige vogels kan men overal waarnemen.

Evenals in Europa zijn het echte zeevogels, hetgeen echter niet wegneemt, dat men hen in ruime plassen, niet te ver van zee, ook vindt. Meestal ziet men verschillende soorten van Zeezwaluwen in groepen bijeen langs de kusten, waar zij overvloedig voedsel hebben in poelen, kreken en lagunes. Een geliefkoosde verblijfplaats zijn de uitstekende palen van de inheemsche vischfuiken in zee, eigenlijk groote staketsels van gevlochten bamboelatten, waarmede een gedeelte van het vischwater is afgesloten en die bij laag water gelicht worden.

In uiterlijk en bewegingen wijken zij niet af van de in ons vaderland bekende sterntjes.

De beschreven soort, de grootste die hier voorkomt, overtreft de Hollandsche Groote Stern nog in lichaamsomvang.

Wanneer men met een klein motorbootje langs de modderige Oostkust van het eiland Sumatra vaart, meestal in vrij ondiep, slibberig water, is het een genoegen om heele zwermen Sterntjes waar te nemen, die voortdurend neerschieten op de in het kielzog door de schroef naar de oppervlakte gewolde garnalen en vischjes. Men kan dan vaak uren lang honderden van die behendige en sierlijke vogeltjes op enkele meters afstand bestudeeren.

Men ziet de meeste Sterntjes in den regentijd, hetgeen verband houdt met hun broedperiode. Van de broedkolonies, die op verlaten eilandjes en eenzame zandplaten liggen, is weinig bekend. Sommige soorten echter broeden in meer bewoonde streken; zelfs in de buurt van Tandjong Priok zijn eieren gevonden.

LEPTOPTILUS JAVANICUS (HORSF.)

Kale kop, hals grootendeels okergeel.

Bovendeelen groenzwart; op de vleugeldekeveeren speelt een mooie paarse metaalglans.

Van onderen is de vogel geheel wit.

De oogen zijn wit, de pooten donker-groenbruin en de snavel is dofgeel.

Lichaamslengte: van het lichaam alleen 60 cm, nek 28 cm, snavel 28 cm, pooten 46 cm.

Verspreidingsgebied: Java, Sumatra, Borneo, Malakka.

Namen:

Javaansche Maraboe of Krop-Ooievaar; Lesser Adjutant Bird; Bango botak (Jav.) = Kale Ooievaar; Bango kambing (Mal.) = Geiten Ooievaar.

JAVAANSCH E MARABOE OF KROP-OOIEVAAR

De indruk, dien deze Maraboe maakt, is die van een oud, ernstig wezen met een eerbiedwaardigen, kalen kop, gekleed in een zwarten pandjesjas met een helderwit vest. Het is bepaald vermakelijk om eenige dezer dieren waar te nemen, oogenschojnlijk in diep gepijns verzonken, met een onnavolgbare in-zorgelijke uitdrukking in hun geheele voorkomen.

Het zijn bijzonder goede vliegers, die uren lang hoog in de lucht kunnen cirkelen zonder één vleugelslag te doen. Men ziet hen nog wel in de buurt van Batavia bij Tandjong Priok, maar zij zijn daar al zeer schuw geworden, omdat de eieren geregeld door de inheemsche bevolking worden uitgehaald en men de jongen vangt, die veel in tammen staat worden gehouden. Het feit dat zij tot de beschermde vogels behooren schijnt hen dus niet voor een sterke vervolging te vrijwaren.

Buiten Java zijn deze Krop-Ooievaars, zooals ze ook genoemd worden, in vele streken nog talrijk en weinig schuw; zoo kan men in Deli en ook in Benkoelen talrijke exemplaren bijeen zien in de sawah-complexen langs de groote wegen, waar zij rustig blijven staan als er een auto voorbij rijdt.

Zij worden in gevangen staat zeer tam en men kan hen dan, zonder dat zij voorgoed verdwijnen, vrij laten rondvliegen. Zoo nu en dan voeren zij met uitgespreide vlerken een dans uit; verder aarzelen zij niet om honden, katten en zelfs menschen aan te vallen en zij kunnen met hun geweldigen snavel behoorlijke houewen uitdeelen, waardoor zij voor kinderen bepaald gevaarlijk zijn. In de natuur bestaat hun voedsel uit visschen, slangen, insecten en kleine zoogdieren, als ratten en muizen. In tammen staat kan men zien wat het voor vraatzuchtige omnivoren zijn, die graag keukenresten in onbegrijpelijke hoeveelheden verslinden. Ook levende kuikens worden zonder omhaal ineens ingeslikt!

EGRETta INTERMEDIA INTERMEDIA (WAGL.)

Zilverreigers zijn geheel wit. Zij zijn slanker gebouwd dan gewone reigers en de hals is langer.

De oogen zijn geelwit, de snavel geel en de pooten zwartgroen.

Afmetingen: romp met staart 33 cm, hals 16 cm en snavel 9 cm.

Verspreidingsgebied:

Egretta intermedia intermedia (Wagl.); Middelste Zilverreiger; Smaller Egret.

Egretta alba modesta (Gray); Groote Zilverreiger; Larger Egret.

Deze beide soorten komen voor op Java, Sumatra, Borneo, Malakka.

Egretta garzetta nigripes (Temm.); Kleine Zilverreiger; Little Egret; Java, Bali.

Egretta garzetta garzetta (Linn.) – namen als boven – Sumatra, Borneo, Malakka.

MIDDELSTE ZILVERREIGER

Deze prachtige, witte Reigers hebben het ongeluk gehad om de bijzondere belangstelling te trekken van de dames-mode, met als gevolg, dat er in Indië een tijdlang wel geen vogelsoort is geweest, die zóó gejaagd en belaagd werd als deze Zilverreigers. In den tijd dat zij mooie aigrettes dragen, en dat is juist in den broedtijd, werd er een ware slachting onder hen aangericht. Handelaren in dit artikel hadden speciale jagers in dienst, die er duizenden in één seizoen schoten, zoodat zij in verschillende streken practisch uitgeroeid waren. Gelukkig is daar ten slotte een einde aan gemaakt, doordat de Regeering hen opgenomen heeft in de lijst van wettig beschermde vogels.

De aigrettes zijn de veeren van den mantel en schouders, die zich in het broedseizoen sterk verlengen en voorzien zijn van losse draden; bij oudere exemplaren zijn deze veeren zóó lang, dat zij tot over den staart reiken.

De kleinere soort, *Egretta garzetta garzetta* (Linn.), heeft bovendien een lange kuif, die soms bijna 40 cm lang kan worden.

Bij het broeden verzamelen zij zich in kolonies, soms in gezelschap van andere reigersoorten. Ook kwam het voor, dat zij groote boomen langs de wegen midden in groote steden als broedplaatsen uitzochten. Nu was dit wel zeer interessant, maar aangezien men ten slotte niet veilig meer met goede kleeren daaronder kon loopen, moesten zij op den duur wel verjaagd worden.

DEMIGRETTA SACRA SACRA (GMEL.)

De algemeene kleur is of geheel wit met hier en daar verspreid kleine zwarte vlekjes, of wel donkergrijs tot bijna zwart toe.

De oogen zijn geelwit.

De snavel is zeer variabel, zwart, grijs, bruin en bij witte vogels ook wel eens geel.

De pooten zijn geelgroen.

Afmetingen: Romp 28 cm, nek 15 cm, snavel 9 cm.

Verspreidingsgebied: Van Achter-Indië tot Australië, Zuid-China en Japan.

Namen: Rifreiger of Leikleurige Reiger; Reef Heron; Bangao air.

RIFREIGER OF LEIKLEURIGE REIGER

Deze algemeen voorkomende Rifreiger wordt zoo genoemd, omdat hij het meeste voorkomt langs de kusten en op drooggelopen riffen, waar hij zijn voedsel zoekt. Normaal zijn het weinig schuwe vogels, die men buiten den broedtijd, altijd alleen of hoogstens bij paartjes ziet loopen.

Men zal dan oogenschijnlijk twee duidelijk verschillende soorten reigers waarnemen, van ongeveer dezelfde grootte, waarvan sommige wit, andere weer donkergrijs bij zwart af zijn. Toch is dit dezelfde vogel, want het merkwaardige van deze soort is, dat kleur in het geheel geen kenmerk is, ook niet van het geslacht.

Men kan zelfs moeilijk spreken van albinismen of melanismen, omdat als regel de aantallen donkere en witte exemplaren weinig uiteenloopen.

Zij broeden in kolonies, zelfs in meer bewoonde gebieden, b.v. op de eilandjes in de Baai van Batavia, waar hunne eieren door de bevolking geregeld geraapt worden; in die streken worden zij daardoor hoe langer hoe schuwer. Op Sumatra daarentegen kan men er zeker van zijn deze vogels overal langs het strand tegen te komen.

Hoewel zij normaal, gelijk andere reigersoorten, in boomen broeden, vonden Hoogerwerff en Hora Siccama op een der eilandjes op de reede van Batavia, nesten gewoon op den grond en zelfs in diepe, donkere spelonken.

NYCTICORAX NYCTICORAX NYCTICORAX
(LINN.)

Kop en achterhoofd zijn zwart. Enkele achterhoofdsveeren zijn grootendeels wit en sterk verlengd; zij reiken soms tot op den rug.

Rug en schouders zijn zwart met een groenen metaalglans.

Boven het oog is een witte streep en verder zijn ook voorhoofd, kin, keel en de onderzijde van het lichaam wit.

Vleugels en staart zijn paargrijs.

De oogen zijn: eerste jaar geel, bij volwassen vogels dieprood, de pooten donkergeel, met rose tint bij volwassen vogels, de snavel zwart.

Lichaamslengte 42 cm, waarvan de snavel ongeveer 9 cm.

Verspreidingsgebied: Java, Sumatra, Borneo, Malakka.

Namen: Nachtreiger of Kwak; Night Heron; Koentoel malam (Java).

NACHTREIGER OF KWAK

Deze Nachtreigers of Kwakken komen in Indië vrij veel voor en behooren tot de vogels, die zich zonder vrees in de buurt van woningen vestigen. Zij verzamelen zich zelfs midden in groote steden, in het hooge geboomte langs de drukste wegen, waar zij ook broeden.

Er heerscht in zulk een kolonie, die soms uit honderd en meer vogels bestaat, een voortdurende beweging. Hoewel het uitgesproken nachtvogels zijn, houdt het rumoer, dat uit deze slaapboomen opstijgt, bijna zonder ophouden dag en nacht aan, zoodat men wel moet aannemen, dat zij weinig slaap noodig hebben. Tegen den avond vliegen zij onder luid geschreeuw naar hun voedingsterreinen, meestal in de buurt van hun verblijfplaatsen.

Twintig jaren geleden waren zij nog talrijk in het druk bewoonde gedeelte van Batavia, maar geleidelijk zijn zij daar verdwenen, vermoedelijk opzettelijk verdreven, vanwege het ongemak, dat men van dergelijke reigerkolonies ondervond.

Dicht bij het station te Buitenzorg bestaat nu nog, aan een drukken, grooten weg gelegen, een groote kolonie van deze Nachtreigers, die men steeds kan waarnemen, omdat zij, ook buiten den broedtijd in troepen bij elkaar blijven. Ook in de buurt van de haven Belawan, in Deli, komen zij nog talrijk voor.

De zeer eenvoudig gebouwde nesten zijn vervaardigd van dunne takjes en bevatten als regel drie blauwgroene eieren.

Hun voeding bestaat uit visschen, maar zij zijn tevens nuttige verdelgers van allerlei ongedierte, als ratten, muizen en insecten; soms vergrijpen zij zich aan jonge vogels.

Merkwaardig is, dat zij niet gebonden schijnen te zijn aan een bepaalden broedtijd, want het geheele jaar door kan men in de kolonies eieren en jongen vinden.

ARDEOLA RALLOIDES SPECIOSA (HORSF.)

Kop, nek en borst geelbruin; de borstveeren zijn het donkerst.

De afhangende kuif is eveneens geelbruin.

De rug en de lange, afhangende rugsierveeren zijn zwartachtig loodkleurig met een blauwgrijzen gloed.

Stuit en staart zijn wit, de vleugels heel licht geelachtig wit.

De onderzijde van het lichaam is wit.

De oogen zijn geel, de pooten bleek oranje; de snavel is geel met een zwarte punt.

De hierboven beschreven bevedering is het bruidskleed, dat na den broedtijd vervaagt tot wit en vuilgrijs.

Lichaamslengte met snavel en staart ongeveer 40 cm.

Verspreidingsgebied: Java, Bali, Borneo.

Namen: Roodnek Reiger; Pond-Heron; Blekèk ireng (Jav.) = Zwarte Reiger.

ROODNEK REIGER

Niet alleen dat deze Reigertjes wel de meest voorkomende van het geslacht op Java zijn, maar vooral de aardige teekening en de kleuren van het bruidskleed maken dat zij dadelijk opvallen. Over het geheele eiland zijn zij talrijk en overal waar zij maar een beetje water of drassigen grond kunnen vinden, zoowel aan de zee kust als ver in het binnenland, zijn zij steeds vertegenwoordigd.

Zooals met vele vogels het geval is, zijn de heldere kleuren het mooist in den broedtijd; daarna verbleekt het mooie roodbruin geleidelijk, om tenslotte bijna geheel wit te worden, terwijl de zwarte rug overgaat in vuilgrijs. Jonge dieren lijken niets op volwassen exemplaren; een leek zou ze zelfs voor een ander soort Reiger houden, want ze zijn wit met wat vuilgrijze strepen.

Zij nestelen in het moerasbosch, soms ook meer in het binnenland, meestal laag bij den grond en in kleine kolonies tezamen met andere reigersoorten.

De bevolking houdt hen nogal eens in gevangen staat, waarbij de diertjes zeer tam worden en vrij rondloopen, dikwijls zonder zelfs gekortwiekt te zijn. De ongelooflijke snelheid waarmee zij kunnen pikken, laat zich het beste demonstreeren, als men een tammen vogel waarneemt die bij een rottende vrucht staat, waar vliegen op azen. Men ziet iedere vlieg dan onfeilbaar, zonder dat het reigertje zich bijzonder inspant, met een bliksemsnellen snavelstoot vangen, om in de steeds hongerige maag te verdwijnen.

Op Malakka en Borneo leeft een aanverwante soort, die in uiterlijk weinig van zijn Javaansch familielid afwijkt; op Sumatra komen deze vogels niet voor.

ARDEOLA IBIS COROMANDA (BODD.)

Het meest opvallend is het veerenkleed in den paartijd:

Rugveeren oranjebruin met gouden tint.

Kop, nek en keel helder oranje; verder geheel wit.

Oogen geel, snavel geel, pooten grauw.

Buiten den paartijd is de vogel geheel wit.

Lichaamslengte met staart en snavel 43 cm.

Verspreidingsgebied: Java, Bali, Sumatra, Borneo, Malakka.

Namen: Koereiger; Cattle Egret; Bango poetih = Witte Reiger (Mal.);
Koentoel (Jav.).

KOEREIGER

Na den Roodnek Reiger is de Koereiger wel het meeste bekend bij het publiek. Ook deze Koereigers hebben een specialen bruidstooi, waarbij het normale wit van nek en kop langzamerhand plaats maakt voor prachtig roest-rood. De broedtijd valt in Juli of Augustus en kort daarop verkleuren de kop- en nekveeren weer tot wit.

Hoewel zij niet in zulk een groot aantal voorkomen als de Roodnek Reiger, ziet men hen veel meer, omdat zij de gewoonte hebben zich in de buurt van grazend vee op te houden. Soms zitten er verscheidene bijeen op de ruggen van karbouwen en koeien; andere weer loopen vlak bij den kop en de hoeven dezer dieren mede om de door het grazen opgejaagde insecten en sprinkhanen weg te vangen. Ook wormen, die in den zachten grond in de diepe voetsporen van het vee te voorschijn komen, zijn een welkome buit, terwijl verder vischjes tot het gewone voedsel behooren.

Bij het voederen van de jongen storten de ouders, evenals Zilverreigers doen, het gedeeltelijk verteerde voedsel uit den krop op het nest uit; wat er dan door de kleintjes wordt overgelaten, eten zij zelf weer op (Hoogerwerff). In het veld, buiten den broedtijd, lijken zij wat op kleine Zilverreigers, maar zij zijn daarvan te onderscheiden door den grooteren, plomperen kop, terwijl zij ook lager op de pooten staan.

Zij broeden tezamen met andere reigersoorten, liefst in het mangrove-bosch aan de kust. In hooger gelegen streken ziet men hen weinig.

In gevangenschap worden zij zeer tam en men kan hen gerust vrij laten rondvliegen; voor het grootste gedeelte zorgen zij dan voor hun eigen voeding, doch een geregelde kleine bijvoeding van gehakte visch of rauw vleesch bindt hen aan het huis.

DENDROCYGNA JAVANICA JAVANICA (HORSF.)

Van de twee soorten van deze „Boomeenden” is de laatste geen standvogel in Indië; in tegenstelling met de eerste, trekt deze naar Noord- en Oost-Australië en dan via Noord-Nieuw-Guinea terug naar het Westelijk gedeelte van onzen Archipel.

Practisch zijn zij in de natuur niet van elkaar te onderscheiden, daar de verschillen in teekening gering zijn en op een afstand niet waarneembaar. Arcuata is iets grooter dan javanica.

De bovenkop is bruinzwart; de zijden van den kop en de nek zijn bleek roodbruin.

De rug is zwart, het bovenste gedeelte met rose zoomen aan de veeren; op de vleugels ziet men een donkerrooden spiegel.

De oogen zijn bruingeel met een groote, zwarte pupil, snavel en pooten grijszwart.

De borst is bruinrood, de buik kastanjerood; de slagpennen en de staart zwart.

Afmetingen: Javanica 35 cm. Arcuata 43 cm.

Verspreidingsgebied: Beide soorten komen in geheel Indië in grooten getale voor in moerassen.

Namen:

Dendrocygna javanica javanica (Horsf.); Javaansche Boomeend.

Dendrocygna javanica arcuata (Horsf.); Trekkende Boomeend.

Voor beide: Whistling Teal.

Algemeene inheemsche naam: Meliwis of Blibis.

JAVAANSCH E BOOMEEND

Terwijl bij ons de Eenden nimmer in boomen zitten, is dit wel het geval met deze Meliwijs, die daarom Boomeenden genoemd worden en die in Indië vaak voor talingen gehouden worden, omdat zij zooveel kleiner zijn dan onze gewone Wilde Eenden. Beide soorten zijn algemeen en in het veld, zelfs door een ervaren jager, practisch niet van elkaar te onderscheiden. De soort javanica is iets kleiner dan arcuata en heeft zwarte ooglidranden, die bij de andere geel zijn. Zij zijn buitengewoon gezocht als jachtwild en worden op allerlei manieren belaagd, ook met netten, zoodat beperkende bepalingen op de jacht naar die dieren wel zeer noodig zijn geworden.

In meer afgelegen streken komen zij echter nog veel voor, soms in troepen van honderden; doordat zij daar, onbekend als zij zijn met de gevaren, die haar van de zijde der menschen dreigen, natuurlijk niet schuw zijn, zijn zij zelfs in dezen getale niet bestand tegen het moorden op groote schaal, zooals vaak geschiedt door onverantwoordelijke en onsportieve schutters, in Amerika terecht „gamehogs” genoemd.

Ook nestelen zij in boomen, wat ons vreemd aandoet en herhaaldelijk schijnen zij verlaten nesten van andere vogels te gebruiken; daarentegen vindt men de eieren ook wel eens gewoon op den beganen grond. Behalve als jachtwild gewaardeerd, worden deze alleraardigste eendjes veel in tammen staat gehouden en men kan ze dan na eenigen tijd geheel vrij laten rondvliegen, waarbij zij geregeld weer terug komen. Soms zelfs lokken zij wilde exemplaren mede naar huis.

Wanneer zij een nieuwe verblijfplaats opzoeken, gebeurt dit meestal 's nachts en gedurende die vluchten laten zij een eigenaardig fluitend geluid hooren, waaraan zij den Engelschen naam van „Whistling Teal” danken.

PHALACROCORAX SULCIROSTRIS TERRITORI (MATH.)

Kop, nek, stuit en de onderzijde van het lichaam zijn glanzend, diep bruinzwart, waarbij in de bevedering van den kop en nek fijne, witte veertjes te voorschijn komen.

Rug en vleugels maken den indruk van bedekt te zijn met bruinzwarte, groote schubben met breede zilveren zoomen.

De oogen zijn groen, de snavel is loodkleurig en de pooten zwartbruin.

Lichaamslengte met staart 54 cm.

Verspreidingsgebied:

Phalacrocorax sulcirostris territorii (Math.) – Java, Borneo.

Borneosche Aalscholver; Little Black Cormorant.

Phalacrocorax niger (Vieill.) – Java, West Sumatra, Borneo, Malakka, Javaansche Aalscholver; Little Cormorant.

Phalacrocorax carbo sinensis (Blum.) – Sumatra, Malakka.

Gewone Kormoraan; Cormorant.

Algemeene inheemsche naam: Petjoek (Jav.).

BORNEOSCHE AALSCHOLVER

Langs modderige kusten, lagunen en riviermondingen met zwaar begroeide oevers, waar niet veel vertier is van prauwen en menschen, vindt men op vele plaatsen in Indië Aalscholvers, die, doordat zij gaarne in de toppen van hooge, doode boomen zitten, reeds uit de verte opvallen. In uiterlijk en gewoonten verschillen zij weinig van hun soortgenooten in Nederland.

De grootste soort, *Phalacrocorax carbo sinensis* (Blum.) is in Sumatra en Malakka een algemeene verschijning langs de kust, terwijl de zoogenaamde Dwerg-Kormoraan – *Phalacrocorax niger* (Vieill.), veel kleiner van afmeting, op Java de meest voorkomende vertegenwoordiger van deze familie is.

Er is over deze vogels in Holland reeds zooveel geschreven, dat iedereen hen wel kennen zal. In Indië houden zij zich bij voorkeur op bij rustig water in lagunen en moerassen bij de zee en slechts bij uitzondering ziet men hen meer in het binnenland. Zij broeden in kolonies, soms in grooten getale bijeen in gezelschap van Ibissen, Kwakken en Reigers, vrij laag boven den grond in dicht gebladerte. De nesten zijn eenvoudig van bouw, gevoerd met biezen, zeegras en takjes versche bladeren, waarbij wel eens gebruik wordt gemaakt van oude reigernesten. De eieren, drie tot vier in getal, zijn omgeven door een kalkachtige korst.

Aalscholvers zijn uitstekende duikers, die tot op groote diepte vrij groote visschen bemachtigen.

In China worden deze vogels in tammen staat gebruikt om visch te vangen; iedere visscher heeft een tiental exemplaren in gebruik, waarbij een ring om den hals hun belet om groote visschen, waar het om te doen is, in te slikken.

ANHINGA RUFA MELANOGASTER PENNANT

Kop en nek rosachtig bruin; zijden van den kop wit met een witte streep, die een eind ter zijde van den hals doorloopt.

Rug bruinzwart, elke veer met een rozen zoom en een wit hart.

De bovenvleugels hebben in de lengterichting lange, lichte strepen.

De vleugelpunten, staart en de geheele onderzijde van het lichaam zijn glanzend zwartgroen.

De oogen zijn geel, de pooten zwart, de snavel is donker hoornkleurig.

Afmetingen: lichaam met staart zonder den hals 50 cm; hals 30 cm; snavel 7 cm.

Verspreiding: Java, Sumatra, Borneo, Malakka.

Namen: Indische Slangenhalsvogel; Darter or Snake Bird; Petjoek oeler (Java).

INDISCHE SLANGENHALSVOGEL

Zeer toepasselijk is de naam van de vogels, omdat, wanneer zij zwemmen, meestal het lichaam geheel onder water blijft en men slechts den langen hals en den kop aan de oppervlakte ziet voortglijden. Men krijgt daardoor sterk den indruk van een zwemmende slang, een indruk, welke nog versterkt wordt door de inderdaad slangachtige bewegingen en teekening van kop en nek. Zonder dat zij bepaald bijzonder algemeen zijn, kan men hen toch betrekkelijk vaak zien, omdat het vrij groote vogels zijn, die bovendien de gewoonte hebben om bij voorkeur in hooge, doode boomen te zitten en daardoor van verre zichtbaar zijn. Soms ziet men er verscheidene in zulk een boom aan den rand van het water bijeen, zich koesterend in de zon.

Niet alleen bewonen zij de modderige kusten en de mangrovewouden, maar zij trekken ook ver het binnenland in; zoo werden zij b.v. bij het meer van Pengalengan en het Singkarak-meer in Sumatra aangetroffen. Koningberger vermeldt, dat een dezer vogels den grooten vijver in 's Lands Plantentuin te Buitenzorg als jachtterrein had gekozen en daar dagelijks was waar te nemen. Op Java schijnen zij zeer schuw te zijn, doch in vele streken buiten Java kan men hen gemakkelijk van nabij waarnemen, zonder dat zij vluchten.

Het zijn ongelooflijk goede duikers, die hun prooi, voornamelijk visschen, onder water jagen. De gevangen visschen, waaronder behoorlijk groote, worden eerst in de lucht geworpen en dan behendig, de kop het eerst, in den bek opgevangen en ingeslikt. Hun ruwe nesten, die groote gelijkenis vertoonen met die van Aalscholvers, worden gebouwd in de toppen van hooge, liefst doode boomen, waardoor deze veilig zijn voor inheemsche eierenzoekers. Zij schijnen, evenals Aalscholvers, moeite te hebben om het water te verlaten en slaan daarbij met pooten en vleugels, maar eenmaal vrij, toonen zij uitstekende vliegers te zijn. Bij onraad duiken zij en steken een heel eind verder voorzichtig den kop ergens tusschen het groen boven water, waardoor zij onvindbaar worden.

ACCIPITER VIRGATUS VIRGATUS (TEMME.)

Kop, rug en vleugels bruin, met een donkerder grove, schubachtige teekening. Verder zijn dikwijls enkele witte veertjes zichtbaar; bij jongere dieren zijn deze talrijker dan bij oude.

De keel is wit; de geheele onderzijde van het lichaam is wit, doch scherp geteekend met helderbruine dwarsbandjes.

De onderstaartdekveeren zijn wit met een flauwen geelachtigen weerschijs.

De staart is bruin, met vier donkere dwarsbanden; de onderkant is veel lichter.

De oogen zijn goudgeel, de ooghuide groengeel, de snavel zwart, de pooten licht- tot donkergeel.

Lichaamslengte met staart ongeveer 26 cm.

Verspreidingsgebied: Java, Sumatra, Borneo, Malakka.

Namen: Gestreepte Sperwer; Small Sparrow-Hawk; Alap-alap boeroeng (Jav.); Sikok balam (W.-Sumatra).

GESTREEPTE SPERWER

Roofvogeltjes, die men in Indië algemeen ziet, zijn de kleine Sperwertjes, die niet zelden in stadstuinen verschijnen en daar jacht maken op kleine zangvogels, mus-schen, in het kort op alles vanaf de grootte van een duif en kleiner. Een angstig rumoer, de alarmkreten van kortijtjas en wielewalen, het geschreeuw van kippen, kondigt hun aanwezigheid aan en biedt de gelegenheid om hen te zien.

Zij bepalen zich overigens niet tot kleine prooien, maar aarzelen niet vogels, grooter dan zichzelf, als tamme duiven en halfwas-kippen te rooven. De Maleische naam – Sikok balam – Duivensperwer, duidt dit voldoende aan.

Als men het geluk heeft er een goed te kunnen waarnemen, zal men hem eerst in geweldige vaart dicht over laag hout en heesters zien rondvliegen; vangt hij dan niets, dan gaat hij rustig ergens in een lagen boom zitten, verborgen tusschen het gebladerte. Daar wacht hij totdat de opwinding onder de vogels in de omgeving wat bedaard is en wanneer deze dan geleidelijk weer te voorschijn komen, schiet hij plotseling uit zijn schuilhoek te voorschijn en slaat zijn slag.

Het zijn bijzonder sierlijke diertjes met een bewonderenswaardige snelle en gemakkelijke vlucht. Hoewel zij weinig schade aanrichten, heeft het geregeld bezoek van een Sperwertje aan een tuin toch spoedig tot gevolg, dat de kleine vogeltjes het onveilige oord verlaten.

Zij worden door de bevolking gevangen in strikken, waaronder het levende aas ligt en waarop zij zich met groote vaart storten. Wanneer men het diertje niet spoedig uit de lussen haalt, weet het zich met den scherpen, sterken snavel in korten tijd te bevrijden.

SPIZAËTUS CIRRHATUS LIMNAËTUS (HORSF.)

Zoowel lichaamsomvang als kleur is bij deze soort bijzonder uiteenlopend, evenals de kuif, die niet bijzonder groot is en die soms geheel kan ontbreken. Er zijn nog twee aanverwante soorten, *Spizaetus alboniter* (Blyth) – verspreidingsgebied: Sumatra, Borneo en Malakka – en *Spizaetus nanus* Wall. – verspreidingsgebied: Java, Sumatra, Borneo en Malakka. Zij zijn echter veel zeldzamer en hebben een uitgesproken lange kuif, die tot op den nek neerhangt.

In de meeste gevallen is de kleur donker en varieert van overheerschend zwart tot bruin, waarvan de tekening den indruk geeft van groote, donkere schubben met een lichter rand; de onderzijde van het lichaam is meestal lichter. Ook treft men exemplaren aan, die bijna geheel wit zijn en waarvan het eenige donkere is, de zwarte vlekjes en strepen op een deel van de veeren. Jonge dieren zijn veelal veel lichter van kleur.

Het oog is chocoladebruin, de snavel zwart; de pooten zijn bevederd, soms geheel, andermaal weer minder.

De staart is geteekend met vier tot zes donkere, overdwarse banden.

De grootte is ongeveer als van onzen vischarend; lichaamslengte met staart ongeveer 60 cm.

Het geluid in de vlucht is een langgerekte, fluitende roep; zittende is het een hoog, aangehouden geklok, dat nooit gedurende de vlucht uitgestooten wordt.

Verspreidingsgebied: Groote Soenda-eilanden, soms boven de 1500 m.

Namen: Ruigpoot-Kuifarend; Changeable Hawk-Eagle; Woewoe-rawa (Java);; Lang hitam of Lang tambikar (Maleisch);; Alang hitam of Alang boeroek = Leelijke Arend (Sumatra's Westkust).

RUIGPOOT-KUIFAREND

Deze prachtige roover is niet alleen in boschgebieden, maar ook in goed bewoonde streken vrij algemeen en betrekkelijk weinig schuw. Behalve kleinere vogels en zoogdieren, vangt hij ook grooter prooi, zelfs jonge wilde varkens. Geliefde jachtterreinen zijn moerassen, waar hij vooral watervogels belaaft, maar ook nesten worden door hem geplunderd. Hij rust steeds in de hoogste boomen en zit daarbij meestal op zeer dikke takken, vlak tegen den stam aan. Bij de bevolking zijn deze vogels bijzonder gehaat, omdat zij zich niet beperken tot kuikens, maar ook volwassen kippen grijpen. Zoo stond o.a. in Fort van der Capellen (Sumatra's Westkust) een reusachtige waringinboom, waarin steeds verscheidene exemplaren van deze vogelsoort huisden, die een ramp waren voor de omgeving. Geen hoen was er veilig, zelfs jonge honden en een volwassen kat werden door hen gegrepen en medegevoerd.

De inheemsche bevolking, die weinig vuurwapens bezit, staat machteloos tegen deze roovers, die vooral huishouden, als zij ergens in een dorp in hun groote horst broeden; deze horst wordt jarenlang achtereen gebruikt.

Jong gevangen exemplaren kan men gemakkelijk groot brengen; zij worden bijzonder tam en aanhankelijk, maar het bezwaar blijft, dat men steeds zeer voorzichtig moet zijn voor de geweldige klauwen, die, zonder dat het beest kwaad zou bedoelen, iemand leelijk zouden kwetsen. Men doet het beste, exemplaren, die eenmaal volwassen zijn, los te laten, aangezien gevangenschap voor deze prachtige vogels van de eindelooze ruimten op den duur ondragelijk is.

SPILORNIS CHEELA BASSUS (FORST.)

De bovenzijde van het lichaam is chocoladebruin, soms met witte vlekjes op den nek. Bijna zwarte kop en een zwarte korte kuif, waarin enkele witte veeren zichtbaar zijn.

De onderzijde van het lichaam is bruin en met witte vlekjes geteekend.

Over den donkerbruinen staart loopt halverwegen een breede, witte dwarsband.

De naakte ooghuid is oranje, het oog licht chroomgeel, de snavel zwart en de pooten geel.

De kleur en teekening is bij deze vogels niet vast en vertoont vaak belangrijke afwijkingen.

Lichaamslengte ongeveer 73 cm.

Verspreidingsgebied:

Spilornis cheela bassus (Forst.) – Sumatra, Malakka.

Spilornis cheela bido (Horsf.) – Java, Bali.

Namen: Maleische Slangenbuizerd; Serpent Eagle.

Midden- en Oost-Java: Bido; elders op Java: Oeloeng djamboel of Widokelig; Alang boemboen of Alang tamboen – Sumatra.

MALEISCHE SLAGENBUIZERD

Bij voorkeur zit de Slangenbuizerd in lage, doode boomen, waaruit hij de omgeving goed kan waarnemen. Op Sumatra is hij vooral talrijk op afgeladange terreinen, waar hij in de open plekken tusschen het kreupelhout gemakkelijk zijn prooi vindt. Dr. Hagen meldt, dat hij in Deli de meest voorkomende roofvogel is. Hij is als regel weinig schuw en men kan hem zonder moeite tot zeer dichtbij naderen om hem te bewonderen. Hoewel hij officieel behoort tot de beschermde vogels, helpt dit hem in de praktijk weinig, aangezien hij, bij de geringe kennis, die men in Indië veelal van roofvogels heeft, herhaaldelijk gehouden wordt voor een gevaarlijken kippenroover en geschoten wordt. In werkelijkheid is hij geen schadelijke vogel, omdat zijn voedsel hoofdzakelijk bestaat uit slangen, visch en daarnaast hagedissen en kikkers. Onverteerde voedseldeelen worden in den vorm van mestballen uitgeworpen.

Aan Europeesche jagers, die deze vogelsoort het meeste kwaad doen, wordt aangeraden om zich eens de moeite te geven den Slangenbuizerd van nabij goed op te nemen, hetgeen gemakkelijk gaat. Hij verschilt zooveel van de echte hoendervijanden, nl. zittende door de duidelijke kuif en vliegende door de breede lichte banden op den staart, dat een vergissing niet moeilijk te vermijden is.

Hij wordt zelden in gevangenschap gehouden en men zou er ook weinig aan hebben.

Merkwaardig is, dat bij het voederen van het jong, de groote slangen ontdaan worden van den kop, de kleinere niet (Kooiman).

HALIAËTUS LEUCOGASTER (GMEL.)

Gedurende het eerste jaar is het jeugdkleed bruin. Daarna wordt het wit, met donkergrijzen rug, vleugels en staart, die aan de punt ook wit is. Het oog is bruin, de snavel blauw-hoornkleurig, de pooten grijs.

De indruk dien men krijgt van den vogel, dien men als regel in de vlucht ziet, is een groot, wit dier met een korten, recht afgesneden staart.

Lichaamslengte met staart is 65 tot 70 cm.

Verspreidingsgebied: vanaf Achter-Indië tot Australië toe.

Namen: Witborst Zeearend; White-bellied Sea-Eagle; Alang laoet (Maleische landen).

WITBORST ZEEAREND

Naast de vele tientallen Witkop-Arenden, die men in de havens van den Archipel ziet rondzweven, ontdekt men zoo nu en dan een grooteren, lichtgekleurden roofvogel, die meestal wat verder van de schepen en van de menschen wegblijft. Dat is de grootste zeearend van Indië, ongeveer zoo groot als zijn naamgenoot in Europa. Zij huizen bij voorkeur op kleine, onbewoonde eilandjes voor de kust, maar toch ziet men hen herhaaldelijk ook zelfs in grootere kustplaatsen als Padang en Benkoelen, waar zij midden in de stad in hooge boomen broeden en waar men hun klokkend geschreeuw geregeld kan hooren. De horst wordt jaren achtereen gebruikt.

Zij voeden zich met visch, ook vliegende visch en vooral gaarne met zeeslangen, die uiterst giftig zijn, doch waarvan zij den beet niet vreezen.

In 1930 kon men in Air Bangis, een kustplaatsje benoorden Padang, iederen middag bij de aanlegplaats der visschersprauwen, een grooten Zeearend zonder vrees zien rondstappen tusschen een menigte menschen bij de uitgestalde visch. Zoo nu en dan zocht hij zich een vischje uit, dat hij rustig opat. Niemand van de visschers of kooplieden had daar bezwaar tegen, want zoodra een hond of kat zich met roofplannen in de buurt van de visch bewoog, zette de arend zijn veeren op en snelde dreigend op den indringer af, die dan terecht haastig vluchtte. Later in den middag, als de visch weggehaald was, vloog het prachtige dier op en begaf zich naar een eilandje, waar het overnachtte. Er werd nooit een poging gedaan om het dier te vangen of te plagen. Ik vrees, dat deze zeearend zich op een vischmarkt in Europa niet lang zou hebben kunnen handhaven!

HALIASTUR INDUS INTERMEDIUS GURNEY

Deze kleine Arend doet door kleur en gewoonten sterk denken aan een wouw.

De bevedering van kop en borst is helderwit met fijne, korte, zwarte streepjes in de lengterichting van het lichaam. Rug en vleugels zijn mooi kastanjebruin, scherp afstekende tegen de witte gedeelten; de slagpennen zijn zwart.

De staart is bruin, met een lichtere punt, de oogen lichtbruin, de snavel donkerbruin, de pooten lichtgrijs.

Er zijn nog twee ondersoorten, één in Britsch-Indië en één in de Molukken, Nieuw-Guinea en Australië.

De hoofddruk, dien men van dezen Arend krijgt, is een helderwitte vogel met kastanjebruine vlerken. Het jeugdkleed is egaal, heel lichtbruin, met talrijke zwarte vlekjes en strepen geteekend.

Lichaamslengte met staart is ongeveer 53 tot 55 cm.

Verspreidingsgebied: van Achter-Indië tot Australië.

Namen: Indische Zecarend of Schreeuwarend; Brahminy Kite; Oeloeng-oeloeng (Java); Lang bondol (Maleische landen); Alang bondol of Alang kepalo poetih (W.-Sumatra).

INDISCHE ZEEAREND OF SCHREEUWAREND

Deze frisch geteekende Arend is wel zeker de meest voorkomende roofvogelsoort in den Archipel. Reizigers op de mailbooten zullen hen in grooten getale zien rondzweven in de havens van Singapore en Tandjong Priok, waar zij azen op afval van de schepen. Zij zijn weinig schuw, omdat er zoo weinig op hen geschoten wordt. Men treft hen het meeste aan langs de kusten en aan de oevers van groote rivieren, doch ook vaak in het binnenland, tot ver in het gebergte. Zij voeden zich in hoofdzaak met allerlei afval, als doode visschen, maar maken ook jacht op kleine vogels, insecten en slangen. Wanneer een paartje een hoogen boom in een dorp als woonplaats heeft gekozen, kan dit voor de bevolking een ware plaag beteekenen door de slachting, die zij onder de kuikens aanrichten. Kippen worden in Indië namelijk niet zooals bij ons in hokken gehouden, maar loopen vrij rond, aangezien ze voor haar eigen voeding moeten zorgen.

Wanneer tegen het begin van den regentijd de akkers van onkruid worden ontdaan, door dit eenvoudig in brand te steken, ziet men vaak, laag boven den grond, ten spijt van dikke rookwolken, heele zwermen van deze vogels jacht maken op muizen, slangen en insecten, die voor het vuur vluchten.

Buiten den broedtijd verzamelen zich de exemplaren uit één jachtgebied tegen den avond in zoogenaamde slaapboomen, waar zij overnachten.

In gevangenschap worden zij zeer tam, maar op den duur wordt het gemis aan bewegingsvrijheid voor hen een marteling, die men dezen schepselen niet mag aandoen.

ELANUS CAERULEUS HYPOLEUCUS GOULD

Voorhoofd, oogstreep, zijden van den kop en de geheele onderzijde van het lichaam zijn wit. Over den bovenvleugel loopt in de lengterichting een breede, zwarte baan.

De bovenzijde van het lichaam is donker paargrijs.

Van de staartpennen is het middelste paar donkergrijs, de overige wit.

De oogen zijn rood, de pooten oranjegeel, de snavel zwart.

Lichaamslengte ongeveer 27 cm.

Verspreidingsgebied: Java, Sumatra, Borneo.

Elanus caeruleus caeruleus (Desfont.) – Malakka.

Namen: Witborst Bastaard-Wouw; Black-winged Kite; Alap alap bangkong of Alap alap tikoos (Java); Heulang rajok (Soend.); Laki laki angin (W.-Sumatra).

WITBORST BASTAARD-WOUW

Een andere, veel miskende roofvogel is deze Wouw, dien men op Sumatra's Westkust „laki-laki angin”, dat is „echtgenoot van den wind” noemt, naar zijn gemakkelijke en sierlijke vlucht. Officieel behoort hij tot de beschermde vogels, maar toch wordt hij uit onwetendheid door Europeesche jagers nog herhaaldelijk geschoten, omdat het wanbegrip, dat iedere roofvogel schadelijk is, helaas nog steeds bestaat. Van de inheemsche bevolking, die dichter bij de natuur staat, heeft hij niets te vreezen.

Deze Wouwen komen in Indië algemeen voor; men ziet hen vaak zitten op telegraafpalen en in eenzame, hoge boomen in het open veld, die een goed uitzicht geven op de omgeving. In stadstuinen en parken, zelfs midden in Batavia, zijn zij lang niet zeldzaam.

Hun voornaamste jachtgebieden zijn echter bij uitstek de onafzienbare sawahvlakten, waar zij reeds op verren afstand dadelijk zichtbaar zijn. Zij vliegen daar rond met rustigen, langen slag, om dan, wanneer zij een prooi ontdekken, precies als bij ons een Sperwer, te blijven „bidden”, zooals de vakterm luidt. Zij voeden zich in hoofdzaak met veldmuizen, ratten en soms met slangen. Voor den landbouw behooren zij ongetwijfeld tot de nuttigste vogelsoorten en het zou aanbeveling verdienen de bijzondere aandacht van het publiek hierop te vestigen. Evenals Uilen en Torenvalken worden de onverteerbare voedseldeelen in den vorm van mestballen uitgeworpen.

Zij worden nooit in gevangenschap gehouden; hier geldt hetzelfde als voor alle roofvogels: Vrijheid is voor hen een onmisbare levensvoorwaarde; martel hen niet in een kooi!

MICROHIERAX CAERULESCENS FRINGIL-
LARIUS (DRAP.)

De geheele bovenkant van het lichaam en de zijden van den kop zijn diep, glanzend zwartblauw. Opzij van den kop loopt een witte band; boven den snavel is een witte voorhoofdsvek.

Keel en borst zijn witgeel, de buik roestbruin.

Op den onderkant van den zwarten staart is een aantal witte dwarsbanden zichtbaar.

Het oog is donkerbruin, de snavel zwart, de pooten zwartblauw.

Lichaamslengte met den staart circa 15 cm.

Verspreidingsgebied: Java, Sumatra, Borneo, Malakka.

Namen: Javaansche Dwerg- of Muschvalk; Falconet; Alang bilalang = Sprinkhanenroofvogel (Maleische landen); Sikok koembang = Torrensperwer (idem).

JAVAANSCH E DWERG- OF MUSCHVALK

De Muschvalk is vermoedelijk wel de kleinste bestaande roofvogel in Azië, zoo niet in de wereld. Het is een bijzonder moedig diertje, dat herhaaldelijk veel grootere vogels zonder vrees aanvalt en uit zijn jachtgebied verdrijft. Zoo werd waargenomen, dat zulk een valkje een serie aanvallen uitvoerde op een exemplaar van den zeer strijdbaren en algemeenen ijsvogel, *Halcyon chloris*, waarbij het miniatuur-roofvogeltje niet rustte, voordat de woedende ijsvogel blijvend het veld geruimd had.

In verschillende streken zijn deze Muschvalken algemeen; men ziet hen dan meestal in de toppen van hooge boomen, als regel op uitstekende doode takken, soms meerdere exemplaren bijeen. Van deze uitzichtpunten loeren zij op buit. Zoo nu en dan schieten zij omlaag om in de vlucht een of ander insect, meest libellen, te grijpen, dat dan dadelijk verorberd wordt. Maar niet zelden valt als slachtoffer ook een veel grootere vogel dan de muschvalk zelf; opmerkelijk is daarbij, dat deze grootere prooien veelal slechts voor een klein gedeelte opgegeten worden en de rest spoedig weggeworpen wordt.

Men kan de diertjes in de boomen gemakkelijk herkennen aan de korte, schokkende buiginkjes, die zij voortdurend maken.

Naar het schijnt worden zij in enkele deelen van Britsch-Indië afgericht voor de jacht op Kwartels en andere kleine vogels. Zij nestelen in boomholten, die, volgens Koningsberger, inwendig bekleed worden met de vleugels van hun hoofdvoedsel, libellen.

Een enkele maal worden zij met lijmstokken gevangen, doch in gevangenschap sterven zij spoedig; bovendien zijn het uiterst kwaadaardige wezentjes, die niet te temmen zijn.

BUBO KETUPU KETUPU (HORSEF.)

De grondkleur van het veerenkleed is roestgeel. Op den rug is deze ondergrond dicht bedekt met lichte tot zeer donkerbruine vlekken. Op borst en buik treedt het roestgeel weer veel meer op den voorgrond en wordt door de donkerbruine streep in het midden van iedere veer in de lengterichting van het lichaam aardig geteekend.

Bij den kop staan lange, bruine oorpluimen, waarvan elke veer een zwarte baan in het midden heeft.

De oogen zijn oranjegeel, de snavel zwart, de pooten blauwgrijs, geschubd en ongevederd.

Lichaamslengte met staart ongeveer 40 cm; soms grooter.

Deze uilensoort bewoont Java, Sumatra, Borneo en Banka.

Namen: Javaansche Vischuil; Fish Owl; Ketupa (Java); Hiengkick (Soenda landen); Kocak (Sumatra).

JAVAANSCH E VISCHUIL

De Javaansche Vischuil is in geheel Indië een algemeene gast. Overdag verschuilt hij zich in niet te hooge boomen met zeer dicht loof, liefst in een moerassige omgeving, maar ook graag in bamboe-boschjes. In streken, waar de vischteelt een belangrijke bron van inkomsten voor de bevolking is, kan hij een plaag worden en staat daar dan ook aan een scherpe vervolging bloot. Overigens zijn deze uilen weinig schuw en men vindt ze niet zelden op de erven in steden.

Het is de moeite waard om zulk een vogel waar te nemen in den helderen maneschijs bij vischvijvers; onbewegelijk zit hij dan op een hek of waterpijp, om plotseling geruischloos omlaag te schieten en dan met een visch in zijn stevige klauwen in de duisternis te verdwijnen. Kortom tijd later zit hij dan weer op denzelfden uitkijkpost en het spel herhaalt zich weldra.

Een paar van deze dieren kunnen, vooral wanneer zij jongen hebben, binnen enkele dagen een vijver met kleine visch geheel leegrooven. Zij voeden zich behalve met visch, ook met muizen, hagedissen en vermoedelijk ook met kleine zoogdieren en vogels. Men treft ze vaak in gevangenschap aan, waar ze bijzonder tam worden; veelal houdt men ze niet eens in een kooi, maar overdag in een donkere kamer, waaruit zij 's avonds wegvliegen, om prooi te zoeken. Den volgenden morgen zitten ze weer rustig in hun woonvertrek.

Waargenomen is, dat een tamme Vischuil iederen avond, als het gezin aan tafel zat, het huis binnenvloog en op een stoelleuning neerstreek, waar hij gevoerd werd. Had hij genoeg gehad, dan verdween hij met onhoorbare vlucht weer in het donker.

Zij maken een hard, vreemd geluid, dat 's nachts ver hoorbaar is en ongeveer klinkt als: „kok, kok, kok!”, vele malen herhaald.

OTUS BAKKAMOENA LEMPIJI (HORSF.)

De bevedering kan het beste beschreven worden als een grove patrijs-teekening van licht-, donkerbruin en zwart in allerlei nuanceeringen, maar hoofdzakelijk over het gehele lichaam een donkerbruinen indruk makende. Aan de onderzijde is de kleur iets lichter.

Bij de kin is een band van lichtere veeren. De kop draagt een paar horizontaal uitstaande oorpluimen, met dezelfde teekening als het lichaam. Sommige exemplaren hebben een duidelijken oogkrans, andere weer veel minder of niet.

De oogen zijn geel, de snavel hoornbruin; uit de basis van den snavel steekt een aantal lange, harde haren recht vooruit.

De witachtig-gele pooten zijn bevederd.

De kleur van deze soort uilen is zeer variabel.

Lichaamslengte: ongeveer 20 cm.

Verspreidingsgebied: Java, Sumatra, Borneo, Banka.

Namen: Javaansche Dwerg-Ooruil; Collared Scops Owl; Tjelepoek (Javaansch); Boeëk (Soendancesch); Koeak of koeak boelan (Sum.).

De laatste twee namen zijn geluidnabootsend.

JAVAANSCH E DWERG-OORUIL

Deze uilensoort is in Indië zeer algemeen; ook in steden komt deze aardige vogel veel voor en bij maneschijn ziet men hem vaak, scherp afgeteekend tegen den lichten nachthemel, op de nok van het dak zitten. Op Sumatra's Westkust noemt men hem koeak boelan – Maanuiltje – of adik boelan – jongere zuster van de maan –, omdat men „haar” meestal eerst hoort, even voor het opkomen van de maan; deze geeft dan dadelijk gehoor aan die roepstem en verschijnt boven de kim.

In tegenstelling met Europa worden Uilen door de bevolking niet beschouwd als aankondigers van onheil. Herhaaldelijk treft men hen in gevangenschap aan, maar in een kooi zijn het rampzalige diertjes, die spoedig sterven in verband met voedingsmoeilijkheden. Er zijn meerdere gevallen bekend, waarbij gevangen jonge exemplaren des nachts door de oude gevoerd werden, zelfs door de tralies van een kooi heen.

Zoo wist van een gevangen stel, moeder en jong, de oude vogel te ontsnappen; het jong was vastgebonden in een gesloten achtergalerij, maar iederen avond wong de oude zich toch tusschen de nauwe houten spijlen van een bovenlicht door naar binnen, om het jong te voeren. Toen dit groot genoeg was om te kunnen vliegen, werd het door de bewoners van het huis, die het aandoenlijk tafereel van moederliefde gevolgd hadden, op een avond in een boom in den tuin gezet en spoedig daarop verdween het met de gelukkige moeder in de duisternis.

Dit uiltje voedt zich met kevers, kakkerlakken, mestkevers en andere insecten en komt bij die jacht geregeld op de afvalhoopen onder de inheemsche woningen in de kampongs.

PSITTACULA ALEXANDRI ALEXANDRI (LINN.)

De kop is blauwgrijs; boven langs den snavel loopt van oog tot oog een smalle, zwarte band; de hals is zwart.

Rug en vleugels zijn donkergroen, in het midden gedeeld door een blauwgroene veer met een duidelijke, zwarte schacht.

De borst is mooi purperrose.

De oogen zijn geel, de snavel rood en de pooten grijsgroen.

De totale lichaamslengte bedraagt 33 cm, waarvan de staart 16 cm inneemt.

Verspreidingsgebied:

Psittacula alexandri alexandri (Linn.): – Java, Zuid-Borneo.

Javaansche Alexander Parkiet; Red-breasted Paroquet; Bètèt (Java); Bajan (Borneo).

Psittacula longicauda longicauda (Bodd.) – Sumatra.

Langstaart Alexander Parkiet; Long – tailed Paroquet; Bajan (Sumatra).

Beide soorten wijken in kleur betrekkelijk weinig van elkander af en komen algemeen voor. *Longicauda* heeft de kruin groen en de zijden van den kop rood.

JAVAANSCH E ALEXANDER PARKIET

Deze Papegaai-soort wordt, ook door de inheemsche bevolking, zeer algemeen in tammen staat gehouden en is op alle vogelmarkten te koop; volwassen gevangen exemplaren zijn echter practisch ontembaar. Het zijn echte al-vernielers, waardoor het vrijwel onmogelijk is om hen, zooals andere huisvogels, in volkomen vrijheid te laten rondloopen.

Zij hebben een bijzondere voorliefde voor huisplanten, die zij zorgvuldig in stukjes knippen en binnen korten tijd onherstelbaar vernielen; vooral chevelures, die in Indië veel gekweekt worden, moeten het ontgelden. Zij kunnen gemakkelijk allerlei geluiden nabootsen en ook leeren praten, hoewel niet zoo goed als een Beo.

Wanneer zij boos worden, verkleurt de iris; deze wordt dan troebelgrijs en het is dan zaak om op te passen, omdat dit een aanval aankondigt. Het zijn schitterend gekleurde vogels, vooral de mannetjes met hun langen puntstaart, maar hun onbeholpen bewegingen doen altijd komisch aan en bederven veel van den goeden indruk.

In de dorpen van meer afgelegen streken, waar men hen vaak in groote zwermen kan zien rondvliegen, zeer snel en meestal hoog in de lucht, doen zij veel schade aan de vruchtboomen. Zij zijn bijzonder berucht om het vernielen van peté en de bloesems van kokospalmen, waarvan slechts weinig gegeten, doch het meeste eenvoudig stukgebeten wordt.

In het wild zijn zij vrij schuw en zitten, onder voortdurend gekrijsch, meestal in toppen van bepaalde, hooge boomen. Deze zijn kenbaar aan de doode toptakken, die, zoodra de boom als vaste zitplaats uitverkoren wordt, dadelijk grondig ontdaan worden van schors en bladeren. Zij hebben het geluk, niet door de bevolking gegeten te worden, behalve dan misschien op Borneo.

LORICULUS GALGULUS GALGULUS (LINN.)

Dit Blauwkroontje is niet grooter dan een vink.

Over het geheele lichaam is het mooi, glanzend donkergroen; boven op den kop heeft het een groote, ronde, blauwe vlek, waarnaar het genoemd is.

Verder zit op de keel een vuurroode en op den rug een kleinere goud-bronzen vlek.

Bij het wijfje is de blauwe kopvlek nauwelijks aangeduid en het heeft ook geen roode vlek op de borst.

De bovenstaartveeren zijn rood, terwijl de staart zelf groen is.

De oogen zijn donkerbruin, de snavel zwart en de pooten olijfgroen.

De Javaansche soort heeft geen vlek op den kop, maar een gele vlek op de keel en een rooden snavel; het wijfje bij dit soort heeft geen keelvlek.

Verspreidingsgebied:

Loriculus galgulus galgulus (Linn.) – Sumatra, Borneo, Malakka.

Loriculus vernalis pusillus (Schl.) – Java.

Lichaamslengte met staart: 12 cm.

Namen: Blauwkroontje; Malay Lorie; Selindit (Java); Serindit, Lissak of Talisok (Sumatra, Borneo).

BLAUWKROONTJE

Dit alleraardigste miniatuur-papegaaitje, waarvan vooral de mannetjes prachtig gekleurd zijn, heeft ongeveer de grootte van een vink. Men noemt hen Vleermuis-Papegaaien, omdat zij de merkwaardige gewoonte hebben om te slapen, hangende aan één pootje, waarvan de scherpe klauwtjes een takje omklemmen. Het andere pootje wordt in de veeren teruggetrokken en klaarblijkelijk automatisch wordt in den slaap zoo nu en dan het hang-pootje verwisseld.

Zij komen in een aantal ondersoorten, die veel op elkaar gelijken, door geheel den Archipel voor.

Hun voedsel bestaat uit vruchten en ook bloesems; in het algemeen zijn zij weinig schadelijk, doch in sommige streken van Sumatra kunnen deze vogeltjes een plaag worden, doordat zij zich in zwermen werpen op de bloesems van kokospalmen en een ware verwoesting daarin aanrichten.

Men ziet hen veel in gevangenschap, waar zij vrij tam worden. Het zijn grappige, bewegelijke diertjes, die in een groote volière goed gedijen op een dieet van bananen, zaden en wat besvruchten.

Door de inheemsche bevolking worden zij vaak gehouden in kleine, draaiende kooitjes, in den trant van die, waarin men hier bij ons wel eens witte muizen houdt. Die verplichte, voortdurende beweging is een wreede kwelling voor de diertjes.

Het mannetje laat een eentonig, maar niet onaangenaam gekweel hooren en wanneer men eenige paartjes bijeen heeft in een ruime volière, kan men zich amuseeren over het innige gedoe, zooals men dit ziet bij de bekende Australische Parkietjes.

RAMPHALCYON CAPENSIS CAPENSIS (LINN.)

Kop lichtbruin met witte kin.

De nek en de geheele onderzijde van het lichaam zijn roestbruin met een zeer fijne patrijsteekening op de borst.

De rug is bruin, de vlerken en staart blauwgroen en de pooten rood.

De oogen zijn bruin, de zware snavel - 9 cm lang - rood.

Lichaamslengte met staart ongeveer 25 cm.

Verspreidingsgebied:

Ramphalcyon capensis capensis (Linn.) - Java.

Ramphalcyon capensis cyanopteryx Oberh. - Sumatra.

Ramphalcyon capensis javana (Bodd.) - Borneo.

Namen: Javaansche IJsvogel of Groote Visch-IJsvogel; Stork-billed Kingfisher.

De inheemsche naam is algemeen: Boeroeng oedang = Garnalenvogel of Radja oedang = Garnalenkoning.

JAVAANSCH E IJSVOGEL

Deze grotesk uitzierende IJsvogel met zijn vervaarlijken snavel is een bijzonder algemeene gast langs moerassige kusten, rivieren en plassen, tot zelfs diep in het binnenland. Hij is zoo weinig schuw, dat men hem gemakkelijk kan naderen en waarnemen. De verschillende ondersoorten verschillen weinig van elkaar, doch in dezelfde woonplaats vertoonen de veeren van deze grootste van alle Indische IJsvogels nog wel kleurverschillen. Zij vliegen altijd zeer snel en vlak boven het wateroppervlak. Vanaf een boven het water overhangenden tak loeren zij, doodstil zittende, op hun prooi, in hoofdzaak kleine vischjes en garnalen; zoo nu en dan schieten zij pijlsnel omlaag en, onder water duikend, vatten zij hun prooi.

Hoewel een kleurige vogel, valt hij zittende niet spoedig op, maar de gillende spotlach, dien hij herhaaldelijk laat hooren en dien hij uitstoot, telkens wanneer hij opvliegt, verradt hem al gauw. Daar hij zich slechts telkens over kleine afstanden verplaatst, ziet men hem dan ook weer in de buurt neerstrijken.

Het is een ongezellige vogel, die zich nimmer in troepjes verenigt; hoogstens leeft één paartje tezamen in een bepaald jachtgebied, waar geen concurrent wordt geduld.

In sommige streken, waar de bevolking in hare vijvers vischbroed uitzet, b.v. bij de bekende bandeng-teelt, kan hij soms zeer schadelijk worden, omdat daarbij bepaalde vijvers systematisch leeggevischt worden.

HALCYON CHLORIS CYANESCENS (OBERH.)

De bovenkop is groenblauw, afgezet met een zwartgroene baan en een witte baan daaronder.

Rug en staart zijn blauw en groen in allerlei nuanceeringen, de vleugels glanzend blauw met donkere punten aan de slagpennen.

Keel, buik en borst zijn wit, scherp geteekend tegen het blauw.

De onderkant van den staart is donkerbruin.

De oogen zijn donkerbruin, de pooten bruinzwart.

De snavel is boven zwart, onder wit met een zwarte punt.

Lichaamslengte met staart is ongeveer 22 cm.

Deze ijsvogel komt door den geheelen Archipel zeer algemeen voor in allerlei ondersoorten, die lokaal slechts geringe verschillen in kleur en teekening hebben.

Verspreidingsgebied:

Halcyon chloris cyanescens (Oberh.) – Java, Zuid- en Zuidoost-Sumatra.

Halcyon chloris humii (Sharpe) – Noordoost-Sumatra.

Halcyon chloris chloroptera (Oberh.) – Noordwest-Sumatra.

Namen: Javaansche Bosch-Ijsvogel; White-collared Kingfisher; Tèng-kèk (Jav.); Tjekakkè (Soend.); Bangkakkè (Mal.); Sikikir (West-Sumatra).

JAVAANSCH E BOSCH-IJSVOGEL

Deze soort IJsvogel is in eenige ondersoorten in heel Indië bijzonder algemeen; ook in stadstuinen ziet men hem vaak. Zij zitten veelal op een uitstekenden tak, die hun een goed overzicht op de omgeving biedt, zoo nu en dan omlaag schietend, om een sprinkhaan of tor op te pikken. Grasvelden zijn hun geliefkoosde jachtterreinen. Zij bewegen zich het liefst in een droge omgeving en hebben klaarblijkelijk, in tegenstelling met de meeste hunner soortgenooten, geen behoefte aan water.

Het zijn zeer strijdlustige en agressieve vogels, die geen concurrent of zelfs andere vogels in hun jachtgebied dulden en deze onmiddellijk aanvallen. Een merkwaardige gewoonte is, dat zij kippen, die in Indië meestal vrij op de erven rondloopen, in het achterlichaam torpedeeren, een gewoonte, waarvoor allerlei veronderstellingen geopperd zijn, zonder dat hiervoor een oplossing is te geven.

Er is zelfs een geval bekend, waargenomen door den bekenden natuuronderzoeker, Dr. E. Jacobson, dat, toen een aantal groote vleermuizen overdag uit een palmboom werd opgejaagd, een ijsvogel, die in de buurt in een dooden boom zat, omlaag schoot en een hunner met een welgerichten snavelstoot in de borst doodde. De vleermuis kon onmogelijk een eetbare prooi voor hem zijn, zoodat hier enkel de lust tot dooden moet hebben voorgezeten. Na zijn geslaagden aanval keerde de IJsvogel weer, vroolijk roepend, naar zijn boom terug, duidelijk tevreden over zijn succes.

Het geluid bestaat uit een paar korte, schelle tonen, gevolgd door een herhaald geroep, dat weergegeven wordt in den naam „tèngkèk”; volgens Indische jagers roept hij klagend: schiet niet! schiet niet!

BUCEROS RHINOCEROS SILVESTRIS VIEILL.

Deze vogel is geheel zwart, met uitzondering van de stuitveeren en den staart, die wit zijn; over den staart loopt een breede, zwarte dwarsband.

De oogen zijn diep karmijnrood; de pooten geelgroen.

Kleur van den snavel:

a. Bij het mannetje: geelwit met zwarte basis en snavelranden. Het achterste gedeelte van den hoorn is zwart, de rest oranjerood. Van de neusgaten naar den bovenkant van den hoorn loopt een zwarte lijn.

b. Bij het wijfje: als bij het mannetje, maar zonder zwart op den hoorn en aan de basis van den snavel. Ook de zwarte lijn van de neusgaten naar den hoorn ontbreekt.

De hoorn is in tegenstelling met dien van zijn Sumatraanschen broeder slechts weinig omhoog gebogen.

Lichaamslengte met snavel en staart ongeveer 1.10 m.

Verspreidingsgebied:

Bucerus rhinoceros silvestris Vieill. - Java.

Bucerus rhinoceros rhinoceros Linn. - Sumatra, Malakka.

Bucerus rhinoceros borneoensis Schleg. & Müll. - Borneo.

Namen: Javaansche, Sumatraansche of Borneosche Neushoornvogel, al naar gelang van het eiland, waar zij voorkomen.

Rhinoceros Hornbill.

Rangkok of Rangkong (Java); Anggang gadang (Sumatra).

JAVAANSCH E NEUSHOORNOGEL

Van de grootere Neushoornvogels zijn de *Buceros rhinoceros silvestris* Vieill. en zijn Sumatraansche broeder *Buceros rhinoceros rhinoceros* Linn. wel de soorten die men in het algemeen de meeste kans heeft te zien te krijgen. Aangezien hun verblijf zich beperkt tot de weinig bewoonde streken met zwaar oerwoud of ander hoog bosch, zijn zij op Java reeds lang teruggedrongen tot zeer afgelegen gebieden. Op Sumatra daarentegen, waar nog geweldige lappen oerbosch zijn, zal men hen veel vaker kunnen waarnemen, vooral wanneer zij, hoog vliegende in groepen van zes tot tien, door hun zwaar ruischenden, rhythmischen vleugelslag dadelijk de aandacht trekken. Er is geen enkele andere vogelsoort, waarvan de wieslag op zulk een grooten afstand zóó sterk hoorbaar is als van Neushoornvogels.

In verschillende streken, die de gewone toerist, reizende van Medan naar Padang doortrekt, o.a. in het prachtige Natuurmonument, Bosch van Panti, vliegen zij niet eens meer op wanneer de auto onder de woudreuzen doorrijdt, die langs den kant van den weg staan en waarin zij zitten of van tak op tak springen.

In Sumatra komen zij geregeld in de buurt van dorpen om zich tegoed te doen aan de vruchten van wilde vijgensoorten; hoewel hun voedsel hoofdzakelijk uit vruchten bestaat, verorberen zij ook gaarne insecten en zelfs vogelbroed.

Het schijnt dat een paartje elkaar jarenlang trouw blijft; bij het broeden, hetgeen in holle boomen geschiedt, wordt het wijfje in de broedruimte ingemetseld en er wordt slechts een kleine ruimte uitgespaard, waardoor het mannetje het voedsel voor het vrouwtje en de jongen aangeeft.

In gevangen staat worden zij bijzonder tam; het zijn alleraardigste dieren om te houden, maar alleen zóó lang, als zij jong zijn. Het is echter zaak om hen tijdig weg te doen, voordat zij geheel volwassen zijn, aangezien zij dan zeer valsch en bepaald gevaarlijk worden. In den vervaarlijken snavel, waarvan de randen vlijmscherp zijn, hebben zij een geducht wapen.

ANTHRACOCEROS CORONATUS CONVEXUS (TEMME.)

Het lichaam is geheel zwart, behalve den buik en de uiteinden der slagpennen, die wit zijn. Ook de staart is wit met breedten, zwarten dwarsband. De afscheiding van zwart en wit in de teekening is overal zeer scherp.

De ooghuid is blauw, de oogen oranje. De zware snavel, die van een hoorn is voorzien, is witgeel, soms met donkere vlekken in den hoorn.

De pooten zijn zwartgroen en ruw geschubd.

Afmetingen: het geheele lichaam met staart en snavel 70 cm, waarvan 15 voor den snavel en 22 voor den staart.

Verspreidingsgebied:

Anthracoceros coronatus convexus (Temme.) – Java, Bali, Sumatra Borneo.

Namen: Kleine Neushoornvogel; Pied Hornbill; Klinglingan (Jav.); Kangkarèng (Soendaneesch); Anggang kikièk (Sumatra); Beliang (Borneo).

KLEINE NEUSHOORNOVOGEL

Deze soort behoort tot de kleinere Neushoornvogels en is zeker wel degene, die men het meesten zal kunnen zien, ook al doordat deze vogels veel minder schuw zijn dan hun grootere broeders, die zich bovendien zelden in groote kluchten vereenigen. In alle kleinere plaatsen op Sumatra, vooral aan de kust, waar hooge tjemaraboomen – casuarinen – staan, zijn zij niet zeldzaam.

Wanneer men op Sumatra per auto door minder bewoonde streken rijdt, kan men hen soms in troepen van vijftig en meer zien overtrekken, waarbij zij een onwel-luidend, oorverscheurend gekrijsch laten hooren. Meestal vliegen zij niet lang achtereen, doch strijken telkens weer in een boomgroep neer. Langs de groote rivieren dicht bij de kust bewonen zij bij honderden de moerasbosschen. Als zij vliegen, doen zij enkele slagen en zeilen dan een eindje verder, terwijl hun vlucht ook niet zoo suizend en hoorbaar is als van de grootere Neushoornvogels.

In vruchtdragende boomen, liefst ficus-soorten, zelfs midden in groote dorpen en dicht bewoonde streken, kan men hen 's morgens en 's middags zien voederen, tezamen met zwermen duiven, baardvogels en ander kleiner grut.

Men treft hen algemeen in gevangen staat aan, waar zij bijzonder tam worden; men laat hen dan vrij rondvliegen, zonder dat zij naar het bosch terugvluchten.

Deze vogels zijn bijzonder aardig zoolang zij niet te oud zijn, want dan worden ze valsch en vernielzuchtig; voor kinderen worden zij dan bepaald gevaarlijk.

Wat betreft hun voeding zijn zij niet zeer kieskeurig; zij eten practisch alles, b.v. jonge duiven, die zij uit de til halen. Verder hebben zij een onbegrijpelijk snelle spijs-vertering.

RHYTICEROS UNDULATUS (SHAW)

Het lichaam is gitzwart met groenen glans, de staart wit.

De bovenkop is kastanjebruin; verder zijn kop en hals bijna wit. De naakte huid om de oogen is rood en de kleine keelzak bleek-geel met een blauwen dwarsband. Bij het wijfje is de keelzak geheel blauw.

Bovenop den grooten snavel zit een verhooging met een aantal groeven, die den indruk maken van een aantal scheef tegen elkaar aanliggende platen, maximaal negen. Bij jonge vogels ontbreken deze platen geheel. De kleur van den snavel is geelachtig hoornkleurig.

De oogen zijn geel met een oranje-roode iris; de pooten leikleurig.

Het volwassen wijfje is eenvoudig, geheel zwart met een witten staart.

Lichaamslengte met staart en snavel is ongeveer één meter.

Verspreidingsgebied:

Rhyticeros undulatus (Shaw). – Java, Sumatra, Borneo, Malakka.

Rhyticeros plicatus subruficollis (Blyth). – Sumatra, Borneo, Malakka.

Namen: Jaarvogel; Malaysian Wreathed Hornbill.; Djoelang (Soend.).

Anggang moesin (Maleisch).

JAARVOGEL

In stede van den hoorn bovenop den snavel, zooals bij vele andere Neushoornvogels, heeft de volwassen Jaarvogel op die plaats slechts een verhooging, bestaande uit een aantal schuin liggende, tegen elkaar aangegroeide platen.

Het zijn zwaargebouwde vogels, die voorzien zijn van een geweldigen snavel. Zij zijn veel schuwer dan de gewone Neushoornvogels en men zal hen in de natuur slechts zelden te zien krijgen. Het is echter wel opmerkelijk dat men juist dit soort in gevangen staat zeer algemeen tegenkomt. De jonge vogels worden herhaaldelijk bemachtigd doordat gedurende den tijd, dat het bosch gekapt wordt om droge rijstvelden – ladangs – aan te leggen, ook boomen geveld worden, waarin Jaarvogels gebroed hebben en waar zich jongen in het nest bevinden. Ook bij dezen Neushoornvogel wordt het wijfje in de broedholte ingemetseld, terwijl het mannetje het voedsel aanvoert en door een kleine opening aangeeft.

Zij zijn gemakkelijk in tammen staat te houden en men kan hen geheel in vrijheid laten rondvliegen; voor deze vogels geldt echter alweer hetzelfde als voor alle Neushoornvogels, nl. dat wanneer het jeugdtijdperk voorbij is, zij zeer onbetrouwbaar worden. Menschen en vooral kinderen, die hen persoonlijk hebben grootgebracht, worden dan plotseling zonder eenige aanleiding aangevallen.

Zij zijn eenvoudig niet te verzadigen en eten vrijwel van alles: vruchten, insecten, rauw vleesch, visch, jonge vogels en nog meer. Het merkwaardige van alle Neushoornvogels is dat zij niet zooals gewone vogels iets oppikken en dan inslikken, maar dat al hun voedsel eerst wordt aangevat met de uiterste punt van den snavel en dan een eindje in de hoogte wordt geworpen. Onfeilbaar wordt het dan in den wijd geopenden bek opgevangen en ingeslikt, onverschillig of het een heele banaan of een erwtje is.

Als zij boos worden, laten zij een rauw gebrul hooren; pas dan op!

MEROPS SUPERCILIOSUS JAVANICUS HORSE.

De bovenzijde van het lichaam is glanzend licht-groenbrons; op de vleugelpunten en den staart prachtig blauw.

Het roode oog is opgenomen in de zwarte wang; onder het oog zwart met een weinig blauw.

De kin is geel, daaronder komt dan de bruinroode hals, overgaande in het bronsgroen van borst en buik.

Onderstaartdekveeren zijn blauw en steken mooi af tegen het grijs van den staart.

De snavel is zwart, de pooten zijn zwartgrijs.

Afmetingen: lichaam met snavel en staart, zonder de uitstekende staartpennen 21 cm; de puntige staartpennen steken 6 cm uit buiten den recht afgesneden staart.

Verspreidingsgebied:

Merops superciliosus javanicus Horsf. – Java, Sumatra, Borneo, Malakka.

Philippijnsche Bijeneter; Brown-breasted Bee-eater.

Merops viridis viridis Linn. – Java, Sumatra, Borneo, Malakka (heeft een kastanjebruine bovenkop en rug).

Sumatraansche Bijeneter; Chestnut-headed Bee-eater.

Merops leschenaulti leschenaulti Vieill. – Sumatra, Malakka.

Merops leschenaulti quinticolor Vieill. – Java, Bali.

Schorpioenvogel; Bay-headed Bee-eater.

Inheemsche namen voor alle soorten Bijeneters:

Katjangan (Jav.); Sesapie (Mal.); Birik-birik (W.-Sumatra).

PHILIPPIJNSCHE BIJENETER

Bijeneters komen in een drietal soorten in Indië voor. Hoewel het feitelijk trekvogels zijn, schijnen toch vrij veel exemplaren telken jare in Indië achter te blijven, want het is opmerkelijk dat men hen het geheele jaar door ziet. Maar als zeer algemeen voorkomende vogel treden zij eigenlijk eerst op in de wintermaanden, van September tot Maart, in Indië de regenmaanden bij uitnemendheid. Daarna vertrekken zij geleidelijk weer bij groepjes, enkele achterlatende, die soms blijven broeden. Althans is zeker van één soort een nest met eieren gevonden.

Het liefst houden zij zich op in open, waterrijke terreinen, moerassen, sawahs, e.d., waar zij op insecten jagen. Zij zitten daarbij op een uitstekenden tak, een telefoon-draad of een ander punt vanwaar zij een goed uitzicht op de omgeving hebben. Met een sierlijken zwaai schieten zij zoo nu en dan omlaag om een voorbijgaand insect te vangen en strijken na een korte rondvlucht weer op hun uitgangspunt neer. Vooral in den laten namiddag kan men soms vele exemplaren bijeen, hoog in de lucht zwevend waarnemen, vliegend tusschen Zwaluwen, waarvan zij op het eerste gezicht moeilijk zijn te onderscheiden.

Het zijn prachtig gekleurde vogels, die vooral te herkennen zijn aan den langen gekromden en zeer puntigen snavel, terwijl de middelste staartpenen als een stijve priem uit den rechtafgesneden staart te voorschijn komen.

Tegen den avond vereenigen zich meestal talrijke van de vogels in bepaalde slaapboomen. Voordat zij gaan slapen, vliegen zij eerst eenigen tijd vroolijk fluitend, in telkens herhaalde korte vluchten boven de boomkruinen kriskras door elkaar heen totdat de schemering invalt.

CAPRIMULGUS MACRURUS MACRURUS HORSF.

Bovendeelen bleekbruin met zwarte strepen en vlekken; om den nek een rose band. De vleugels hebben gele, de slagpennen witte vlekken.

De staartpennen zijn bruin met witte punten aan de buitenste veeren, terwijl de onderste helft van de staartpennen geheel wit is.

Van onder is de vogel rossig met bruine banden; om de keel loopt een breeden witte band. De zijkanen van het onderlijf zijn roodbruin met zwarte banden.

De oogen zijn zwart, snavel en pooten bruin.

Het geheel geeft den indruk van een zwartbruinen vogel met een drukke teekening van lichtere vlekken en strepen en een opvallend witte staartpunt.

Verspreidingsgebied:

Caprimulgus macrurus macrurus Horsf. – Java.

Caprimulgus macrurus bimaculatus Peale – Sumatra.

Langstaart Geitenmelker; Long-tailed Nightjar; Tjabak maling (Java).

Caprimulgus affinis affinis Horsf. – Java, Bali, Sumatra, Borneo.

Allied Nightjar; Tjoetjoer (Java).

Hun geluid is een kort uitgestooten, metaalachtige toon, misschien weer te geven met „tsjung”, die met korte tusschenpoozen herhaald wordt. Aangezien het vogeltje den geheelen nacht in de weer is, vaak vlak bij huizen, wordt het op den duur bijzonder hinderlijk.

LANGSTAART GEITENMELKER

Reizigers, die na zonsondergang in Indië per auto langs de wegen rijden, vooral op Sumatra, zullen op verschillende plaatsen getroffen worden door talrijke, heldere, roode lichtjes, verspreid liggende op den weg, die, gloeiende in den schijn van de koplampen, gelijken op de oogen van kleine roofdieren. Naderbij gekomen, ziet men kleine, rappe vogels, die met enkele korte, krachtige vleugelslagen door het licht van de lampen in de omringende duisternis wegschieten. Een enkele maal wordt er een, die niet gauw genoeg kan weggkomen, tegen de voorruit doodgeslagen.

Het zijn kleine Nachtzwaluwen met mooie bruine en zwarte patrijsteekening, groote, typische nachtoogen en een bijzonder breed bek. In tegenstelling met hunne grootere soortgenooten, de tan-tadoe – *Lyncornis temminckii* Gould – blijven deze Geitenmelkertjes den geheelen nacht door jagen op insecten, waarvan enorme hoeveelheden in de autolampen zichtbaar zijn. Overdag liggen zij met gesloten oogen in droog terrein op den grond, soms in de barre zon eenvoudig op het zand, waarbij hun mimicry hen bijna onzichtbaar maakt. Verderman vond de soort *Caprimulgus affinis affinis* Horsf., broedende op steenkoolhoopen in Tandjong Priok, zonder eenige beschutting. Men stelle zich dié temperatuur eens voor!

De twee tot drie eieren, grijs en zwart gespikkeld, liggen zonder eenig spoor van nestbouw in een kuiltje op den grond en de broedende vogel vliegt eerst op, als men bijna op hem trapt.

COLLOCALIA FUCIPHAGA FUCIPHAGA (THUNB.)

De geheele bovenzijde van het lichaam is roetachtig zwartbruin met metaalachtigen weerschijn.

Onderzijde roetgrijs.

De oogen zijn donkerbruin, snavel en pooten zwart.

Lengte van snavel tot uiteinden van de vleugels ongeveer 14 cm.

Verspreidingsgebied:

Collocalia fuciphaga fuciphaga (Thunb.) – Java; Salangane; Thunbergs Swiftlet; Koesappi of Lawet (Java); Lajang (Maleisch).

Collocalia esculenta linchi Horsf. & Moore – Java, Bali.

Valsche Salangane; White-bellied Swiftlet; Boeroeng Walet (Jav.)

Collocalia francica javensis Stres. – Java.

Grauwstuit Salangane; Grey-rumped Swift.

Cypsiurus batasiensis infumatus (Sclat.) – Java, Sumatra, Borneo, Malakka.

Palmdak-Gierzwaluw; Palm Swift.

Hemiprocne longipennis longipennis (Rafin.) – Java, Bali.

Hemiprocne longipennis harterti Stres. – Sumatra, Banka, Billiton, Borneo, Malakka.

Javaansche Boom-Gierzwaluw; Crested Tree-Swift; Boeroeng tepèkong; Klècho (Java).

SALANGANE

Bijna even algemeen als gewone Zwaluwen zijn in Indië de Gierzwaluwen, die echter tot een geheel andere familie behooren. Voor een leek is er geen verschil waar te nemen, maar let men goed op, dan ziet men dat Gierzwaluwen langere vleugels hebben en dat de vlucht eenigszins anders is. Kenmerkend is verder het uitstooten van schelle kreten.

Haar groote eigenaardigheid is, dat zij een bijzonder sterke speekselscheiding hebben. Van sommige soorten is het nest geheel van verhard speeksel vervaardigd, terwijl andere het alleen gebruiken als bindmiddel voor het nest-materiaal.

De meest bekende Gierzwaluw is de Salangane, behoorende tot de Collocalia-soorten, waarvan slechts een paar, eetbare vogelnesten leveren. Zij bewonen in enorme kolonies bij voorkeur grotten en spelonken, waarvan de beroemdste aan de Zuidkust van Java liggen; zij deelen die sombere woonplaatsen met gewone Zwaluwen en met millioenen Vleermuizen. Deze grotten worden door de Regeering verpacht, hetgeen eenige jaren geleden groote bedragen opbracht; thans is dit veel minder geworden, doordat de verkoop naar China, den grootsten afnemer, steeds moeilijker is geworden. Het „plukken” van de nesten is een halsbrekend werkje, waartoe slechts weinige menschen bekwaam zijn.

Er zijn soorten, o.a. *Collocalia francica javensis* Stres., waarvan groote kolonies in oude pak- en woonhuizen nestelen; andere, o.a. *Collocalia esculenta linchi*, wier nesten geen handelswaarde hebben, vindt men langs de Noordkust van Java soms bij duizenden onder bruggen. Merkwaardig is verder de soort *Cypsiurus batasiensis infumatis*, die het nest tegen de onderzijde van groote palmladeren bouwt; ook deze laatste soort is in Indië niet zeldzaam.

Dan is er nog een Boom-Gierzwaluw, die tegen een horizontalen tak een heel klein nestje bouwt, waarin voor één ei net plaats is; bij het broeden zit de vogel op den tak en slechts de buik dekt het eitje.

CACOMANTIS MERULINUS LANCEOLATUS
(SCOP.)

Kop, hals en borst blauwgrijs, op de borst het lichtst.
 Rug en vlerken groenbruin; buik en onderstaartveeren bruingeel.
 De staart is zwart; de bovenzijde, vooral bij de basis, wit gevlekt.
 De onderzijde vertoont breede, lichte banden.
 De oogen zijn zeer variabel, rood, bruin, donkergrijs.
 De pooten zijn geel. De bovensnavel is zwart, de ondersnavel licht
 bruin.

Lichaamslengte met staart ongeveer 23 cm.

Verspreidingsgebied:

Cacomantis merulinus lanceolatus (Scop.) - Java; Lijster Koekeek;
 Piet van Vliet; Brain-fever Bird.

Cacomantis variolosus sepulchralis (S. Müll.) - Java, Bali, Sumatra,
 Borneo, Malakka.

Bonte Koekeek of Piet van Vliet; Fan-tailed Cuckoo.

Inheemsche namen voor beide soorten: Kedassie (Java); Boeroeng
 swangi (Ternate) = Heksenovogel.

PIET VAN VLIET

Deze Koekoeksoort is in geheel Indië bijzonder bekend door haar eentonigen roep, die door de Europeanen heel aardig wordt weergegeven met: „Piet! Piet! Piet van Vliet!” Hij maakt daarnaast nog een ander geluid, dat begint met vier tonen van gelijke hoogte, gevolgd door een veel hooger toon als eerste van een aflopende, wegstervende toonladder.

Sommigen zeggen van hem, dat hij regen voorspelt, terwijl anderen weer een slecht voortteeken hooren in den roep van dezen aardigen vogel, wanneer hij zich op het erf, dicht bij het huis laat hooren; merkwaardig is, dat de naam op Ternate, boeroeng swangi, Heksenvogel beteekent.

In ieder geval kan het geluid, door de onafgebroken, eindelooze herhaling van het „Piet van Vliet”, dat zij niet alleen overdag, maar ook vóór zonsopgang en 's nachts laten hooren, soms bepaald op iemands zenuwen werken. Voor menschen, die lijden aan slapeloosheid, wordt het een onduildbare plaag.

Evenals andere Koekoeksoorten, leggen zij eieren in de nesten van andere vogels, o.a. van Klauwieren, Bulbulsoorten en andere.

Het zijn echte zwervers, die zoowel in veld en bosch voorkomen, als midden in steden, vermoedelijk daar zij voor het broeden niet aangewezen zijn op een bepaalde streek of bepaalde omstandigheden, doch altijd wel ergens een vriendelijke gastvrouw vinden voor haar ei.

Een aanverwant ras, dat bijna niet te onderscheiden is van deze *Cacomantis*, is de *Cacomantis variolosus sepulchralis* (S. Müll.); deze maakt ongeveer hetzelfde geluid en wordt in de wandeling ook Piet van Vliet genoemd. Hij is in de kleinere binnenplaatsen vrij algemeen, niet in de groote steden. In een boompje met dicht gebladerte in Fort de Kock (Sumatra's Westkust), vlak naast een huis, had een zestal van deze vogeltjes, die in het geheel niet schuw waren, hun verblijf gekozen. Zij bleven daar een paar maanden en voortdurend waren er een paar te zien en te hooren. Hun voedsel bestaat uit insecten, bij voorkeur groote, harige rupsen.

CENTROPUS SINENSIS BUBUTUS HORSF.

Geheel zwart met metaalglansen in groen, staalblauw en purper. Rug en vleugels helder kastanjebruin, scherp afstekend tegen het zwart.

De oogen zijn bloedrood; de pooten en snavel zwart.

Afmetingen met staart en snavel 30 tot 40 cm.

Verspreidingsgebied:

Centropus sinensis bubutus Horsf. – Java, Bali.

Centropus sinensis eurycercus Hay. – Sumatra, Borneo, Malakka.

(Deze laatste is veel grooter dan de Javaansche vogel – n.l. van 50 tot 55 cm).

Namen voor beide: Chineesche Spoorkoekoek; Crow Pheasant or Coucal.

Inheemsche namen (geluidnabootsend): Boeboet (algemeene naam in Indië). Doedoet-troktok of Doedoet tjeladak (Java).

Centropus rectunguis Strickl. – Sumatra, Borneo, Malakka.

Namen: Lalangvogel; Malaysian Crow-Pheasant; Trakoep (Sumatra).

Centropus benghalensis javanicus (Dum.) – Java, Bali, Sumatra.

Javaansche Spoorkoekoek; Lesser Crow Pheasant or Coucal.

Bij deze vogels zijn vaak kleur en teekening bij exemplaren van verschillende leeftijd en sexe zóó verbazend uiteenlopend, dat men ze er eenvoudig niet aan kan herkennen. Bij den algemeen voorkomenden Lalangvogel – *Centropus rectunguis* Strickl. – loopen de kleuren van het gewone zwart en bruinrood tot alle tinten van bruin en grijs, met of zonder een versiering van witte lengtestreepjes of een andere opvallende teekening.

CHINEESCHE SPOORKOEKOEK

Zoowel op Sumatra als op Borneo is deze groote Spoor-koekoek, die ook op Java voorkomt in een ondersoort, een algemeene verschijning langs de buitenwegen. Men ziet hem het meest in open gedeelten, vooral op braakliggende ladangs, waarop in korten tijd een dichte opslag is gegroeid van manshoog pimping-gras, wild suikerriet, doorstrengeld met klimplanten. Dat is het domein van de Spoorkoekoeken, ook van de zeer algemeene kleinere soort, *Centropus rectunguis* Strickl. Het zijn slechte vliegers, doch zij kunnen zich uitstekend bewegen door de dichtste jungle en vaak ziet men hen op paden en wegen lopen. Een bijzonder karakteristieke houding van alle leden van deze soort is, half hangende aan, half zittende op dikke stengels van wild suikerriet of dunne heesters, die den zwaren vogel amper kunnen dragen, waarbij de uitgespreide vlerken als draagvlakken rusten op de omgevende vegetatie. Als zij vluchten, vliegen zij niet op, maar zakken eenvoudig door de jungle omlaag op den grond, om dan loopende zich uit de voeten te maken. Plotseling opvliegend, doen zij denken aan een fazant, hetgeen hun den Engelschen naam van Crow Pheasant heeft bezorgd. De Maleische sage vertelt van den boeboet, de grootste soort, dat hij als knap sierkunstenaar bij de schepping het veerenkleed van de vogels, die eerst alle grijs waren, mooi beschilderde. De Argusfazant, die het laatste aan de beurt kwam, beloofde als tegenprestatie den boeboet mooi te zullen versieren; hij maakte zich echter van die belofte af, door eenvoudig zijn weldoener met betelsap te bespuwen, waardoor deze den leelijken, kladderigen, rood en zwarten vederdos kreeg. De vervloeking, die de boeboet daarop uitsprak, werd door de Goden verhoord en de trotsche Argusfazant, die dacht met zijn schitterend kleed te pronken, mocht nadien, op straffe des doods het diepste, eenzaamste oerbosch nimmer verlaten. De boeboet daarentegen, woont in het open veld en is een geëerde en beschermde vogel geworden, niettegenstaande zijn eenvoudig voorkomen.

CHOTOREA CHRYSOPOGON CHRYSOPOGON (TEMM.)

Het is in hoofdzaak een donkergroene vogel, waarvan de onderzijde meer geelgroen is.

Boven op den kop is hij licht geelgroen, de nek goudgroen; naast de neusgaten is een felroode vlek. Om het oog loopt een zwarte band en onder het oog is een helder gele vlek. De keel is donkerrood, met een zwarten band scherp afgeteekend tegen het geelgroen van den buik.

Opvallend is de zware, zwarte bek, waarvan bij de basis een aantal zwarte snorharen recht vooruitsteken.

De oogen zijn zwart, de pooten bruin.

Gemiddelde lichaamslengte met staart is ongeveer 20 cm.

Deze vogel hoort op Sumatra thuis, terwijl het soort, dat hem in Java vervangt en wat daar veel in kooien gehouden wordt, naar zijn geluid „boel-tok” genoemd wordt – *Thereiceryx zeylanicus lineatus* (Vieill.) – Java, Deli. Beide soorten zijn algemeen.

Namen: Groene Baardvogel; Gold Whiskered Barbet.

Inheemsche naam in Sumatra: Sitagoen of Tagoen-tagoen.

GROENE BAARDVOGEL

Bijna alle Baardvogels maken den indruk van plumpe, groene vogels met een vervaarlijk grooten snavel en een bontgekleurden kop. Zij zijn bepaald leelijk, doch zij hebben daarnaast iets grappigs. Er bestaan verschillende soorten, die weinig in kleur van elkaar afwijken, wel in lichaamsomvang en geluid. Als leek kan men de groote en kleinere soorten gemakkelijk van elkaar onderscheiden. Zij hebben een groote voorliefde om gaten in hout te hakken, evenals Spechten, een voorliefde, die hen in gevangenschap ook niet verlaat, waardoor hun kooien onmiddellijk sterk gehavend worden en gaten vertoonen in vloer en wanden.

Het zijn bijzonder strijdlustige dieren, die zeer moedig zijn en veel grootere vogels, zelfs hanen en ganzen, zonder aarzelen te lijf gaan.

Zij zijn gemakkelijk te houden als kooivogel, maar dan zonder anderen mede-kooibewoner, aangezien deze dan in chronisch levensgevaar verkeert. Een tamme Baardvogel van het beschreven soort, die in een kippenren werd gehouden, stelde zich tot plicht alle kippen voortdurend op te jagen. Zoolang de hoenders in beweging bleven, liet hij ze met rust, maar zoodra er een stilstand, werd deze onverwijd aangevallen.

Hun hoofdvoedsel bestaat uit vruchten, maar verder eten zij gaarne insecten en zelfs kleine vogels. Hun normaal geluid is uiterst eentonig en wordt goed weergegeven met den inheemsche naam „tagoen-tagoen”, dat eindeloos herhaald wordt. In aanvalshouding steken zij den snavel in de lucht, in één lijn met het lichaam en laten dan een dreigend, ratelend geluid hooren.

De kleinere soorten Baardvogels zijn zelfs in grootere plaatsen in de tuinen algemeen, de grootere houden zich liever op in niet te dicht bewoonde streken.

DRYOBATES ANALIS ANALIS (BP.)

Rug en staart zijn zwart met witte banden; de onderzijde van het lijf is grijswit met zwarte vlekken.

Boven op den kop helder rood, zwart gestroomd; de wangen zijn wit.

Het onderste gedeelte van den buik en onder den staart flauw steenrood.

De oogen zijn bruinrood, de bovensnavel donkerblauw, de onder-snavel lichtblauw, de pooten olijfkleurig.

Lichaamslengte met staart ongeveer 16 cm.

Verspreidingsgebied: Java, Bali, Sumatra.

Namen: Roodbuik-Specht; Spotted-breasted Pied Woodpecker; Platok trassi (Java); Sitakoer (Sumatra).

ROODBUIK-SPECHT

Dit is de meest algemeene Specht op Java; hoewel op Sumatra ook talrijk, valt hij daar door het zwaardere geboomte minder op. Volgens Koningsberger brengt hij bij het hameren een geluid voort, dat lijkt op het schuren van twee zware takken. Hij tast ook levend hout aan en kan in de suikerriettuinen belangrijke schade aanrichten, doordat hij de stengels bij het zoeken naar boorders bij het kiempunt stukhakt, waardoor de jonge bladeren door het gemaakte gat zijwaarts uitgroeien. Deze spechten zijn langzamerhand het zoete rietsap zóó gaan waardeeren, dat zij thans alleen daarvoor ook het riet havenen en op deze wijze veel meer schade doen dan zij nut hebben. Deze overgang van zuiver insectenvoeding tot een gemengde is overigens wel merkwaardig en bij meer Spechten op Java waargenomen.

Men kan hen vinden in boschrijke streken, maar ook in meer bewoonde gebieden; zelfs in groote steden worden zij vaak gezien.

In den tijd dat nog algemeen houten telegraafpalen werden gebezigd, hakten deze Spechten daarin herhaaldelijk gaten achter de isolatoren, omdat het gegons der draaden hen deed denken, dat er een insect in den paal zat.

In verschillende streken van Java worden zij geschoten en als aphrodysiacum verkocht; met veeren en al worden zij dan geplet en gedroogd en zijn in dien vorm op de inheemsche markten vrij duur geprijsd.

HIRUNDO TAHITICA ABBOTTI (OBERH.)

Bovenzijde van het lichaam zwart met blauwen glans.

Staart en slagpennen rosachtig zwart.

Aan de onderzijde hebben de buitenste staartpennen een witte vlek.

Het oog is gevat in een zwarte vlek; voorhoofd, keel, kin en krop kastanjebruin.

De rest van de onderzijde van het lichaam is muisvaal.

De oogen zijn donkerbruin, de pooten zwartbruin en de snavel zwart.

Lichaamslengte met staart ongeveer 15 cm, waarbij de vleugelpunten ongeveer $1\frac{1}{2}$ cm voorbij den staart uitsteken.

Verspreidingsgebied:

Hirundo tahitica abbotti (Oberh.) - Sumatra, Borneo, Malakka.

Hirundo tahitica javanica Sparrr. - Java, Lampongs.

Javaansche Zwaluw; Coast Swallow.

Hirundo rustica gutturalis Scop. - Java, Bali, Sumatra, Borneo, Malakka.

Boerenzwaluw; Common Swallow.

Hirundo daurica striolata Temm. & Schleg. - Java, Borneo.

Blauwstaart Zwaluw; Striated Swallow.

JAVAANSCH ZWALUW

Drie soorten echte Zwaluwen kunnen in Indië gerekend worden tot de gewone huisvogels, omdat zij de mensche-lijke omgeving zoeken. Wanneer echter plotseling een groot aantal Zwaluwen een bijzondere voorliefde krijgt voor een bepaalde voorgalerij en daar haar nesten beginnen te bouwen, wordt dat voor de huisvrouw een ware ramp door de vuiligheid, die zij daar maken. Bovendien zijn ze in zulke gevallen niet gemakkelijk te verjagen, want niettegenstaande de verwijdering van de nesten, bouwen ze onmiddellijk weer koppig op dezelfde plek nieuwe. Alleen bij een voortgezette vernietiging van de bouwsels geven zij het op.

Overdag, wanneer zij voedsel zoeken, verspreiden zij zich over het geheele land en men ziet haar dan zoowel in de meest afgelegen bosschen als in stadstuinen of langs drukke verkeersaders in steden.

Zelfs strijken zij neer op straten en tuinpaden en trippelen daar onbevreesd rond, zóó zeker schijnen zij te zijn, dat niemand ze kwaad zal doen. En terecht, want de inheemsche bevolking spaart ze zoo mogelijk nog meer dan door Europeanen gebeurt. Slechts één soort broedt in Indië, de twee andere soorten zijn trekvogels. Bij het begin van den trek zitten soms honderden Zwaluwen tegen den avond in de drukke straten mannetje aan mannetje op de telefoon- en telegraafdraden, die er dan uitzien als dikke kabeltouwen.

Zij bevolken niet alleen de lagere, warme streken, maar komen ook zeer hoog in het gebergte voor; soms bewonen zij, in enorme kolonies tezamen met Vleermuizen, grotten. Wanneer zij dan bij zonsopgang uitvliegen, ziet men geruimen tijd onafgebroken vluchten Zwaluwen voorbij vliegen en dan kan men zich pas een voorstelling vormen van haar aantal.

RHIPIDURA ALBICOLLIS ATRATA SALVAD

Bovenkop bruinzwart; rug grijszwart.

Buik en keel wit, gescheiden door een grijszwarten band op den krop.

De staart is donker bruinzwart, terwijl de staartpennen breede, witte punten hebben.

Oogen, pooten en snavel zijn zwart.

De algemeene indruk is een zeer levendig, zwart vogeltje met een witte keel en een breed waaierstaartje, dat voortdurend in beweging is.

Lengte met staart is ongeveer 16 cm.

Verspreidingsgebied:

Rhipidura albicollis atrata Salvad. - Sumatra, Borneo, Malakka.

Witkeel-Waaierstaart; Mountain Fantail Flycatcher.

Rhipidura perlata perlata S. Müll. - Java, Sumatra, Borneo, Malakka.

Spotted Fantail Flycatcher. -

Rhipidura javanica javanica (Sparrm.) - Java, Bali.

Rhipidura javanica longicauda Wall. - Sumatra, Borneo, Malakka.

Javaansche Waaierstaart; Fantail Flycatcher.

WITKEEL-WAAIERSTAART

Op allerlei ruige stukjes grond waar wat struiken staan, vochtige plekjes, braakliggende veldjes, e.d., onverschillig of deze midden in het drukste gedeelte van een groote stad, in kampongs of langs den boschrand liggen, ziet men dit sierlijke vogeltje in de weer. Met groot gemak glijdt het over den grond en door het struikgewas heen, half trippelende, half vliegende. Het is voortdurend in dansende beweging, heen en weer schietende om insecten te snappen. Men kan zeggen dat dit Vliegenvangertje een van de meest algemeene vogeltjes is, die men te zien krijgt, zoowel op Java als op Sumatra, waarbij komt, dat zij zelfs gedurende de warmste uren van den dag hun levendigheid niet verliezen. Zij zijn gemakkelijk te herkennen aan hun eigenaardige houding, waarbij de staart, die naar verhouding van het lichaam breed is, telkens wordt uitgespreid en weer samengevouwen, terwijl de vleugels half uitgespreid erbij hangen en de vogel een beetje doorzakt op de knietjes. Men ziet deze vogeltjes nooit in troepjes, tenzij het één familie is; overigens heeft ieder paartje zijn eigen jachtgebied, waar geen indringer geduld wordt.

Het geluid bestaat uit een soort drietonig gepiep als van een Mees, doch meestal wat luider.

Merkwaardig is, dat zij vaak worden waargenomen in de buurt van grazend vee, soms zelfs op de ruggen, neuzen, of koppen van karbouwen of kocien, jagende op insecten die door de dieren met de pooten worden opgejaagd.

Zij hebben een voorkeur voor de omgeving van bamboestoelen, waarin zij ook gaarne nestelen. Het nestje is een prachtig bouwseltje, waarin de takjes uit de omgeving zijn vastgevlochten; van buiten is het geheel bekleed met spinraggen, waardoor het mooi wit glinstert. Het schijnt, dat slechts twee eieren worden gelegd (Hoogerwerf).

AEGITHINA TIPHIA SCAPULARIS (HORSF.)

De bovenkant van het lichaam is geelgroen; de veeren eindigen hier en daar in een soort harig dons. Voorhoofd, wangen en de onderzijde van het lichaam zijn licht groengeel; de slagpennen groenbruin met gele omranding.

De staart is groen met gele randteekening, de snavel zwart; de oogen zijn grijswit en de pooten loodblauw.

De algemeene indruk in het gebladerte is die van een geelgroen vogeltje met een heldergele en zwarte vleugelteekening.

Lichaamslengte met den staart is ongeveer 22 cm.

Verspreidingsgebied:

Aegithina tiphia scapularis (Horsf.) – Java.

Aegithina tiphia micromelaena Oberh. – Sumatra, Banka, Malakka.

Aegithina tiphia viridis (Bp.) – Noord-Borneo.

Aegithina tiphia damicra Oberh. – Zuid- en Oost-Borneo.

Namen: Javaansche Dwergbulbul; Common Iora.

Inheemsche naam: Het geluid, dat men zelfs op de warmste uren van den dag hoort, wordt goed weergegeven door den Javaanschen naam Tji-to.

JAVAANSCH E DWERGBULBUL

Deze Dwergbulbuls komen in Indië in meerdere rassen voor, die echter zoowel op Java als elders weinig verschillpunten vertoonen. Op Java vindt men ze geregeld overal in de buurt van woningen en zelfs in steden zijn zij niet zeldzaam; ook op Sumatra zijn deze alleraardigste tuinvogeltjes, zelfs in de grootere plaatsen, een zeer gewone verschijning vlak bij de huizen.

Zij moesten door hun geelgroene kleur, die een aardige mimicry vormt, in het gebladerte eigenlijk bijna niet opvallen, maar hun groote bewegelijkheid trekt dadelijk de aandacht, waardoor het voordeel van die mimicry geheel verdwijnt. Buitendien wordt hun aanwezigheid reeds ruim voldoende kenbaar gemaakt door hun voortdurenden vroolijken roep, die door hun inheemschen naam goed wordt weergegeven als „tji-to!”, een roep, dien men den geheelen dag door hoort, zelfs gedurende de allerwarmste uren van den tropendag.

Het zijn echte insecteneters, die men, weinig schuw als zij zijn, gemakkelijk kan waarnemen in de buurt van bloeiende heesters en klimplanten, liefst met groote, sterk geurende bloemen, waarvan men in Indische tuinen zulke prachtige exemplaren vindt.

Bij het zoeken naar hun voedsel, kleine insecten en vooral spinnetjes, bewegen zij zich ongeveer als een mees, takken en bloesems afzoekende, maar zij zijn in hun bewegingen minder gracieus dan de vlugge Meezen.

Ook hun nestbouw is merkwaardig, doordat het halfbolvormige nest door de vogeltjes van buiten wordt bekleed met rupsenspinsel, spinnewebben en ragfijne, plant-aardige vezeltjes, waardoor het een merkwaardig, witglanzend voorkomen krijgt.

Het behoeft geen betoog, dat men hen niet in gevangenschap kan houden.

CHLOROPSIS COCHINCHINENSIS NIGRICOLLIS (VIEILL.)

De geheele vogel is overwegend heldergroen, blijkende uit de namen.

De vleugeldekveeren, de buitenste randen van de slagpennen en de staartpennen behalve de twee middelste, zijn glanzend azuurblauw; de vleugelpunten donkerbruin.

Kin en keel zijn fluweelzwart, met daaronder een heldergele vlek; de wijfjes missen de zwarte vlek.

Alle kleuren zijn scherp gescheiden.

De oogen en de snavel zijn zwart, de pooten bruingroen.

Lichaamslengte, inclusief den staart, is ongeveer 15 cm.

Alle bladvogels hebben als kenmerk het heldergroene veerenkleed met de opvallende zwarte kop- en keelteekening, waarbij de ondersoorten in verschillende streken weinig van elkaar verschillen.

Verspreidingsgebied:

Chloropsis cochinchinensis nigricollis (Vieill.) – Java.

Chloropsis cochinchinensis icterocephala Less. – Sumatra, Malakka.

Namen: Javaansche Bladvogel; Green Leaf Bird; Tjoetjaki djoe (Jav.); Manoeek daoën (Soend.); Boeroeng daoën (Sumatra).

JAVAANSCH E BLADVOGEL

Deze Bladvogels komen in Indië algemeen voor en zijn op de erven in grootere plaatsen niet zeldzaam; er bestaan verschillende ondersoorten, die echter onderling weinig verschil in kleur en teekening vertoonen.

Vermoedelijk is hun hoofdvoedsel plantaardig en men kan hen geregeld vinden in vruchtdragende waringin-boomen, waar zij tezamen met Duiven en andere vogels voederen. Dr. Koningsberger vermeldt, dat zij als vaste bewoners van het geboomte in inheemsche dorpen voorkomen. Toch ziet men hen als regel niet in troepen bijeen, maar meestal een enkelen vogel of een paartje.

In de Javaansche boomgaarden, waar de bevolking vruchten voor de markt teelt, kunnen zij klaarblijkelijk belangrijke schade veroorzaken en het zijn vooral „doekoes”, die het moeten ontgelden.

De hel-groene vederbos, die een voortreffelijke mimicry oplevert en de rustige manier, waarop zij zich bij die strooptochten bewegen, maken dat men hen niet zoo gauw opmerkt en hebben als gevolg dat de bewaking van de ooftboomen tegen dezen vijand zeer moeilijk is.

Men ziet hen zeer algemeen in gevangen staat, vooral op Sumatra, waar zij op iedere markt voor weinig geld te koop zijn. De diertjes worden zeer tam en kunnen gemakkelijk in het leven worden gehouden, zelfs gewoon vastgebonden op een tak. Bij een dieet van bananen en andere vruchten, alsmede wat fijn gesneden rauw vleesch inplaats van insecten, gedijen zij uitstekend. In een kooi kunnen zij slecht met andere vogels worden gehouden, omdat zij zeer vechtlustig van natuur zijn.

Herhaaldelijk ziet men tamme exemplaren geheel vrij rondvliegen en geregeld iederen avond in hun slaaphok terugkomen; op die wijze zijn het alleraardigste huisgenootjes.

IOLE OLIVACEA OLIVACEA BLYTH.

De geheele bovenzijde en de staart zijn donker olijfbruin.

Keel, buik en borst zijn licht grijsgroen.

De oogen zijn rood, de snavel hoornkleurig, de pooten lichtbruin.

De lichaamslengte met staart is 18 cm.

Verspreidingsgebied:

Sumatra, Banka, Billiton.

Iole olivacea charlottae (Finsch) komt voor op Borneo.

Naam: Olijfkleurige Bulbul; Crested Olive Bulbul; Braba (Sumatra).

OLIJFKEURIGE BULBUL

Is de Gestreepte Bulbul – *Stachyris striolata* –, doordat zij meer in de buurt van Europeesche nederzettingen gevonden wordt, gemakkelijker voor ons waar te nemen, dit familielid van haar, dat uitsluitend op Malakka en Sumatra voorkomt, is in de buurt van inheemsche dorpen zeer algemeen.

In verschillende streken treden zij ongemeen sterk op den voorgrond. Wanneer men tegen het vallen van den avond langs smalle voetpaden in de omgeving van kampongs loopt, door streken, waar veel van het manshooge pimping-gras groeit, zal men telkens groote zwermen van deze luidruchtige vogels, die daarin overnachten, opjagen.

Zij zijn iets minder kleurig dan de stads-braba, maar zij zijn even levendig; hun vroolijk gefluit is zeker niet minder melodieus.

Begrijpelijk is dat zij door de Maleiers zeer algemeen als kooivogel worden gehouden, doordat het zoo gemakkelijk is, de jongen te vinden in het dichte kreupelhout om de dorpen. In gevangen staat worden zij gemakkelijk zeer tam en ook vrij vliegende, tamme exemplaren zijn algemeen. Hun voeding, meest allerlei kleine vruchtjes en bessen, biedt geen moeilijkheid bij hun verzorging. Intusschen zijn zij ook voor insecten en gehakt rauw vleesch zeer dankbaar.

TRACHYCOMUS ZEYLANICUS (GM.)

De kop is bruin, met een zwarte streep in het verlengde van den snavel, doorloopende onder het oog.

Van den bronsgroenen rug is het bovenste gedeelte versierd met een duidelijke teekening van witte langsstreepjes; het lagere gedeelte is effen.

Slagpennen en staart zijn goudgroen.

De kin is grijswit, krop en borst lichtbruin, alweer geteekend met witte langsstreepjes. De buik is effen lichtbruin, de onderstaartdekveeren oranje.

De algemeene indruk is een glanzend goudbronzen vogel, met een teekening van fijne, witte langsstreepjes op het lichaam. De oogen zijn bruin, de snavel donkerbruin, de pooten bruinzwart.

Lichaamslengte met staart ongeveer 25 cm.

Verspreidingsgebied: Java, Sumatra, Borneo, Malakka.

Namen: Geelkop Bulbul; Yellow-crowned Bulbul; Tjoetjak-rawa (Java); Barau-barau (Sumatra).

GEELKOP BULBUL

Deze Bulbul-soort is in Indië zóó gezocht als kooivogel, dat beschermende maatregelen tegen een vangst op te groote schaal noodzakelijk werden; op Java zijn deze mooie, goudbronzen vogels dan ook reeds zeldzaam geworden. Gelukkig echter komen zij op Sumatra nog in grooten getale voor.

Het zijn bijzonder levendige vogels, die goed in gevangenschap gedijen; zij kunnen allerlei geluiden nabootsen en soms zelfs leeren spreken. Jong gevangen exemplaren worden zeer tam.

Hoewel in hoofdzaak vruchteneters, bestaat een deel van hun voeding uit rupsen en insecten. Men vindt hen het meest in de buurt van water, bij voorkeur in het lage hout langs de oevers van riviertjes in boschachtig terrein. In bewoonde streken komen zij practisch nooit.

Zeer vroeg in den morgen, nog voordat andere vogels in de weer zijn, hoort men reeds hun vroolijk lied, dat begint met een zacht, melodieus gekweel, dat na eenigen tijd plotseling overgaat in een schel en driftig gefluit. Hun vlucht gelijkt op die van een Wielewaal, waarbij de vleugelslagen met korte tusschenpoozen worden afgebroken door een glijvlucht.

In een Maleische sage treedt deze vogel – de barau-barau – op als kleermaker van de schildpad, met wie hij over de betaling van het geleverde kleed, i.c. het slecht passende, gebogen schild, hevige ruzie kreeg. Iederen morgen, heel vroeg, komt nu de barau-barau geregeld aan het water om haar te manen. Hij begint dan met vriendelijk, zacht gekweel om zijn geld te vragen en bij de vaststaande weigering van de schildpad, die niet tevreden is over de snit, valt hij in woede uit en begint driftig te schelden. Wanneer de schildpad dan onderduikt als de zon hooger komt, zwijgt de barau-barau verder ook gedurende de rest van den dag.

PYCNONOTUS GOIAVER ANALIS (HORSF.)

Alle bovendeelen zijn aardbruin, met donkergrijs voorhoofd en grijs-achtig witte wangen.

Verder loopt een duidelijke, witte streep van de neusgaten tot achter het oog.

De onderzijde van het lichaam is wit, met gelen buik. De oogen zijn donkerbruin, de snavel zwartbruin, de pooten loodkleurig.

Lichaamsafmeting, met staart ongeveer 17 cm.

Verspreidingsgebied:

Pycnonotus goiaver analis (Horsf.) - Java.

Pycnonotus goiaver personatus (Hume) - Sumatra, Banka, Billiton.

Namen: Geelbuik Bulbul; Yellow-vented Bulbul; Tjoetjak (Java); Djok djok (Soend.); Tjeloejtjoek (Mal.); Braba tintin (W.-Sumatra).

GEELBUIK BULBUL

Deze Bulbul-soort is een veel rustiger vogel dan zijn luidruchtig familielid, de ketilang; daarbij komt dat hij zich zelden in troepjes vereenigt, waardoor hij ook al minder opvalt. Tot zelfs in de groote steden op Java in het laagland, waar zij zeer gewone tuinvogels zijn, kan men hen den geheelen dag hooren. Het geluid is wel-luidend en bestaat uit een vroolijk geklok.

Is op West-Java de ketilang in aantal vèr overheerschend boven deze Bulbul, naarmate men naar het Oosten gaat, wordt de verhouding omgekeerd en treedt deze soort op den voorgrond. Een zeer verwante soort op Sumatra, uiterlijk bijna niet van de Javaansche afwijkend, is daar bijzonder algemeen, zoowel buiten als in bewoonde plaatsen.

Bij de Maleiers zijn zij als kooivogel zeer in trek, ook al omdat hun nesten in het lage hout om de kampongs heen gemakkelijk te vinden zijn; men kan ze overal voor weinig geld koopen. Zijn ze eenmaal goed aan hun kooi gewend, dan kan men ze veilig loslaten, zonder dat zij dadelijk voorgoed verdwijnen en zóó is het werkelijk aardig hen als huisvogeltje te houden. Overigens zijn het vrijwel even erge vruchtendieven als ketilangs, terwijl zij in tegenstelling met deze bovendien door hun kalme natuur bij hun strooptochten zich niet zoo gauw verraden door voortdurend gefluit. Zij kunnen dan rustig hun gang gaan, zonder verjaagd te worden.

Bij hun groote voorliefde voor rijpe peperbessen kunnen zij, temeer daar die aanplantingen niet bewaakt worden, groote schade veroorzaken.

PYCNONOTUS AURIGASTER AURIGASTER (VIEILL.)

Bovenkop zwart, evenals het bovendeel van de kin; daaronder loopt een breede, witte band. Wangen en keel zijn lichtgrijs, naar borst en buik donkerder aflopende.

Rug en vleugels zijn lichtbruin, met lichtere teekening, naar de vleugelpunten toe donkerder wordende.

De breede staart is donker olijfbuin.

De veeren onder den staart, die met iedere beweging van het dier opvallend zichtbaar worden, zijn oranje.

De oogen zijn lichtbruin, de snavel zwart, de pooten olijfbuin.

Lichaamslengte met staart is ongeveer 20 cm.

Verspreidingsgebied: Java en Zuid-Sumatra, waar zij vermoedelijk ingevoerd en niet algemeen is.

Namen: Oranjebuik Bulbul; Golden-vented Bulbul; Ketilang (Java).

ORANJEBUIK BULBUL

Waarschijnlijk is dit vogeltje wel de meest opvallende verschijning in alle bewoonde streken, ook in groote steden, op Java; daarentegen wordt het in het bosch niet aangetroffen. Zijn heldere roep, die het beste wordt weergegeven door den Soendaneesch naam „tjangkeurilang”, weerklinkt in alle tuinen. Meestal ziet men deze vogels in kleine troepjes bijeen, den geheelen dag, zelfs in den vollen regentijd, rondzwerven. Het talrijkste zijn zij op West- en Midden-Java.

Reeds bij het aanbreken van den dag begint het gefluit van deze vroolijke gasten, waarbij telkens met een schokje het zwarte kuifje wordt opgezet en de staart opgewipt; men ziet dan het plukje oranje veeren onder den staart glinsteren. Behendig wentelen zij om takken heen of hangen aan de uiteinden van dunne twijgen en het schijnt dat de groote, vuurroode bloemen van de *Spatodea*, een veel aangeplanten schaduwboom, die zich na een bui met water vullen, hun tot drinkbeker dienen.

Het voedsel van deze Geelbuik Bulbul is hoofdzakelijk plantaardig en zij kunnen geweldig huishouden in vruchtboomen, waarbij zelfs fruit, dat vlak naast de huizen staat, niet veilig is. Vooral papajas en doekoes worden in de inheemsche boomgaarden vaak erg gehavend.

Toch is het een alleraardigst vogeltje, dat zeer veel in kooien gehouden wordt en spoedig bijzonder tam wordt; het aardigste zijn echter altijd de geheel vrijvliegende tamme exemplaren, die men herhaaldelijk ziet.

COPSYCHUS SAULARIS MUSICUS (RAFFL.)

De bovendeele van het lichaam zijn pikzwart, met een fraaien, paarsen glans, waarbij een witte band het zwart van den vleugel breekt. De buik is helderwit.

De staart is zwart, de buitenste staartpennen wit.

Oogen en snavel zijn zwart, de pooten groenbruin.

Lichaamslengte met staart ongeveer 20 tot 23 cm.

Verspreidingsgebied:

Copsychus saularis musicus (Raffl.) – Sumatra, Malakka.

Copsychus saularis javensis Chas. en Kloss. – West-Java.

Copsychus saularis amoenus (Horsf.) – Oost-Java.

De verschillen, welke deze drie ondersoorten vertoonen, zijn gering en voor den leek van geen beteekenis.

Namen: Dayal; Straits Robin; Koertijtja (Java); Moerai (Sumatra).

Niettegenstaande de eenvoudige kleuren maakt de geslaagde combinatie van het overal scherp gescheiden zwart en wit een verrassend aardig effect.

DAYAL

Deze sierlijke vogeltjes zijn zeer algemeen, zoowel in kampongs als op stadserveu en maken den indruk van kleine, drukke ekstertjes. Zij zijn in het geheel niet schuw en vaak kan men hen, precies als bij ons een Lijster, op de gazons wurmen uit den grond zien trekken. Door ze geregeld op een vaste plek te voeren met wurmen en stukjes rauw vleesch, kan men ze spoedig van dichtbij bewonderen; opvallend zijn de prachtig glinsterende, git-zwarte kraaloogjes.

Overigens vergrijpt dit aardig uitziende, knap geteekende vogeltje zich nog wel eens aan vogelbroed; herhaaldelijk werd waargenomen, dat uit nesten van Munias, een soort Nonnetjes, die graag broeden in de lage, dichte palmen van stadstuinen, de jongen geroofd en verslonden werden.

Bij Maleische jagers, die 's nachts op de loer liggen op wilde varkens, herten of tijgers, bestaat het vaste geloof, dat, wanneer een Moerai zich plotseling in den donkeren nacht laat hooren, dit een waarschuwing is, dat het wild reeds dicht in de buurt is. Vermoedelijk zal de vogel, die in het lage hout overnacht, opgeschrikt worden door een groot dier, dat zich door het struikgewas breekt en dan een alarmroep laten hooren.

Zij worden weinig als kooivogel gehouden, doch jonge exemplaren worden spoedig bijzonder tam en gedijen goed, mits in volle vrijheid gelaten. Ook nadat zij volwassen zijn en buiten overnachten, komen zij dan geregeld gedurende geruimen tijd iederen morgen bij hunne opvoeders terug.

Zij kunnen een zeer melodieus gekweel laten hooren, dat afgewisseld wordt door een rauw geluid, dat weergegeven kan worden door: „ki-tjau!”

PRINIA FAMILIARIS FAMILIARIS HORSF.

Kop, nek en zijden van de borst zijn aschkleurig; de rug donker olijfgroen. Een deel van de veeren eindigt in haarachtige vezeltjes.

De vleugels en slagpennen zijn bruinachtig met twee witte dwarsbanden; kin, wangen, hals en borst zijn helderwit. De buik is bleek zwavelgeel; hier zijn de haarachtige eindjes van de veeren wel het duidelijkste.

De lange staart eindigt bovenop in donkerbruin, met een wit randje; de onderkant heeft dezelfde teekening in drie banen, maar duidelijker. Pootjes en nagels zijn vleeschkleurig.

De snavel is boven zwart, beneden geel; de oogen zijn donkerbruin. Lichaamslengte met staart ongeveer 14 cm.

Verspreidingsgebied:

Prinia familiaris familiaris Horsf. – Oost-Java, Bali.

Prinia familiaris olivacea (Raffl.) – West-Java, Sumatra.

Namen: Javaansche Snijdervogel; Bar-winged Wren-warbler; Priendjak (Java); Petikrak (Soend.).

JAVAANSCH E SNIJDERVOGEL

Deze bijzonder sierlijke vogeltjes komen op Java en Sumatra nagenoeg overal voor. Men ziet ze ook veel in stadstuinen, waar zij niet aarzelen om de open galerijen van de woonhuizen binnen te vliegen en daar in palmen en allerlei andere sierplanten, ja, zelfs tegen de zolderingen, brutaal naar insecten te zoeken. In verhouding tot hun geringe grootte hebben zij een sterk geluid.

Het zijn luidruchtige en zeer bewegelijke diertjes, die men gemakkelijk met het oog kan volgen, wanneer zij, vroolijk fluitend, door het loof van heesters en lage boompjes in den tuin heen en weer duiken en fladderen; op den grond komen zij weinig.

De groote merkwaardigheid van dit vogeltje is, dat het vaak een zeer kunstig nest bouwt. Daarvoor wordt een geschikt, liefst een lang blad van een of andere wilde gembersoort, samen gevouwen. De bladranden worden dan naar elkaar toegetrokken en met allerlei plantenvezels, die vooraf door den vogel met kleverig speeksel bevochtigd zijn, aan elkaar vastgemaakt.

In die holte wordt dan het eigenlijke nestje gemaakt, bestaande uit spinnen- en rupsenwebben, heel fijne plantenvezeltjes, paardenhaar en dergelijk materiaal. Meestal is het niet moeilijk te vinden, daar de vogels zich geen moeite geven om daarvoor afgelegen plaatsen te zoeken.

Maar ook wordt er herhaaldelijk minder zorg aan besteed en een doodgewoon ovaal of rond nestje gebouwd dat de opening opzij heeft. Het broeden geschiedt onregelmatig, soms meerdere malen binnen één jaar tijds.

Zij kunnen niet als kooivogels gehouden worden.

LANIUS SCHACH BENTÈT HORSEF.

De bovenkop en nek zijn lichtgrijs. Er loopt een breede, zwarte band boven den snavel en op zij van den kop, waarin de geheele oogstreek is opgenomen.

De rug en de lange, breed uitlopende staart zijn chocoladebruin met lichte randen om de rugveeren.

De keel is wit, borst en buik rossig.

De stevige, gehaakte snavel is, evenals de oogen, zwart.

De pooten zijn groenbruin.

Het heele vogeltje is, met den staart mede, 20 tot 25 cm lang.

Het geluid, dat dit Klauwierkje vaak laat hooren, is een aardig, melodieus gekweel, dat echter periodiek wordt onderbroken door een afschuwelijken, heeschen kreet.

Verspreidingsgebied:

Java, Bali, Sumatra, Malakka.

Namen: Bentèt-Klauwier; Gray-backed Shrike; Bentèt (Jav.); Towèt (Soend.); Sîaras tjaritje of Tioep api = Vuur Aanblazer (Mal.).

BENTËT KLAUWIER

Deze Klauwier heeft een merkwaardige gelijkenis met zijn soortgenoot uit Europa, ook wat betreft zijn gewoonten. In den geheelen Indischen Archipel behoort hij tot de zeer algemeene vogels, die men zelfs in dichtbevolkte streken ziet zitten op telefoondraden en in lage, doode boompjes, welke boven het struikgewas uitsteken, op plaatsen dus, waar zij een goed uitzicht op de omgeving hebben.

Vanuit deze verheven standplaatsen loeren zij niet alleen op allerlei insecten, sprinkhanen en hagedissen, die hun hoofdvoedsel uitmaken, maar ook op kleine vogeltjes, die zij niet versmaden. Wat niet dadelijk opgegeten kan worden, wordt bewaard in de provisiekast, welke bestaat uit een flinken doornstruik of groote, ongenaakbare agaveplanten met zwaardvormige, scherpgepunte bladeren, die in Indië algemeen voorkomen. De slachtoffers worden daar, soms nog levend, op de dorens gespietst, maar doordat vaak meer gevangen wordt dan de vogels kunnen verorberen, is dikwijls waargenomen, dat naar heele verzamelingen opgeprikte dieren niet meer werd omgekeken.

Wanneer men van dezen vogel een vaste posteerplaats in een groep struiken kent, is het de moeite waard eens zulk een voorraadschuur op te zoeken.

De omstandigheid, dat deze Klauwier alleen levende dieren als voedsel gebruikt, maakt hem ongeschikt voor kooivogel.

Er is een geval bekend, dat in Soerakarta een jong exemplaar gevonden werd, waarvan de kooi, waarin het opgeborgen was, in een open galerij gehangen werd. De moedervogel, die het diertje had kunnen volgen, voerde het hulpelooze jong geregeld door de tralies, totdat het groot genoeg was om te kunnen vliegen en losgelaten kon worden.

LEPTOCOMA JUGULARIS MICROLEUCA (OBERH.)

Bovendeelen olijfgroen met donkerbruine vleugels; staart bruinzwart, onderzijde der buitenste staartpenen vuilwit.

Wangen en hals metaalblauw met sterken purperen en groenen weerschijn.

Borst en buik oranjegeel.

De oogen zijn diep donkerbruin, de pooten en de snavel zwart.

Lichaamslengte met snavel ongeveer 10 cm.

Verspreidingsgebied:

Leptocoma jugularis microleuca (Oberh.) – Sumatra, Borneo, Malakka.

Leptocoma jugularis pectoralis (Horsf.) – Java, Bali.

Namen: voor beide ondersoorten Blauwkeel Honingvogel; Yellow-breasted Sunbird; Ketjoeit (Soend.); Sri-ganti (Jav.); Boeroeng madoe (Mal.).

BLAUWKEEL HONINGVOGEL

De volksnaam Honingzuiger is geheel onjuist, omdat blijkens waarnemingen o.a. van Koningsberger, uit het maagonderzoek is gebleken, dat deze vogeltjes voornamelijk leven van kleine spinnetjes, behorende tot de springspinnen, die vooral te vinden zijn in de kronen van bloemen. Ook de bouw van den snavel, waarvan de boven- en ondergedeelten als een fijngetand pincet in elkaar passen, een ideaal wapen om kleine diertjes te grijpen, geeft duidelijk aan dat zij op insectenvoeding aangewezen zijn en onmogelijk Honingzuigers kunnen zijn. Men kan vaak opmerken, dat zij ook niet uitsluitend bloemen langs gaan voor voedsel, maar als echte insectenjagers takjes en andere schuilplaatsen van deze diertjes afzoeken.

Het zijn levendige, bewegelijke vogeltjes, die vooral in den vroegen morgen in de weer zijn. Hun bezoek geldt voornamelijk allerlei grootbloemige planten, hybiscus-soorten, wilde gember, bougainvillea, bananenbloemen, e.d. Men ziet hen dan, hangende aan een bloemstengel, zich om de bloemkroon heenbuigen om den binnenkant te onderzoeken; als zij heelemaal geen houvast hebben, zweven zij als Colibris voor de kelkopening in de lucht. Wanneer zij cannas of wilde gember bewerken, boren zij, vermoedelijk bij het pikken naar insecten, bijna altijd kleine gaatjes in de basis van de bloembladen, waardoor de indruk wordt gevestigd dat zij het op honing gemunt hebben.

Het zijn weinig schuwe vogeltjes, die men vaak op enkele meters afstand rustig kan bewonderen. Vooral de bijzonder mooie, metaalachtige glansen op de veeren maken hen tot één schitterend stukje kleurenpracht, wat nog meer opvalt wanneer meerdere exemplaren bijeen zich snel bewegen tusschen een massa van felgekleurde bloemen. Men kan hen beschouwen als de Colibris van Indië; eigenlijke echte Colibris komen alleen in Amerika voor.

ANTHREPTES MALACENSIS MALACENSIS
(SCOP.)

Bovendeelen donkergroen met purperglans; benedenrug en staart purperblauw met fellen, paarsen gloed.

Vleugels donkerbruin met lichte zoomen.

Onderzijde van het lichaam is licht geelgroen; keel donkergrijs, met aan weerszijden een glanzende, blauwe streep.

Zijden van den kop olijfbuin.

De oogen zijn rood, de pooten loodkleurig en de snavel zwartbruin.

Lichaamslengte met snavel 12 cm.

Verspreidingsgebied:

Anthreptes malacensis malacensis (Scop.) – Java, Bali, Sumatra, Borneo, Malakka.

Namen: Zonnevogeltje; Brown-throated Sunbird.

ZONNEVOGELTJE

Hier zijn nu weer andere vogeltjes, die ten onrechte Honingvogels genoemd worden. Zij komen in verschillende ondersoorten in den geheelen Archipel en op Malakka voor, maar bovengenoemde vertegenwoordiger is zeker wel de meest bekende en bijna overal aanwezig. Niet alleen dat zij in de omgeving van inheemsche dorpen zeer algemeen zijn, maar zelfs in tuinen van groote steden kan men hen geregeld waarnemen.

Het zijn, evenals alle Spinnenjagers, echte bloemenvogels. Toch ziet men hen ook vaak op insecten jagen in de open voorgalerijen van Indische huizen, langs de met riet of palmladeren gedekte huizen der inheemsche bevolking, in het kort, in de onmiddellijke omgeving van menschen. Zij zijn niet schuw en wanneer men slechts op hun kreet, ongeveer als een aflopend: „schrie-schrie! schrie-schrie!” let, kan men ze gemakkelijk opzoeken en waarnemen bij bloeiende palmen. In tegenstelling met *Leptocoma*-soorten jaagt dit vogeltje bij voorkeur in groote trossen met kleine bloesems, zooals van manggas, palmen, e.d., waarin zich een groot aantal minuscule insecten ophoudt. Reeds op eenigen afstand hoort men in zulke verzamelingen van vele duizenden kleine bloemetjes een brommend, ronkend gegons opstijgen van de talloze insecten, die zich in dit luilekkerland vergasten aan honing en aan elkaar.

Meer nog dan andere zoogenaamde Honingzuigers gedraagt dit diertje zich als een echte *Colibri*, door als regel vlak voor de bloemen, die het zeker niet dragen kunnen, met geweldig snellen, trillenden vleugelslag te zweven, jacht makende op zijn voornaamste voedsel, spinnetjes.

Van den Blauwkeel Honingvogel – *Leptocoma* – is hij gemakkelijk te onderscheiden, doordat hij veel grooter is en doordat de metaalglans op den rug doorloopt tot op den staart, wat bij *Leptocoma*-soorten niet het geval is.

ARACHNOTERA LONGIROSTRA PRILLWITZI HART.

Bovenzijde van het lichaam olijfgroen met dofzwarten staart en bruine vleugels; kop donker gevlekt.

Onderzijde van het lichaam geel; aan weerskanten van de borst een plukje oranje veertjes.

Grijswitte keel en kin; oogen donkerbruin, pooten loodgrijs.

Bovensnavel zwart, ondersnavel loodgrijs.

Lichaamslengte zonder snavel 13 cm; snavel 4 cm.

Verspreidingsgebied:

Arachnotera longirostra prillwitzi Hart. - Java.

Arachnotera longirostra longirostra (Lath.) - Sumatra, Malakka.

Arachnotera longirostra büttikoferi van Oort - Borneo.

Namen: Langsnavelige Spinnenjager; Little Spiderhunter; Prit-andoen (Jav.); Kelatjës (Soend.); Boeroeng patok-djantoeng (Mal.); Siap-djantoeng (Sum.).

LANGSNAVELIGE SPINNENJAGER

Hoewel de naam aangeeft dat het Spinnenjagers zijn, rekent het publiek deze vogeltjes natuurlijk tot de Honingzuigers!

Opvallend is dat zij den prachtigen, metaalachtigen gloed op de veeren missen. In een groot deel van Indië zijn zij zeer algemeen en worden geregeld gezien, doordat zij allerlei bloemenverzamelingen als jachtterrein hebben. Wil men hen echter zeker ontmoeten, dan dient men vooral te letten op bloeiende bananen, waarop zij klaarblijkelijk een bijzonder rijken oogst van insecten vinden. Zij vallen veel minder op dan andere Honingzuigers, doordat zij soms geruimen tijd doodstil op één plaats zitten, waarbij hun vaak herhaalde lokroep, een eentonig geluid dat ongeveer klinkt als: „djip-djip!”, hun aanwezigheid verraaft. Opgejaagd vluchten zij met een scherpen, rauwen schreeuw.

De lange tong loopt zeer dun uit en is van boven voorzien van een sleufje, om een gootje te vormen; aan de punt is zij draadvormig verdeeld en dat deel kan spiraalvormig worden opgerold, teneinde gemakkelijk het voedsel uit de bloemkelken te kunnen halen. Bij het afzoeken van het inwendige der bloemkronen worden snelle bewegingen met den kop gemaakt in horizontale richting. Hun voeding bepaalt zich niet tot spinnen, maar zij eten ook veel grootere insecten als cicades, e.d.

Het zijn vrij schuwe diertjes, schuwer dan andere bloemen-bezoekers en om hen te kunnen waarnemen, moet men voorzichtig naderen. Stilzittende bewegen zij eveneens den kop bijna voortdurend in horizontale richting van achteren naar voren; zij vliegen zeer snel, op de wijze van Spechten, met rukken.

PASSER MONTANUS MALACCENSIS DUB.

Kop en nek kastanjebruin; witte wangen.

De keel is donkerbruin, in tweeën gedeeld door een witten ring om den hals.

Overigens licht chocoladebruin met een witten band op den bovenvleugel. De rugveeren hebben een donkerbruine teekening.

De onderzijde van het lichaam is effen grijsbruin.

De snavel en de oogen zijn zwart; de pooten lichtbruin.

Lichaamslengte met staart ongeveer 13 cm.

Het verspreidingsgebied, dat zich steeds uitbreidt, is: Java en de grootere Europeesche plaatsen op Sumatra en Borneo.

Namen: Ringmusch; Tree-Sparrow; Boeroeng grédja = Kerkvogel (geheel Indië).

RINGMUSCH

Hoewel de musschen in onzen Indischen Archipel tot de Ringmusschen behooren, welke in Europa vogels van veld en bosch zijn, gedragen zij zich in Indië op geheel dezelfde brutale wijze als de huismusschen bij ons. Oorspronkelijk kwamen zij alleen voor in de groote steden op Java, maar thans treft men ze ook op andere eilanden aan. Opmerkelijk is dat zij nimmer buiten bewoonde centra te vinden zijn; de inheemsche naam boeroeng grédja, hetgeen Kerkvogel beteekent, wijst er op, dat zij alleen te vinden waren in plaatsen, waar zóóveel Europeanen woonden, dat er kerken gebouwd werden. Ver van huizen, in bosch en veld, vindt men ze nimmer; vermoedelijk zullen zij in die streken te veel vijanden hebben en de weinige snelheid, die zij ontwikkelen kunnen, maken ze een gemakkelijke prooi van de talrijke roofvogels en kleine roofdieren.

Zij zijn bepaald een plaag voor de houders van pluimvee en kooivogels, doordat zij in zwermen mede-azen op het voer en haast niet te verjagen zijn; het is daarom gewenscht voor hokken kleinmazig gaas te gebruiken.

Men neemt verder aan, dat zij ook overbrengers zijn van de beruchte epidemische ziekten onder de hoenders in Indië, als kippenpest en kippencholera, die de pluimveestapel in vele streken periodiek bijkans uitroeien.

In sommige streken hebben zij groote concurrentie van Rijstvogeltjes – glatiks – die bij de huizen hun plaats innemen en waarvoor zij moeten wijken.

Musschen hebben te weinig aantrekkelijks om ze als kooivogel te houden en de bevolking eet ze, helaas, ook niet.

PADDA ORYZIVORA ORYZIVORA (LINN.)

De hoofdkleur is leiblaauw. Kop en keel zijn lakzwart, de wangen helderwit.

De slagpennen zijn donkerbruin, de staart weer zwart met witte veeren er onder.

De buik is licht wijnrood, de pooten lichtgrijs, de snavel fraai rozerood.

De lichaamslengte inclusief den staart is 13 cm.

Verspreidingsgebied: Java, Bali, Kangean-eilanden, Borneo, Riouw Archipel, Billiton, Malakka, Christmas-eiland, Keeling-eilanden.

Zeer sporadisch in enkele streken op Sumatra, zeker ingevoerd.

Namen: Rijstvogel; Java Sparrow.

Inheemsche naam: Glatik.

RIJSTVOGEL

Deze Vinkensoort bewoont uitsluitend gecultiveerde streken, waar zij, vooral op Java, buitengewoon talrijk is. Een deel van het jaar leven zij verspreid, maar tegen den tijd, dat de rijst te velde begint te rijpen, verzamelen zij zich in enorme zwermen en vallen dan op het gewas aan. In dien tijd heeft het landvolk, tot de kinderen toe, de handen vol om de duizenden kleine, brutale roovers van de akkers af te houden met allerlei soorten van vogelverschrikkers en geraasmakende voorwerpen. Niettegenstaande deze maatregelen wordt door deze glatiks nog altijd zeer groote schade aangericht.

Tegen den avond komen zij in die periode samen in bepaalde slaapboomen, vaak groote waringins, waarin soms ongehoorde aantallen overnachten. Van die gelegenheid wordt wel eens gebruik gemaakt om een opruiming onder hen te houden en enkele schoten met fijnen hagel brengen er dan honderden tegelijk omhoog, die bij mandenvol verzameld en opgegeten worden. Overigens zijn het prachtige vogeltjes, die men graag in kooien houdt, waar zij goed gedijen; vaak ziet men geheel witte exemplaren, kweekproducten uit Japan.

Hoewel het eigenlijk bewoners van buiten zijn, vindt men hen ook herhaaldelijk op de erven van groote steden, b.v. in Soerabaja, waar zij onder de pannen nestelen. Zij kunnen slecht met de musschen overweg, die echter in de gevallen, dat zij met elkaar in aanraking komen, voor hen moeten wijken.

Zij leggen een groot aantal eieren, 6 tot 8, waardoor zij practisch dan ook niet uit te roeien zijn.

In Europa behooren zij tot de langst bekende siervogels; reeds eeuwen geleden werden zij door koopvaarders uit Indië daarheen medegenomen.

MUNIA MAJA MAJA (LINN.)

Dit vogeltje is donkerbruin; de kop is wit, over den hals vervloeiende in het bruin van de borst. Op den nek daarentegen is het wit scherp gescheiden van den bruinen rug.

De oogen zijn donkerbruin, de snavel is grijs hoornkleurig met witte punt aan den bovensnavel; de pooten zijn leikleurig.

Lichaamslengte met staart is 12 cm.

Verspreidingsgebied: Java, Bali, Sumatra, Malakka.

Namen: Nonnetje; White-headed Munia.

Inheemsche namen: Bondol (Java); Bondol oeban = Grijskop bondol (Sumatra).

NONNETJE

In elken behoorlijken vogelwinkel in Holland kan men als gangbare kooivogels verschillende soorten Munias koopen, kleine, kwieke diertjes ter grootte van een Pimpelmeesje. Een dezer soorten is een donkerbruin en zwart vogeltje, met een opvallend wit kopje, onder den naam van Nonnetje bij alle vogelliefhebbers bekend.

In de stadsgedeelten der grootere plaatsen van Indië, waar de benauwde, moderne bouwwijze nog niet is toegepast en nog wat ruime tuinen voorkomen, kan men ditzelfde Nonnetje ook zien, niet in een akelig, klein kooitje, maar vrij rondvliegend. Wie sierpalmen en chevelures houdt, zal dan ervaren, dat op gezette tijden deze moeizaam gekweekte planten danig gehavend worden, doordat de Munia maja, zooals hij heet, meedoogenloos lange reepjes van de palmbladen en heele takken van de chevelures afscheurt, om er zijn nest van te bouwen.

De bladscheeden van de hooge, sierlijke koningspalmen zijn geliefde broedplaatsen en waar deze staan, kan men soms zwermen van deze Munias in broedkolonies bijeen zien.

Maar erger nog dan het vernielen van sierplanten is hun gewoonte, om zich, tegen dat de padi rijpt, in groote zwermen op dat voedselgewas te werpen, waarbij zij groote schade aan de rijstvelden kunnen aanrichten. De inheemsche landbouwer heeft dan een moeilijken tijd door te maken.

Het zijn vogeltjes, die in kooien goed gedijen en zonder bezwaar tezamen met andere soorten gehouden kunnen worden, daar zij niet vechtlustig zijn.

Deze Muniasoort maakt de bewegingen met keel en snavel van een zingenden vogel, zonder dat er een ander geluid wordt voortgebracht dan een enkel piepje, als einde van het onhoorbare liedje.

MUNIA PUNCTULATA PUNCTULATA (LINN.)

De bovenzijde van het lichaam, kin en hals zijn effen kastanjebruin.

De borst en de zijkanten van het lichaam hebben een aardige patrijs-
teekening van wit met donkerbruine randjes; de buik is wit.

De oogen zijn roodbruin.

De snavel en de pooten zijn loodblauw.

Lichaamslengte met staart is ongeveer 10 tot 11 cm.

Verspreidingsgebied: Zij komen in verschillende rassen voor op Java,
Bali, Sumatra, Soembawa, Soemba, Flores, Timor en Malakka.

Munia punctulata punctulata (Linn.) - Java.

Munia punctulata fretensis Kloss - Sumatra, Malakka.

Namen: Muskaatvogeltje; Spotted Munia.

Inheemsche namen: Peking (Jav.); Pipit (Sumatra).

MUSKAATVOGELTJE

Ook deze soort *Munia*, bij ons bekend als Muskaatvogeltje, wordt in Europa zeer algemeen als kamervogel gehouden, dikwijls in gezelschap van andere kleine vogeltjes; zij schijnen gemakkelijk in leven te kunnen worden gehouden en broeden zelfs in gevangenschap. Daarentegen ziet men hen bij de inheemsche bevolking weinig als kooivogel, niettegenstaande zij gemakkelijk te krijgen zijn.

Tezamen met hun maja-soortgenooten en de Rijstvogeltjes, deelen zij den haat van de rijst verbouwende inheemsche bevolking, wegens de schade, die zij aan het gewas toebrengen. Niet alleen kunnen zij heel wat opeten, maar bovendien vernielen zij nog veel meer door het knakken van de rijststengels, waaraan zij met hun heele gewicht hangen bij het plunderen van de aren.

Intusschen zijn zij lang niet zoo brutaal als de *Munia* maja en behooren zij meer tot de vogels van het veld; het beste kan men hen dan ook waarnemen, wanneer zij in troepjes neerstrijken op braakliggende akkers, om daar kleine graszaden te verorberen. Het zijn slechte vliegers en doordat zij zich bovendien nog vereenigen in zwermen, worden zij een gemakkelijke prooi voor kleine roofvogels, die door zulk een troep heenschieten.

Zij bouwen hun nesten van grashalmen, reepjes palmblad en vezels, hoog boven den grond, vaak in arenpalmen in de dorpen.

Hun verblijfplaats beperkt zich niet tot de warme kuststreken, maar zelfs hoog in het gebergte komen zij voor; zoo zijn zij in de Toba-hoogvlakte, Noord-Sumatra, zeer talrijk.

MUNIA LEUCOGASTRA LEUCOGASTROIDES
HORSF. & MOORE

Geheel donkerbruin met zeer donkere borst en staart.

Buik wit met scherpe afcheiding.

De oogen zijn bruin, de snavel is boven zwart, onder lichtblauw.

De pooten zijn loodblauw.

Lichaamslengte met staart ongeveer 9 tot 10 cm.

Verspreidingsgebied:

Munia leucogastra leucogastroides Horsf. & Moore - Java, Bali, Sumatra.

Munia leucogastra leucogastra (Blyth) - Sumatra, Borneo, Malakka.

Namen: Zwartstuit Amadina; White-bellied Munia.

Inheemsche namen: Priet (Jav.).

ZWARTSTUIT AMADINA

Dit is de derde, in Indië veel voorkomende Munia-soort.

In de natuur maken zij den indruk van bewegelijke, kleine, donkere vogeltjes, met een helderwitten buik. Zij zijn ongeveer zoo groot als een Winterkoninkje.

Zoo wel op Java als op Sumatra zijn deze vogeltjes zeer algemeen. Behalve in de onmiddellijke omgeving van woningen, vindt men hen ook in boschrijke streken, waar zij zich echter uitsluitend ophouden in de open gedeelten, die begroeid zijn met hoog gras en struikgewas. In het eigenlijke bosch ziet men hen niet. Vooral kleine zaadjes van grassoorten en andere planten vormen hun voornaamste voeding. Vermoedelijk zijn zij van al hunne padietende soortgenooten de minst schadelijke. Opmerkelijk is, dat men hen zelden in zulke groote zwermen aantreft als Rijstvogeltjes en andere Munias.

Overigens zijn zij weinig schuw en vliegen eerst op, als men vlak bij hen gekomen is. In stadstuinen, zelfs in de grootere plaatsen zijn zij algemeen en niet zelden wagen zij zich brutaal in de woningen. Zij gaan zelfs zóó ver, dat zij hunne nesten bouwen in de lage, dichte palmen, welke men in groote tonnen bijna overal in de achtergalerijen van Indische huizen houdt. Het schijnt dat in dien broedtijd het voorbijloopen van menschen, het schelle licht van lampen en luide radio-muziek hen niet hinderen. Zij blijven rustig doorbroeden, ook al bekijkt men het nestje van dichtbij. Om het vernielen van huisplanten tegen te gaan, steekt men in inlandsche huizen vaak leeg eierschalen op bamboestokjes in de bloempotten, wat een wonderlijk gezicht oplevert.

PLOCEËLLA HYPOXANTHA HYPOXANTHA (SPARRM.)

Kop, nek en onderstaartdekveeren okergeel; wangen en keel zwart.
Rug, vleugels en staart zwartbruin, waarbij de rug geteekend is met
fijne, gele vcertjes.

De oogen zijn zwart, de snavel zwartbruin en de pooten donker vleesch-
kleurig.

Lichaamslengte met staart ongeveer 13 cm.

De verschillende soorten weervogels in Indië hebben de hoofdkleuren,
n.l. de onderzijde van het lichaam geel met zwart en de bruine boven-
zijde, met elkaar gemeen.

Verspreidingsgebied:

Ploceëlla hypoxantha hypoxantha (Sparrm.) - Java.

Gewone Weervogel; Golden Weaver-Finch.

Ploceus manyar manyar (Horsf.) - Java, Bali.

Javaansche Weervogel; Streaked Weaver-Finch.

Ploceus philippinus infortunatus Hart. - Sumatra.

Inheemsche namen: Manjar (Java); Tampoeo (West-Sumatra); Tjah
raja (Deli).

GEWONE WEVERVOGEL

Deze Wevervogels komen in een paar soorten op Java en Sumatra algemeen voor en zij zijn ook bij het Europeesche publiek welbekend door hun merkwaardigen nestbouw. Ook in groote plaatsen zijn deze vogels niet zeldzaam en deze weinig schuwe diertjes broeden zelfs in de stadstuinen. Men vindt hen in de suikerrietvelden soms bij duizenden, waar zij de rietbladen als nestmateriaal gebruiken en groote schade aanrichten. In een enkelen palmboom wiegen soms eenige tientallen nesten, bevestigd aan het uiteinde van de takken, heen en weer, waardoor ze dadelijk in het oog vallen. De nesten zijn langgerekte, peervormige, hangende bouwsels, zeer uiteenlopend van afmeting, vervaardigd van reepjes fijnge-scheurde palmbladen en allerlei vezels. In zulk een kolonie ziet men herhaaldelijk, naast nesten die in gebruik zijn, verschillende andere, die slechts gedeeltelijk afgebouwd zijn en waarvan de vorm den aanstaanden bewoners niet beviel; dan bouwden zij maar ineens een heel nieuw nest.

Voor mooie sierpalmen in tuinen kunnen zij een ramp worden, zoodat men deze in den broedtijd wel moet beschermen als er Wevervogels in de buurt zijn.

Gedurende bepaalde tijden van het jaar, meestal tegen dat de padi te velde begint te rijpen, verzamelen zij zich in zwermen van duizenden en doen dan, tezamen met de andere vijanden van den inheemschen landbouwer, een massa-aanval op het gewas. Soms ziet men hen in grooten getale op de sawahdijkjes zitten, hetgeen een mooie gelegenheid biedt om er met een enkel schot een groot aantal te doen sneuvelen.

Doordat het zulke aardig geteekende en mooi gekleurde diertjes zijn, worden zij, ook in Europa, veel gehouden als kooivogel; zij houden het in gevangen staat goed uit en kunnen daarin zeer tam worden.

STURNOPASTER CONTRA JALLA (HORSF.)

Kop en hals zwart, met witte wangvlek en naakte, oranje ooghuid. De opvallend lange snavel is oranje met een roode punt.

De bovenzijde van het lichaam is geheel bruin, vleugels en staart het donkerste; boven den staart een witte vlek.

Op de vleugels een witte baan.

Borst en buik wit. De oogen zijn geel, de pooten dofgeel.

Zij is iets grooter dan onze Spreeuw; lichaamslengte met staart 20 tot 22 cm.

Verspreidingsgebied: Java, Bali, Madoera; Sumatra niet, behoudens enkele losgelaten exemplaren bij Padang en Medan.

Namen: Djalak; Rose-coloured Starling.

Inheemsche naam: Djalak socrèn (Java).

DJALAK

Deze Spreeuwensoort vindt men in hoofdzaak in bewoonde streken en zij komen, in alle groote plaatsen op Java, bij honderden in de tuinen voor. Zij zijn in het geheel niet schuw en men kan ze voortdurend waarnemen, wanneer zij in troepjes, krakeelende, schel fluitende en zingende zich op het gras en in de boomen bewegen. Het zijn echt vroolijke vogels, die leven brengen op de stadserven.

Zij bezoeken vooral graag pas geploegde akkers, waar zij haar voedsel, wormen en insecten, in groote hoeveelheden vinden en het is de moeite waard om te kijken naar de wijze, waarop zij vlak bij spittende arbeiders rondtrippelen of een ploeg, die voortgetrokken wordt, volgen.

Zij zijn zóó brutaal, dat zij niet aarzelen om de huizen binnen te gaan en bij de keukens te bedelen om etensrestjes. Tegen den avond verzamelen zij zich in grooten getale in bepaalde groepen van slaapboomen, vaak asamboomen langs de stadswegen. Totdat de duisternis geheel gevallen is, stijgt daaruit een onafgebroken en oorverscheurend gekrijsch op.

Gedurende het warmste gedeelte van den dag verbergen zij zich in het dichte loof van groote boomen.

Voor den landbouw zijn het zeer nuttige vogels, doordat zij zulk een massa schadelijk gedierte verdelgen en vooral hun werk doen in bewoonde gebieden. In gevangenschap wennen zij ook gedeeltelijk aan vruchtenvoeding.

Herhaaldelijk treft men tamme exemplaren aan, die in volle vrijheid rondvliegen en zeer gehecht blijven aan hun tehuis. Het is een van de aardigste vogels, die wij op Java hebben.

AETHIOPSAR GRANDIS JAVANICUS (CAB.)

Kop met kuifachtige veeren die bij de basis van den bovensnavel roetzwart zijn. De rug is grijsbruin.

Vleugels en staartdekveeren zijn donkerbruin. De basis van de slagpennen en de spiegel op de vlerk zijn helderwit, zoodat men op den vleugel twee witte vlekken ziet.

De staart is zwart, met een witte punt.

De onderzijde van het lichaam is grijsbruin; de onderstaartdekveeren zijn rossig wit.

De oogen zijn bruin, met een naakte, geelachtige vlek aan den achtersten oogrand.

De snavel is geelachtig rood, de pooten zijn geel.

Lichaamslengte ongeveer 21 cm.

Verspreidingsgebied: Java, Sumatra (sporadisch, plaatselijk ingevoerd).

Namen: Javaansche Buffelpikker; Jungle Myna; Kaleng mas of Kaleng kerbo (Java).

JAVAANSCH E BUFFELPIKKER

Deze Buffelpikkers zijn typische Javaansche vogels, die niet op andere eilanden van den Archipel voorkomen. Men vindt hen overal, waar djalaks zijn.

Zij schijnen de nabuurschap van menschen bepaald op te zoeken, want men kan hen practisch overal aantreffen als er maar menschelijke bewoning is, zoowel in het warme laagland als op vrij groote hoogte boven zee. In het groote bosch en het onbewoonde gebergte ontbreken zij geheel.

Evenals sommige Reigersoorten volgen zij het weidende vee op den voet om de insecten, die daarbij uit het gras worden opgejaagd, te vangen. Het is een zeer gewoon, maar toch altijd weer boeiend gezicht om een aantal van deze aardige vogels, soms tezamen met Reigertjes, op de ruggen van de logge, grazende buffels te zien zitten. De bevolking noemt hen daarom ook Karbouwen-vogels. Als zij verzadigd zijn, gaan zij rusten in hooge boomen, bijna nooit in struiken of laag hout.

Op pas bewerkte velden ziet men vaak heele troepen van deze vogels rondtrippelen op jacht naar sprinkhanen, wurmen en insecten, die klaarblijkelijk hun hoofdvoedsel uitmaken, vlak bij de veldarbeiders, die daar werken. Van die menschen trekken zij zich niets aan.

Toch schijnt het, dat zij ook vruchten eten en volgens Koningsberger veroorzaken zij daardoor soms veel schade.

Indien daartoe gelegenheid bestaat, broeden zij bij voorkeur in boomholten, anders in de diepe bladoksels van palmen of in het dichte loof van klimplanten. Veel werk maken zij niet van het nest.

Herhaaldelijk ziet men deze vogels in gevangen staat; zij worden buitengewoon tam en kunnen veilig in volle vrijheid gehouden worden, waarbij zij een goed deel van hun voedsel dan zelf zoeken. Overigens zijn het brutale rakkers, die zonder vrees het heele huis doorwandelen, van alles snoepen en alles bevuilen.

Zij kunnen vrij goed allerlei geluiden nabootsen.

Voor vervolging zijn zij veilig, vermoedelijk omdat de bevolking hen niet eet.

GRACULA RELIGIOSA RELIGIOSA LINN.

De vogel is geheel zwart, op den rug violet glanzend en met een violetten en groenen weerschijs op de borst en den buik.

De vleugel vertoont een vrij grooten witte vlek.

Het meest opvallend zijn de beide naakte, gele huidlappen in den nek, die in het midden door een dunne streep veeren zijn gescheiden. Op zij van den kop zetten deze huidlappen zich in een kale huidstreep voort, tot achter het oog.

Ook onder het oog bevindt zich een groote, kale, gele plek.

De snavel is zwaar en oranjegeel, de krachtige pooten met scherpe nagels chroomgeel.

De oogen zijn donkerbruin.

De Beo heeft ongeveer den omvang van het Europeesche kauwtje; lichaamslengte met staart ongeveer 25 cm.

Verspreidingsgebied:

Zij bewonen Java, Sumatra, Borneo en Malakka; er zijn geen locale verschillen en het zijn standvogels.

Namen: Beo; Grackle.

Inheemsche namen:

Beo (Java); Tioeng (Sumatra, Borneo, Malakka).

BEO

De Beo behoort ongetwijfeld tot de meest populaire kooivogels in Indië, zoowel bij Europeanen als bij de inheemsche bevolking, omdat hij in staat is de meest uiteenlopende geluiden, ook de menschelijke stem, meesterlijk na te bootsen. Voor een goeden Beo worden hooge prijzen betaald. Een in Indië algemeen verbreid geloof is, dat men een Beo, wil hij goed leeren spreken, eerst de tong met een gouden ring tot bloedens toe moet krabben!

Het zijn gezellige vogels, die er behoefte aan schijnen te hebben om den heelen dag door te schreeuwen, te praten en de geluiden van de huisdieren als honden, kippen, e.d. te imiteeren. Het roepen van het personeel, het roepen of fluiten van een hond en ieder geluid, dat zich vaak herhaalt, wordt in korten tijd zóó uitstekend nabootst, dat de betrokkenen zich telkens vergissen.

Zij bezitten een ongehoord snelle spijsvertering en zijn instaat om het scherpste voedsel, b.v. Spaansche peper, waar zij verzot op zijn, in groote hoeveelheden te verorberen.

Het voedsel bestaat hoofdzakelijk uit vruchten, hoewel insecten mede in ruime mate gegeten worden.

Als regel worden zij op den duur door de goedmeenende verzorgers zóó schrikbarend overvoed, dat zij aan veretting dood gaan.

Zij zijn op Java reeds zeldzaam, doordat zij zoo gewild zijn op de vogelmarkten, doch op Sumatra ziet men hen nog wel in zwermen van honderd en meer. Een van hun oorspronkelijke geluiden is een asthmatisch hoestje, waardoor reizigers in het bosch, die dit plotseling hooren, wel eens in de meening verkeeren, dat er menschen in de buurt zijn. Verder is het gewone geluid een langgerekt, oplopend gefluit.

De veerenpracht van den Beo met zijn metaalglans is een weelde voor de oogen, maar overigens zijn het valsche dieren, die hun scherpe nagels en harden bek snel en afdoend kunnen gebruiken.

ORIOLUS CHINENSIS MACULATUS VIEILL.

De algemeene indruk is een scherp geteekende, geel en zwart gekleurde vogel.

Vanaf de basis van den snavel loopt om het achterhoofd een breede, zwarte band, waarin ook het oog gevat is.

Overigens is hij schitterend geel, behalve het onderste gedeelte van de vlerken, dat pikzwart is; de slagpennen zijn omzoomd met lichtgrijze banden.

De snavel is donker rozerood, de oogen rood, de pooten leiblaauw.

De staart is zwart met gele punt.

Lichaamslengte met staart is 23 tot 25 cm.

Verspreidingsgebied: Deze Wielewaal komt in verschillende ondersoorten voor in bijna geheel Indië, behalve in Nieuw-Guinea en omgeving.

Namen: Indische Wielewaal; Black-naped Oriole.

Inheemsche namen: Kepodang (Jav.); Mentjaroeng of Bientjaroeng (Soend.); Moentialau of Ganti-alau (Sum.); Goelalahe (Celebes).

INDISCHE WIELEWAAL

In tegenstelling met Nederland, waar de Wielewaal lang geen alledaagsche verschijning is, ziet men dezen mooien, vroolijken vogel algemeen in de buurt van menschelijke bewoningen, zelfs veel in de groote steden.

Wanneer men in den vroegen morgen in de galerij van een Indisch huis zit, met den tuin voor zich, zal men spoedig dezen fel geel gekleurden gast in het geboomte ontdekken. Behalve dat hij u reeds door zijn schitterende kleur zeker niet zal ontgaan, zal zijn vroolijk geroep, overeenkomende met dat van onze Wielewalen, de aandacht op hem vestigen. Terwijl de meeste vogels op dat vroege uur onbewegelijk op een tak zich koesteren in de eerste zonnestralen, ziet men den Wielewaal reeds in het loof rondhuppelen, ijverig zoekend naar groote rupsen, vermoedelijk zijn hoofdvoedsel, en andere insecten. Men zegt dat een nest met jonge vogeltjes, dat hij tegenkomt en dat niet dapper verdedigd wordt, ook als welkome prooi door hem wordt beschouwd.

Overigens doet hij zich danig te goed aan allerlei fruit, terwijl hij niet aarzelt om zijn strooptochten uit te strekken tot vlak bij de huizen.

Hij wordt betrekkelijk veel als kooivogel gehouden, soms eenvoudig vastgebonden aan een stok en wordt spoedig zeer mak. Hij is moeilijk te houden met andere vogels, vanwege zijn strijdlustige natuur.

Het nest is even kunstig gebouwd als dat van onzen Wielewaal; het heeft van buiten den vorm van een ronden zak, terwijl de binnenkant keurig bekleed is met allerlei fijn materiaal.

CHAPTIA AENEA MALAYENSIS BLYTH.

Geheel zwart met een violetten glans op de bovendeele, een purperen gloed op den staart en metaalgroene glansvlekken op borst en keel.

De voorhoofdveeren staan dicht en verward opeen en loopen een eindje over den bovensnavel door, hetgeen den kop een eigenaardig voorkomen geeft.

De oogen zijn variabel, van bruin tot rood, snavel en pooten zwart. Totale lichaamslengte ongeveer 18 cm.

Verspreidingsgebied: Sumatra, Borneo, Malakka.

Namen: Maleische Drongo; Bronzed Drongo;

Boeroeng sawai of Sawai hitam (Sumatra).

MALEISCHE DRONGO

In de naaste omgeving van Maleische dorpen komen zonder falen de sawai, zooals de Sumatraansche naam van deze Drongos luidt, voor. Feitelijk zijn het boschvogels en ziet men hen veel langs eenzame paden in het groote bosch, doch zij bewonen ook gaarne kaneel-, koffie-, pepertuinen en boomgaarden.

Zij zijn niet schuw en vallen spoedig op, doordat zij veelal zeer zichtbaar zitten op uitstekende kale takken om hun jachtterrein goed te kunnen overzien.

Het zijn vlijtige verdelgers van allerlei insecten, zoowel vliegende als zittende, waarbij zij, op de typische manier van Drongos met een vlotten zwaai hun tak verlaten en als de buit binnen is, weer naar het uitgangspunt terugkeeren. Verder zijn zij zeer moedig en vechtlustig en vallen iedere vogel binnen hun jachtareaal, die als concurrent beschouwd kan worden, onverwijld aan. Maar ook grotere dieren als eekhoorns en apen, die hen hinderen, worden niet met rust gelaten en ruimen meestal spoedig het veld. Op roofvogels zijn zij bijzonder gebeten.

Zelfs na zonsondergang blijven zij bedrijvig en het zijn dan vooral zwermende mieren en termieten, die in groote hoeveelheid opgegeten worden.

Sawais worden nimmer geschoten en ook nooit in gevangenschap gehouden.

De plaatsvervangers van deze vogels op Java zijn de Grije en de Zwarte Drongo, die dezelfde leefwijze hebben als hun Sumatraansche broeders. Beide soorten komen in de buurt van Javaansche dorpen algemeen voor, maar uit hoofde van hun onverdraagzaamheid nooit samen in één jachtgebied. De Kleine Salagoenting, zooals de Javaansche naam voor beide soorten luidt, komt niet hoger dan 1500 m boven zee; de grootere soort, die ook in de lage streken te vinden is, gaat echter nòg hoger het gebergte in.

Het gezang van de Drongos is welluidend, doch het wordt periodiek onderbroken door een leelijken, knarsenden toon, die het heele effect bederft.

BHRINGA REMIFER REMIFER (TEMME.)

Het geheele lichaam is pikzwart met een sterken groenen en blauwen weerschijn. De veeren op den bovenkop maken een schubachtigen indruk. Twee staartpennen zijn sterk verlengd – ongeveer 43 cm lang – en hebben aan het uiteinde vlaggen. Bij een andere soort zijn deze vlaggen gedraaid.

De oogen zijn bruin, snavel en pooten zwart.

Lichaamslengte zonder de verlengde staartpennen ongeveer 23 cm.

De voeding bestaat uit kevers, sprinkhanen, rupsen, vliegende mieren, enz. Er komen in Indië verschillende soorten Drongos voor; het zijn algemeene boschvogels, die men veel ziet.

Verspreidingsgebied:

Bhringa remifer remifer (Temm.) – Java, Sumatra. Raketstaart Drongo; Lesser Racket-tailed Drongo.

Disemurus paradiseus platurus (Vieill.) – Sumatra, Z.-Malakka.

Disemurus paradiseus formosus Cab. – Java.

Vlaggendrongo; Large Racket-tailed Drongo.

Dicrurus annectans annectans (Hodgs.) – West-Java, Sumatra, Borneo, Malakka. Sumatraansche Drongo; Crow-billed Drongo.

Dicrurus macrocercus javanus Kloss. – Java, Bali.

Zwarte Drongo; Black Drongo.

Dicrurus leucophaeus leucophaeus Vieill. – Java, Bali.

Dicrurus leucophaeus phaedrus Reichm. – Sumatra.

Grijze Drongo; Ashy Drongo.

Inheemsche verzamelnamen voor alle Drongos:

Sri-goenting (Jav.); Saëran batoe (Soend.); Koeajang (Sum.).

RAKETSTAART DRONGO

In het algemeen zijn Drongos vogels, die men in het bosch veel ziet, vooral wanneer men door Sumatra reist. Zij zitten vaak langs den grooten weg in lage boomen op een uitstekenden tak of op telegraafdraden, waar zij niet alleen door hun glanzend zwarte veeren, maar vooral door de twee wapperende, lange staartveeren dadelijk opvallen. Dikwijls ziet men exemplaren waarvan één of soms beide sierveeren ontbreken en die vermoedelijk in een gevecht verloren zijn. Het zijn namelijk uiterst moedige en strijdlustige vogels, die niet alleen van hun soortgenooten geen concurrentie in hun jachtgebied dulden, maar meestal dadelijk iederen roofvogel in hun omgeving te lijf gaan. Zelfs werd waargenomen, dat honden, die zich te dicht in hun buurt bewogen, onder het uiten van een rauwen, krassenden schreeuw, aangevallen werden.

Zij voeden zich met vliegende insecten; telkens schieten zij dan met een sierlijken zwaai van hun hoogen uitkijkpost omlaag, om een voorbijgaand insect te snappen. In tegenstelling met andere vogels, jagen zij niet alleen overdag, doch nog lang na zonsondergang; men zegt bij lichte maan den ganschen nacht door. Tegen den broedtijd kunnen de mannetjes vrij aardig zingen, maar hun normaal geluid is niet veel fraais.

Klaarblijkelijk vliegen zij ongaarne, doen meestal een paar slagen en zeilen dan een eindje door, doch bij de vervolging van roofvogels en andere vijanden kunnen zij zeer snel vliegen en halen dan de meeste vogels met gemak in.

Men ziet hen nooit in gevangenschap, niet alleen omdat hun insectenvoeding zich niet daartoe leent, maar ook omdat de inheemsche bevolking hen als beschermde vogels beschouwt.

CORVUS MACRORHYNCHOS MACRORHYNCHOS
WAGL.

Het geheele lichaam is zwart, met een violetten weerschijn op den bovenkant en een groenblauwen staalglans op de onderzijde van het lichaam.

Bij de neusgaten een aantal naar voren gerichte, stijve haartjes, die zich op den snavelrug voortzetten. Oogen, snavel en pooten zijn zwart. Lichaamslengte met snavel 53 cm.

Verspreidingsgebied:

Corvus enca enca (Horsf.) – Java, Bali, W.-Sumatra.

Corvus enca compiler Richm. – Sumatra, Borneo, Malakka.

Voor beide:

Namen: Kleine Indische Kraai; Slender-billed Crow; Gagak (Mal.).

Corvus macrorhynchos macrorhynchos Wagl. – Java, Bali, Sumatra, Borneo.

Namen: Groote Indische Kraai; Large-billed Crow; Gaok (algemeene naam).

KLEINE INDISCHE KRAAI

Er zijn in Indië twee soorten Kraaien, die men algemeen ziet, de Groote en de Kleine Kraai.

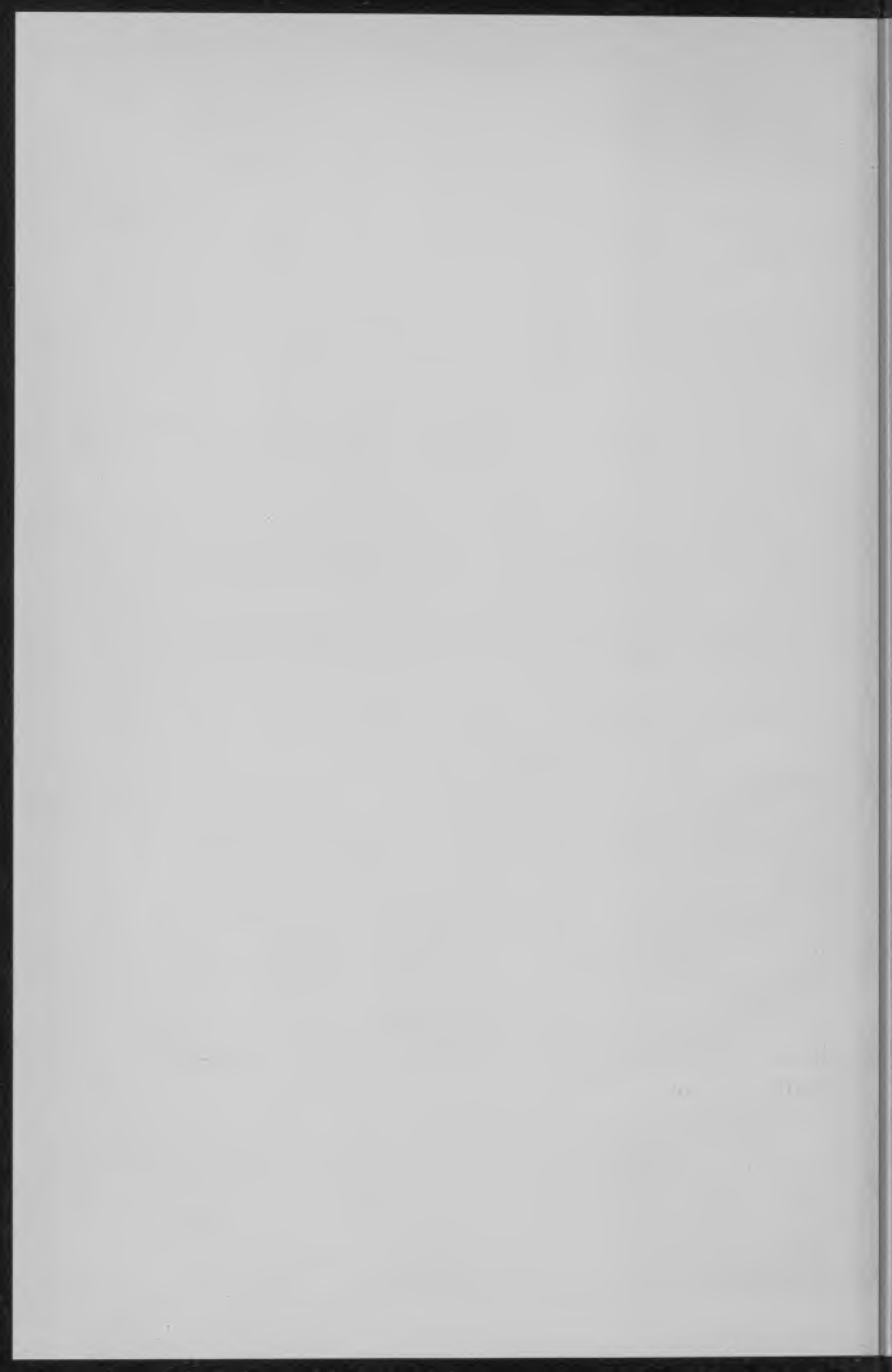
De Groote Kraai, een echte zwerver, komt door den geheelen Archipel voor en men ziet haar vaak in steden, vooral wanneer zij daar in hooge gebouwen een geschikte nestgelegenheid vindt. De Kleine Kraai zou men de dorps-kraai kunnen noemen, omdat zij op het land een vaste en meteen een weinig gewaardeerde verschijning is. In het algemeen kan men van deze vogels moeilijk zeggen of de schade, die zij aanrichten, wel opweegt tegen het nut dat zij hebben door belangrijke hoeveelheden schadelijke insecten, ratten en muizen te verdelgen. Dat komt omdat het echte vraatzuchtige omnivoren zijn, die dikwijls in het te velde staande gewas groote verwoestingen kunnen aanrichten. Dit valt o.a. sterk op op de Kleine Soenda-eilanden, waar de bevolking geheel of voor een deel van het jaar voor haar voeding is aangewezen op maïs, waar de Kraaien ook dol op zijn. Daar loeren heele zwermen van deze zwartrokken, soms vele tientallen bij elkaar, op de jonge maïskolven en wee den landbouwer, die het veld in dien tijd een oogenblik onbewaakt laat.

Op Java vormen zij vooral een bedreiging voor verschillende boonen- en arachidesoorten, terwijl overigens ook niets voor ze veilig is. Kuikens, jonge vogels, eieren, vruchten, allerlei etenswaren, die men te drogen heeft gelegd, worden met de grootste brutaliteit weggehaald.

Een merkwaardigheid is, dat op Soembawa verschillende exemplaren te zien zijn, die op het lichaam grootere of kleinere witte gedeelten vertoonen.

Zij nestelen op dezelfde wijze als Kraaien in Nederland, namelijk in kolonies in de toppen van hooge boomen.

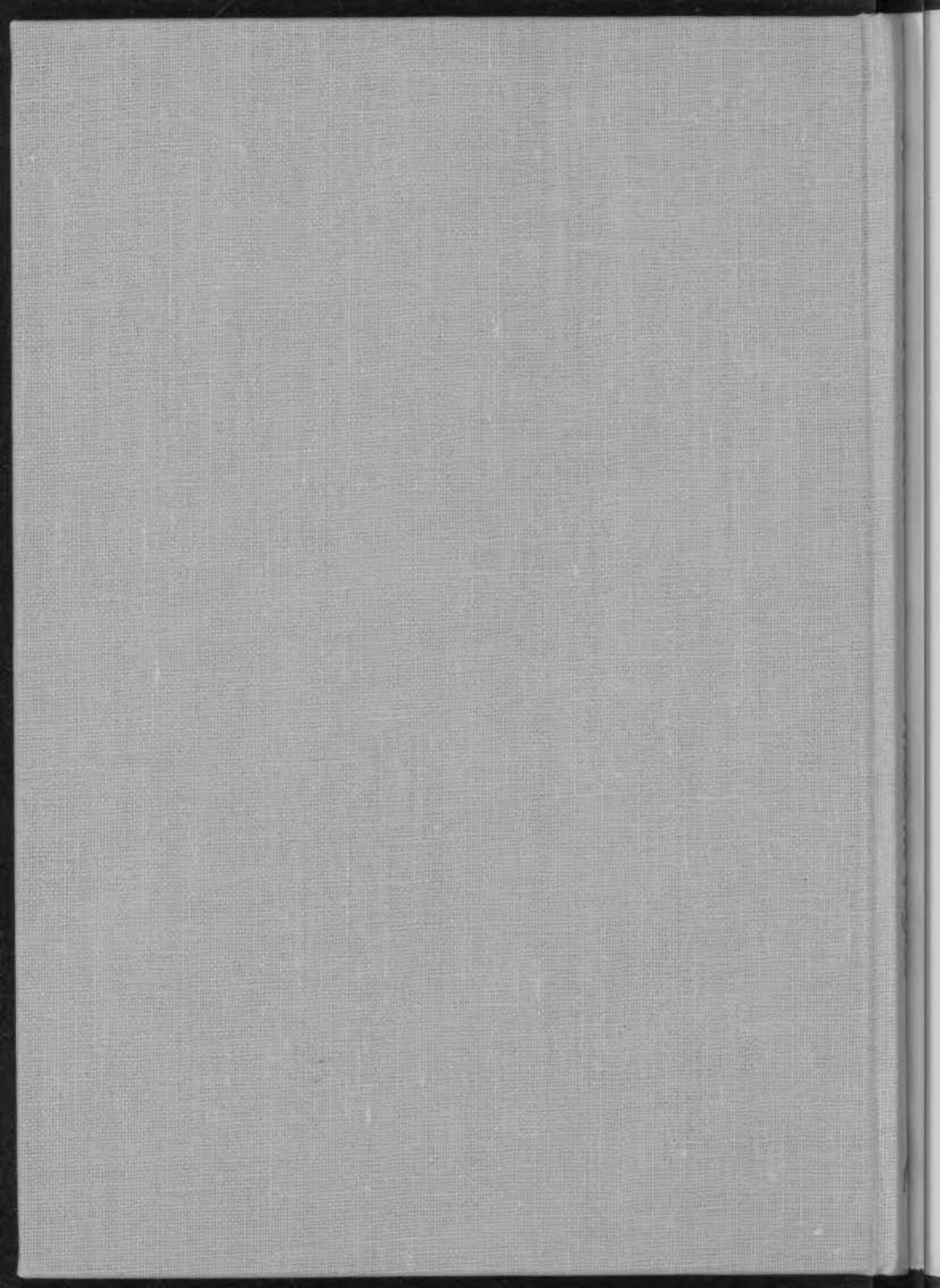
Tamme Kraaien zijn allergegrappigste dieren; het bezwaar is echter, dat zij diefachtig zijn en allerlei blinkende voorwerpen weghalen en wegstoppen.

W. GROENEVELDT

IN HET LAND DER BLAUWE VULKANEN

INGENAAID . . . 2.50

GEBONDEN . . . 3.50

„Allen, die ons Indië liefhebben, mogen oud-resident Groeneveldt dank weten voor zijn fleurige, kleurige boek «In het Land der Blauwe Vulkanen», waarin hij herinneringen aan zijn Sumatraanschen tijd heeft te boek gesteld Een aantal eenvoudige verhalen, oolijk en gevoelig geschreven, die de sfeer van het Sumatraansche leven, het landschap en de menschen doen gevoelen”

Haagsche Post

H. P. LEOPOLD'S UITG.-MIJ. N.V.
DEN HAAG